

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE • ŠT. 5. • 25. JANUAR 1957 • LETO XVI. • CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

S SARAJEVSKEGA POSVETOVANJA O IZOBRAŽEVANJU DELAVCEV

Stališča

strokovnih sindikatov
o sedanjem urejanju
tarifne politike

Republiški odbor sindikata kemičnih delavcev: Čeprav sedanje urejanje plač ne rešuje plačnega sistema v celoti, lahko ta ukrep, če ga bomo pravilno uresničili, vzpodbudi rast stroškov in proizvodnje. Zato velja v industriji stekla predvsem urediti plače delavcem v neposredni proizvodnji, to je steklarjem, zboljšati prejemke tiskarjem, spornim delavcem in tehničnemu osebju.

V kemični stroki bi veljalo urediti prejemke molstrov, tehnikov in višjemu tehničnemu osebju, to je inženirjem, ki so v primerjavi z drugimi strokami razmeroma slabo nagrajeni. Seveda velja urediti prejemke predvsem delavcem v osnovni proizvodnji.

V papirni stroki bi veljalo urediti prejemke strojev, vodjem pri papirnih strojih, ključavničarjem, ki so slabše plačani kot v matični stroji, tehničnemu osebju in izravnavati prejemke med podjetji delavkam, ki so zaposlene v papirnih dvoranah.

Republiški odbor sindikata kovinskih delavcev: Pri sedanjem urejanju plačne politike v elektrogospodarskih podjetjih ne bi veljalo znižati plač vodilnemu osebju niti tehničnemu kadru (z administracij, pri prepravljanju sredstev iz kategorije v kategorijo naj bi upoštevali predvsem kvalifikacije delavce, ki delajo pod težkimi pogoji in v slabih vremenskih razmerah. Prezreti ne bi smeli tudi delavcev pri težkih transportih, pepelnikarje, premogarje, obratne ključavničarje, električarje in inkasante na terenskem delu.

V kovinsko predelovalni industriji, strojogradnji, elektroiudistriji ter kovarstvih naj bi upoštevali pri povečanju plač tista delovna mesta, kjer že sedaj manjka delavcev, kot so delovna mesta kovačev, li-varjev, kvalificiranih brusilcev itd. Seveda velja urediti tudi prejemke inženirjem, tehnikom, sposobnim predelavcem, molstrom, skratka dobrim organizatorjem proizvodnje.

Republiški odbor sindikata delavcev živilske in tobačne industrije: v sklopih podjetij moramo vsakladi postavke za enaka delovna mesta med podjetji. Vodilnemu osebju naj bi prisojali tarifne postavke glede na obseg bruto prometa. Tarifne postavke nekvalificiranih mest naj bi znašale od 33 do 38 dinarjev, za delovna mesta visokokvalificiranih pa od 53 do 73 dinarjev.

V mlinski industriji naj bi vodilnemu osebju določili tarifno postavko glede na tožnost zmetega žita v 24 urah. Tarifna postavka nekvalificiranih mest naj bi znašala toliko kot v mesarskih podjetjih, za delovna mesta visokokvalificiranih delavcev pa od 58 do 77 dinarjev.

Jasna načela

Osnovna značilnost sarajevskega posvetovanja o izobraževanju delavcev, ki ga je priredil Svet kulturno-prosvetnih društev Jugoslavije 18. in 19. januarja, je, da so se v živahni razpravi izluščila jasna načela o odgovornosti oblastvenih in družbenih organov za izobraževanje delavcev. Izobraževanje delavcev je stvar celotne družbe, to se pravi, da bi naj za izobraževanje delavcev skrbela redne šole, posebne delavske ustanove (Delavske in ljudske univerze) ter družbene organizacije. V vseh oblikah in na vseh stopnjah naj bi se omogočilo delavcem, da se splošno, strokovno in družbeno politično izobražujejo in vzgajajo. Če naj bo skrb za izobraževanje delavcev stvar celotne družbe, potem je potrebno tiste organe, ki so doslej skrbeli le za redne šole, zadolžiti tudi za izvenšolsko izobraževanje. Zato so na posvetovanju sklenili priporočiti, da se pri vseh Svetih za šolstvo osnujejo, posebne komisije in oddelki, ki naj skrbijo za izvenšolsko izobraževanje v okviru rednega šolskega sistema. Sveti za šolstvo naj bi zagotovili gnotna sredstva in kadre za izvenšolsko delo rednih šol. Ne-

kateri udeleženci (zlasti iz Hrvatske) so se zavzemali predvsem za posebne delavske ustanove (delavske univerze in posebne delavske šole), češ da posebni pogoji in metode dela z odraslimi zahtevajo tudi posebno organiziran šolski sistem. Prevladovalo pa je mnenje da bi odvajanje rednega šolstva od posolskega izobraževanja imelo škodljive posledice za razvoj šolstva, ker bi mu s tem odrekli zaupanje do vzgoje delavskega naraščaja, čeprav ne smemo zapostavljati tudi drugih oblik izobraževanja.

Mnogo se je razpravljalo tudi o strokovni izobrazbi, to je o izobraževanju za doseg dohodnih strokovnih znanj. Vsaka redna strokovna šola naj zagotovi možnost, da delavci preko posebnih tečajev izpolnjujejo znanje in tehniko svoje stroke. S strokovnim izobraževanjem delavcev se bavi danes vrsta organizacij. Tu je mnogo slabosti zlasti v enostranskem ozko strokovnem usposabljanju delavcev. Zato so bili na posvetovanju mnenja, naj bi se osnoval Zvezni center za vzgojo kadrov, ki bi povezoval in usmerjal strokovno, družbeno politično in

splošno izobraževanje delavcev. Taki Centri, ki naj bi jih osnovali in vzdrževali oblastveni organi, naj bi bili v vseh republikah. Centri naj bi bili organizirani na načelih družbenega upravljanja in naj bi zagotovili udeležbo in sodelovanje vseh, ki se bavijo z izobraževanjem delavcev.

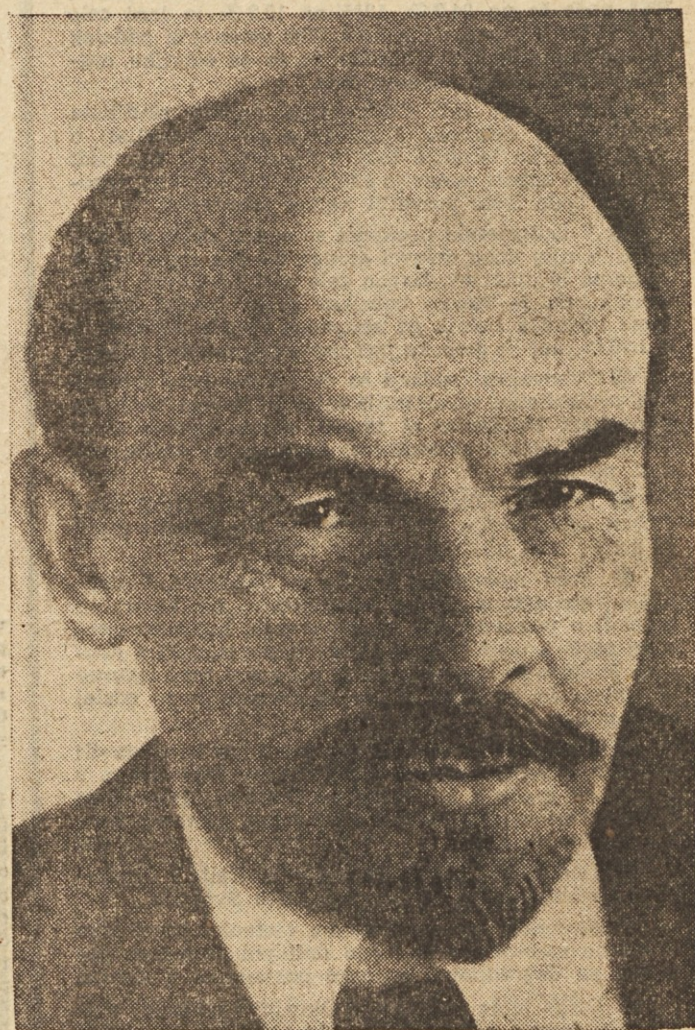
Mnogo je bilo govora o vlogi univerz. Poleg zahteve, naj univerza posreduje predvsem ljudi, ki bodo sposobni vzgajati odrasle, bodo morale te preko posebnih oddelkov in tečajev skrbeti tudi za vzgojo vodilnega kadra v proizvodnji in omogočiti načrten postdiplomski študij svojih absolventov.

V razpravi o posebnih delavskih ustanovah za izobraževanje je bila poudarjena nujnost najrtnejšega splošnega, strokovnega in družbeno političnega izobraževanja, ki naj omogoči delavcem, da si izpolnijo svoje znanje s posameznimi področji znanosti, da se usposobijo za opravljanje družbenih funkcij ali pridobijo potrebno znanje za študij na srednjih in visokih šolah. Zato bi bila potrebna tesnejša povezanost med rednim šolskim

in izvenšolskim sistemom, ki naj bi se prepletal v vseh stopnjah, tako da bi bil možen prehod iz ene oblike izobraževanja na drugo. To pa bo možno le, če za vstop v posamezne šole ne bo merodajno le šolsko spritevalo, temveč predvsem znanje, ki si ga lahko pridobi delavec tudi izven redne šole. Na ta način bomo odprli delavcem široke možnosti izobraževanja in mu zagotovili, da bo lahko prišel do najvišje izobrazbe.

Pri vprašanju, koga je treba najprej izobraževati, je prevladalo mnenje, da se je treba prvenstveno usmeriti na tiste, od katerih zavisí proizvodnost in upravljanje podjetij. Od usposabljanja teh je odvisna vzgoja in usposabljanje celotnega delavskega razreda. Ponekde namreč še vedno prevladuje mišljenje, da naj se izobražuje predvsem le tiste, ki imajo najnižjo šolsko izobrazbo, pri tem pa zanemarijo vzgojo tistih, ki jim je poverjena skrb za celotno organizacijo proizvodnje, to se pravi tudi za usposabljanje ljudi za določena delovna mesta.

Ob koncu se je na posvetovanju razpravljalo tudi o gnotnih sredstvih za izobraževanje delavcev. V nekaterih republikah so že doslej dobivali mnogo več sredstev za to dejavnost kot pa pri nas. Vendar so se vsi strinjali s predlogom, naj bi se v bodoče zagotovila vsa sredstva v rednih proračunih, poleg tega pa naj bi se 10% sklada za kadre namenilo za vzgojo odraslih delavcev. TB

Trinideset let je minilo od tistega žalostnega večera, ko je v Gorkem pred Moskvo prenehalo biti srce velikana-revolucionarja — Lenina. Leninovo delo je že obrodilo bogate sadove. Socializem je postal nujnost in stvarnost ne sam v ozkih okvirih državnih meja določenega števila dežela, temveč v svetu sploh. Boj naprednih sil za mir, za boljše življenje v vsem svetu, in velikanski tehnični napredek prinaša iz dneva v dan nove oblike, odkriva nove prvine, kaže človeštvu nova pota v socializem.

ALI NAJ SPREMENIMO TUDI PREMIJSKE PRAVILNIKE?

Premije za prihranke za znižanje stroškov proizvodnje

V podjetjih morajo po sedanjih predpisih sestaviti premijske pravilnike. Premiranje je bistvena prednost obstoječega plačnega sistema, ena od veljavnih oblik nagradjevanja. Toda, ali povsod dosegajo s premiranjem tiste uspehe, ki smo si jih vsi skupaj obetali?

Predpisi o določanju premij za boljše poslovanje, za prihranke surovin, materiala in tako dalje, so bili in so še preizkusni kamen za dober del kolektivov, preizkusni kamen, kako znajo ceniti ekonomičnost poslovanja, organizacijo dela itd. Veljavna uredba o plačah ne določa podrobno, kakšne pogoje morajo posamezniki izpolnjevati za prejemanje premij, temveč to stvar prepustita kolektivom samim.

Iz pravilnikov o premijah in iz praktičnih izkušenj pa je moč razbrati, da v številnih podjetjih štejejo premije za avtomatično povišanje plač ne srede na uspehe posameznikov pri ustvarjanju skupnega dohodka podjetja. Ponekod dobivajo posamezniki premije za uspehe, ki spadajo v redni delokrog, drugod zopet za pre-

sejanje finančnega plana (čeprav so plan presegli, ker niso sledili s svojimi cenami nižjim cenam materiala in surovin in tudi miso izpolnili količinskega plana proizvodnje) in drugod spet izplačujejo premije normirano in mojimost za »izpolnjevanje« norm itd.

Skratka, marsikje dele premije za vse mogoče reči, tako da dobivajo le-te res videz avtomatičnih poviškov plač, brez ekonomske utemeljitve. Premalo, vse premalo pa upoštevajo, da lahko premije res močno vplivajo na znižanje stroškov proizvodnje, da lahko vzpodbude ves kolektiv k varčevanju z materialom, surovinami itd. Zakaj tako? Tako, ker kadar govorimo o proizvodnji, vidimo po navadi le fizični obseg proizvodnje, toli-

ko kilogramov železa, toliko metrov blaga itd., redkeje pa se vprašamo, koliko je stal določen proizvod in za koliko bi ga lahko pocenili, če bi spremenili organizacijo dela, varčne ravnlji z materialom itd.

Sedaj, ko je moč izplačevati premije le iz dela dobička, res niso najbolj ugodni pogoji za premiranje. Toda to nas ne moti. Prej ali slej bo obveljalo načelo, da bo mogoče premije izplačevati tudi iz materialnih stroškov proizvodnje. Tiste, ki ne bodo že sedaj določali pravilnih meril, bo spet naše čas nepriljavljene in premiranje spet ne bo rodilo želenih sadov, kolektiv in skupnost v škodo. Zato že sedaj uveljavimo načela: premije za prihranke, za vse kar vpliva na znižanje stroškov proizvodnje.

PLENUM CENTRALNEGA KOMITEJA LJUDSKE MLADINE SLOVENIJE

Za družbeni napredek

Minuli teden se je sestal v Ljubljani osmi plenum Centralnega komiteja Ljudske mladine Slovenije.

Osnrednja tema plenuma je bila: Delavska mladina za družbeni napredek. Večji del poročila so posvetili našemu gospodarstvu in prizadevanjem mladih delavcev za večjo proizvodnjo in višjo proizvodnost dela. Ugotavljali so slabosti v glavnih elementih, ki pogojujejo višjo proizvodnost dela. Ti elementi pa so: čim racionalnejše »zkoriščanje« osnovnih sredstev (strojev in orodja), delovnega časa, pogonskih sredstev in surovin ter spodbuden plačni sistem. Na splošno je znano dejstvo, da naše proizvodne sile še zdaleka niso povsem izkoriščene. Prečta v našem gospodarstvu je tudi dokajšnja anarhičnost v usmerjanju investicij. Zakaj graditi nove tovarne za proizvodno stvar, ki jih že proizvajajo obstoječe ali pa bi jih lahko proizvajali z malimi izpopolnitvami, kar ne bi terjalo tolikšnih sredstev kot graditev novih. (Primeri v industriji radijskih sprejemnikov, šivalnih strojev, hladilnikov itd.)

Ko so razpravljali o še neurjenem plačnem sistemu, so sklenili, da bo Ljudska mladina Slovenije podprla vsak tak sistem, ki bo omogočil pridnim in sposobnim mladim delavcem zaslužek po dejansko izvršenem

delu in jih ne bo omejevala pri tem dolžina delovnega staža. Z ozirom na velike naloge, ki so pred našim gospodarstvom, bo mladina dober del svojih dejavnosti usmerila v neposredni odnos do napak in slabosti, ki spremljajo naš gospodarski razvoj. Vodila bo najodločnejšo borbo proti vsemu, kar duši ustvarjalno kritiko in prizadevanje mladine.

V razpravi so tovariši odkrito povedali svoje poglede na položaj mladine v naši stvarnosti. Zlati so razpravljali o enostranski usmerjenosti našega gospodarstva in slabi gnotni spodbudi za boljše delo. Ugotovili so, da je delavsko samoupravljanje precej omejevano in še posebej mladi delavec zapostavljen. Mladim delavcem često opozarjajo na razne pomanjkljivosti in predlagajo razne izboljšave. Večkrat pa se nihče od odgovornih ne zavzame, da bi te predloge uesničili. Takšnih primerov je bilo mnogo.

Ob koncu razprave, ki se je vendarle zadrževala bolj na gospodarskih vprašanjih kot na življenjskih pogojih delavske mladine, je plenum sprejel vrsto zaključkov o bodočih nalogah LMS in njenega dela v tovarni in v občini, predvsem za hitrejši gospodarski razvoj — za večjo proizvodnost, za zboljšanje življenjskih pogojev in za rast socialističnih odnosov.

Tovariš Franček Mirtič, predsednik CK LMS med branjem referata na osmem plenumu CK LMS

OSNUTEK REPUBLIKEGA DRUŽBENEGA PLANA V JAVNI RAZPRAVI

Kakor bomo sejali ...

Pred nami je razgrnjen osnutek družbenega plana Ljudske republike Slovenije za leto 1957. O načelnih in posameznih bistvenih vprašanjih plana in proračuna je že razpravljala Izvršna svet Ljudske skupščine Slovenije. O proračunu in planu pravkar razpravljajo odbori Ljudske skupščine.

Osnutek družbenega plana predvideva:

1. zvišanje življenjske ravni (za 11% povečanje blagovnega prometa na osnovi porasta proizvodnje in večje kupne moči mestnega in industrijskega prebivalstva);

2. zvišanje proizvodnje (in sicer industrijske nasproti lan-

skemu letu za 7%, proizvodnje blaga za široko potrošnjo pa za 10%);

3. porast produktivnosti (za odpravo nekaterih nepravilnosti v podjetjih naj bi porasla za 5%).

Osnutek družbenega plana upošteva:

1. skrajno varčevanje in decentralizacijo sredstev ...

Torej z boljšo organizacijo dela in z boljšim gospodarjenjem, s povečanjem sredstev za investicije v kmetijstvu, prometu in stanovanjski graditvi, večji proizvodnji predmetov za široko potrošnjo naj bi porasla živ-

ljenjska raven. Ali bodo ta načela uresničena? Od nas vseh je odvisno!

Industrijska proizvodnja in proizvodnja blaga za široko potrošnjo naj bi tudi precej porasla. Na osnovi česa? Ob večji storilnosti dela, smotnejši kooperaciji, boljši organizaciji dela, racionalnejšemu izkoriščanju surovin in podobno. Če bomo dobro gospodarili, lahko poraste še za večji odstotek, kot ga predvideva družbeni plan.

Proizvodnja je neverjetno zamočan, živ mehanizem, v katerem ima vsak stroj in vsak delavec z določenimi delovnimi veščinami svojo točno določeno vlogo, mesto in nalogo. Zato velja delavčeve delovne veščine prilagajati potrebam proizvodnje, stroje in naprave pa razmekniti tako kot to terja smotno organiziran tehnološki proces dela. Stroji in delavci z določenimi delovnimi veščinami sestavljajo skupno pogonsko silo proizvodnje, to je tista skrita proizvodna sila, na katero žal dostikrat pozabljamo in jo brez potrebe ločujemo, kot da je stroj nekaj zase in delavec nekaj zase. Stroji, vključeni v proces proizvodnje, so različni, delovna mesta se med seboj razlikujejo in tudi vrednost opravljenega dela je na različnih delovnih mestih različna. Zaradi vseh teh razlogov je treba izredno natančno in tankovestno ocenjevati vsako delovno mesto in njegove značilnosti ter vse to upoštevati pri urejanju tarifnih vprašanj, zakaj pravilno nagradjevanje je pomemben vzvod za rast storilnosti in proizvodnje.

BRZJAVKE

● Nadvse pomemben uspeh so dosegli lani ravenjski železarji. Lansko leto je bilo namreč trkrat manj nesreč pri delu kot leta 1951. Odstotek nesreč v primerjavi s številom zaposlenih se je od leta 1951 gibal takole: 1951 — 36 %, 1952 — 36 %, 1953 — 30 %, 1954 pade že na 24,2 %, 1955 na 19,2 % in lani celo na 9,06 %. V železarni so leta 1953 ustanovili oddelke za higiensko-tehnično zaščito in so te številke najboljše dokaz, kako uspešno dela.

● Na prvi seji Centralnega odbora sindikata zdravstvenih delavcev Jugoslavije so razpravljali o planu dela za letošnje leto. Priporočili so, naj tudi republiški odbori sestavijo svoje načrte, katerim vprašanjem bodo letos posvetili največ pozornosti.

● V ljubljenski opekarne so odprli delavsko kuhinjo. V njej bodo delavci enkrat na dan topel obrok hrane za 35 dinarjev. Hrana dele med odmorom. Ugotavljajo, da je število bolnikov precej padlo. Danes znaša odstotek bolnih od skupnega števila zaposlenih le 1,96 %, kar je globoko pod republiškim povprečjem.

● Trboveljski rudarji so ob novem letu obdorovali svoje bolne tovariše. Bolnim v Novem Celju in trboveljski bolnišnici so izročili darila osebno člani izvršnega odbora podružnice. Ostalim so darila poslali po pošti.

● Pri senovškem rudniku bodo ustanovili mladinsko organizacijo. Na rudniku je 300 mladih ljudi, ki doslej niso bili vključeni v LMS.

● Pred nedavnim je bila v Papirnici Videm-Krško konferenca Zveze komunistov, na kateri so govorili o proizvodnosti, nagrajevanju, higiensko-tehnični zaščiti, o delavskem upravljanju in delu z družino. Posebej so naglasili, da je povezava med tovarno in občino še prešibka. Take konference bodo odslej vsak mesec.

● Velenjska Svoboda se zavzema, da bi postavili v Velenju velik kulturni dom. Razen tega imajo v načrtu še gradnjo knjižnice in čitalnice, delavskega kluba, prostorov za delavsko univerzo, glasbeno šolo, telovadnico in kino.

● Sindikalna podružnica podjetja »Belt« v Črnomlju se pripravlja na ustanovitev DPD Svobode.

● Na nedavnem sindikalnem sestanku hrastniške steklarne so sklenili, da bodo dali pol dnevnega zaslužka za dograditev planinske postojanke v Gorah.

● Dolgo je že tega, ko je Okrajni sindikalni svet v Novem mestu priporočil, naj bi delavcem omogočili dobiti med delom topel obrok hrane. Tega do danes še nikjer v okraju niso napravili. Sploh za družbeno prehrano v okraju slabo skrbijo. Res so v Novem mestu odprli delavsko menzo, v kateri se hrani 200 ljudi in kjer je hrana sorazmerno poceni. Drugod pa naletijo delavci še na velike težave. Tako bi radi na primer delavci v Straži dobili menzo, ker je hrana po gostilnah slaba in draga. O vsem tem so govorili na nedavnem občnem zboru Okrajnega sindikalnega sveta.

● Izobraževalni odsek jeseniške Svobode je že začel s predavanji. Prvo predavanje »O nastanku in razvoju človeka« je bilo kar lepo obiskano. Predaval je profesor Anton Polenec iz Kranja. Predavanja so vsak ponedeljek.

● Pevski zbor velenjske Svobode je gostoval v Bočni in v Mozirju. Nastopili so s programom umetnih, partizanskih in narodnih pesmi. Žal pa je bil obisk bolj slab, saj je bil koncert v Bočni dopoldne, v Mozirju pa ob treh popoldne.

● DPD Svoboda v Ljutomeru praznuje poseben jubilej. Pred 30 leti sta bila namreč ustanovljena orkester in glasbena šola. Ob obletnici so priredili koncert z naslovom »Nastop mladih talentov«. Razen orkestra, ki je zaigral Beethovno uverturo k operi »Edmond« ter prvo simfonijo v C duru, so nastopili še trije mladi solisti: Nada Nedl, Josko Mursa in Lovrenc Armič, ki je star komaj 12 let.

● Delavci opekarne Zalog pri Novem mestu se pritožujejo, da jih iz okrajnega ali občinskega sindikalnega sveta redko kdo obišče. Sami si tudi ne znajo pomagati in tako spi njihova podružnica »spanje pravičnega«.

● Na mladinskem sestanku v sevnjski kopitarni so dali mladinci pobudo, naj bi priredili tečaj za mlade delavce. Na tem tečaju naj bi se naučili ravnanja s stroji. Zaradi neznanja pride namreč dostikrat do večje škode in celo do nesreč.

● Tudi Jesenice bodo dobile svoj simfonični orkester. Pred nedavnim je bil namreč že ustanovljen občni zbor. Orkester bo deloval v okviru Mestnega gledališča. V njem bodo igrali tudi člani jeseniške in javniške Svobode.

● Končno bodo menda le dogradili sindikalni dom v Kranju. Pretekli ponedeljek so se sestali zastopniki Okrajnega in Občinskega sindikalnega sveta ter drugih organizacij, da bi se o tem pomenili. Potrebovali bi še kakih 80 milijonov dinarjev. Po enem izmed predlogov naj bi vsako podjetje prispevalo po 500 dinarjev na vsakega zaposlenega iz sklada za samostojno razpolaganje ali dobčka, kar bi dalo okrog 20 milijonov. 10 milijonov bi dala Občinski in Okrajni ljudski odbor, nekaj pa bi nabrali s taksami na alkoholne pijače.

● Na seji predsedstva republiškega odbora sindikata kovinarjev Slovenije so določili stališča, ki naj jih zastopajo sindikalne organizacije pri sestavljanju novih tarifnih pravilnikov s povzemanjem tarifnimi postavkami. Predsedstvo je določilo pet stališč in sicer:

1. Smo proti linearnemu povišanju plač, kar pomeni, da je predsedstvo proti temu, da bi povišali plače vsem delavcem za enak odstotek.

2. Večji del odobrenega povišanja je treba uporabiti za zvišanje tarifnih postavk kvalificiranemu osebju tovarni, pri čemer pa ni nujno, da bi poviševali plače vstopnega osebja, saj so jim bile tarifne postavke povprečnejše.

3. Nikakor ne smemo prezreti tistih strokovnjakov, ki so odgovorni za proizvodnjo (mojstri in predelavci).

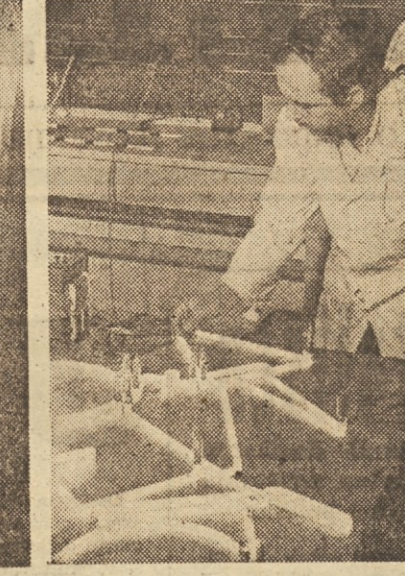
4. Pretehtati je treba tista delovna mesta, kjer delajo delavci v težjih delovnih razmerah (kovači, livarji, brusilci, nekatera delovna mesta v termoelektrarnah itd.). Težino dela doslej namreč nismo dovolj upoštevali pri določanju tarifnih postavk. Sedaj je treba bolj gledati nanje tudi zategadelj, ker v teh strokah močno primanjkuje delavcev.

5. Treba bo za nekatere stroke povišati nagrade vajencem. Zelo malo mladih ljudi se namreč odloča za poklice kovačev, livarjev, brusilcev in je zato ogrožen nadaljnji razvoj teh gospodarskih panog.

● Kakor vsako leto, bodo tudi letos ljubljanski kovinarji priredili smučarsko prvenstvo na čast rojstnega dne tovarisa Tita. Lani si je prehodni pokal priboril kolektiv Saturnusa in je zato on dolžan letos organizirati te tekme. Smučarsko tekmovanje bo letos februarja na Joštu pri Kranju za kolektive lahke industrije, za ostale kovinarje pa bo marca pod Javlovcem.

● Pri nas je 81 rudarskih inženirjev. V šolah pa se še 87 ljudi pripravlja na ta poklic.

● Kolektiv Tobačne tovarne gradi dva stanovanjska bloka. Eden izmed njiju bo kmalu dograjen, drugi pa prihodnje leto. Skupno bo s tem kolektiv pridobil 25 stanovanj.

PODRUŽNICA PREDLAGA...

Zadnjič smo se pomenili o delu sindikalne podružnice Tovarne pisalnih strojev TOPS. Tokrat je na vrsti sindikalna podružnica tovarne, katere ime ima črko manj: TOS, tovarna optičnih in steklopihaških izdelkov v Ljubljani. S predsednikom tovarškim Milanom Trpinom in tajnikom Viktorjem Glavanom smo se menili o raznih stvareh, najbolj pa nas je zanimalo, kako vpliva sindikat na gospodarjenje v tovarni.

Če sem čisto odkrit, sem hotel zvedeti pravzaprav nekaj drugega. V vseh delovnih kolektivih na dolgo razpravljajo o novih tarifnih pravilnikih in o tem, kako bodo razdelili tisto odobreno povišanje plač. Vsaj delavci se menijo o tem, če se ravno sindikalni odborniki ne povsod! Marsikje namreč še čakajo, kaj bodo rekli drugod. Zdaj so stališča v glavnem že jasna, treba je le še začeti.

Stališče zaenkrat še ni določeno

No, tudi v tej podružnici so se že menili o tem. Izvršni odbor podružnice je že »sejale« ter se domenil, kako naj razdeli teh pet in deset odstotkov povišanja. Na tej seji so se dogovorili, naj bi na primer kvalificiran in visokokvalificiran delavcem povišali tarifne postavke največ za osem odstotkov, ostalo pa naj bi porabili za korekture nekaterih tarifnih postavk, kjer so morda premalo upoštevali težke delovne okoliščine, odgovornost pri delu itd., kar doslej zaradi pčlega sklada plač ni bilo moč povsem upoštevati. V podjetju so namreč analitično ocenili že vsa delovna mesta in jim bo to močan kazipot pri sestavljanju novega tarifnega pravilnika.

Ko pa sem bil naslednji dan spet v tovarni, je predsednik sindikata povedal, da to še ni dokončno, da bodo o tem še razpravljali, dokončno pa bo o tem odločil seveda delavski svet.

Sindikat ugotavlja

Novi podružnični odbor se še ni — kako bi dejah — znašel. Sicer je predsednik komaj leto dni v tovarni, tajnik pa dve leti.

Sredi lanskega leta je izvršni odbor napisal pismo, ki ga je poslal delavskemu svetu, upravnemu odboru, direktorju in tehničnemu vodstvu tovarne. Morda se bo kdo spotačnil ob tem, da piše sindikat pismo, ko pa so vendar vsi v hiši in se lahko vsak čas z njimi osebno pomenijo. Tako sem sprva mislil tudi sam. Ko pa pismo preberem, vidim, da je včasih prav, da se take stvari napišejo črno na belem, da ne more nihče reči: rekli ste to in ne ono, o tem sploh ni bilo govora itd.

Kaj so napisali? V uvodu pravijo, da se je izvršni odbor odločil za ta korak zato, ker bi rad opozoril na nekatere stvari, ki resno zavirajo razvoj proizvodnje. Potem pa so navedli te ugotovitve:

»1. Ugotovljeno je, da je v naši tovarni klub povišanja števila zaposlenih za 2 % padel vrednostni obseg proizvodnje za 14,5 % in to v prvem polletju 1956 nasproti prvemu polletju 1955. Zato predlagamo, da se z večanjem števila zaposlenih preneha, ker je nevarnost, da bi to povzročilo še nadaljnje padanje proizvodnje.

2. Racionalizatorstvo in novatorstvo je pri nas zamrlo in v zadnjem času ni več glasnika, ki bi podprl taka, za napredek naše tovarne tako pomembna prizadevanja. Zato pozivamo, naj se to vprašanje v najkrajšem času postavi na dnevni red.

3. Prav pereče vprašanje v TOS so norme. Izvršni odbor je prišel do takega spoznanja, ki govori vse prej kot v prid izpolnitve celotnega plana in gospodarskega razvoja TOS. Ugotovljeno je, da je v podjetju možno delo po normi na 109 delovnih mestih, od tega v mehaniki 20, optiki 35 in v steklopihaštvu 54.

Dejansko pa se je v prvem polletju delalo po normah le na 24,5 % vseh delovnih mest. Kjer je moč meriti učinek, Z ozirom na to je težko razumeti, zakaj potrebujemo dva normirca in s tem bremenimo sklad plač. Sploh so ti vprašanje zase. Konkretno: v steklopihaškem obratu se stremi za tem, da se nabija norma v nedogled, ne misleč pri tem, da nenehno pada kvaliteta naših izdelkov. S tem se kvari ugled naše tovarne, obenem pa izjiva negodovanje delavcev... S takimi nerealnimi normami v steklopihaškem obratu se vsaja nezaupanje v delavce, da bi z intenzivnostjo veliko več prispevali k rasti delovne storilnosti. Tehnično vodstvo naj se kar le moč posveti vprašanju norm, kajti to je ena izmed zelo pomembnih stvari, ki vpliva na organizacijo delovnega procesa.

4. Zelo prečeči so tudi medsebojni odnosi, red in disciplina v naši tovarni. Opaža se vse prevelika domaćnost, ki ne sloni na tovarniškem odnosu, kakršnega zahteva industrijska proizvodnja med mojstri in delavci kakor tudi pri upravnem osebju. Dostikrat človek ne ve ali pozabi, kdo je še upravni organ, sekretar, tehnični vodja, mojster, obratovodja in podobno.

Izvršni odbor sindikata nikakor ni proti tesnemu in prijateljskemu sodelovanju. Vendar je treba, da se delovni čas in medsebojni odnosi vsklajajo s postavljenimi nalogami vsakega delovnega mesta. Razpaso se je že negodovanje in nezaupanje v naš vodilni kader... Prav bi bilo, da bi tehnično vodstvo analiziralo, če so vsi ljudje stodoostno zaposleni na svojih delovnih mestih, da bi bili red, disciplina in pravilno poslovanje...«

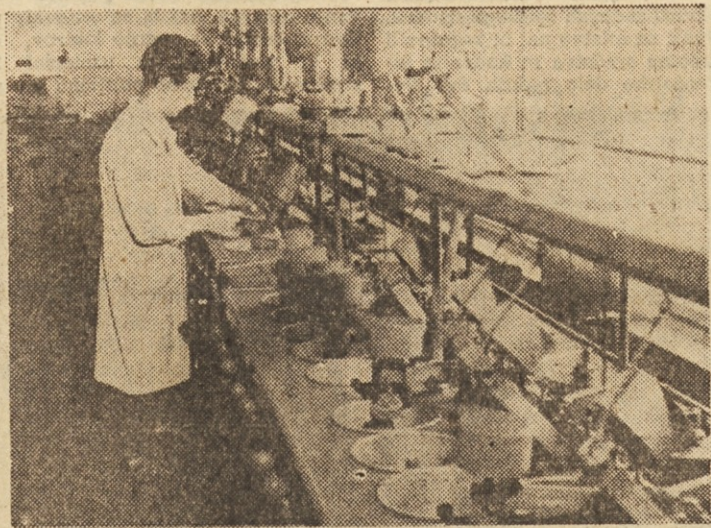
In končno še opozarjajo na to, da je vse premalo obratnih proizvodnih sestankov in posvetovanj.

Tehnično vodstvo ukrepa

O tem pismu je nato razpravljalo tudi tehnično vodstvo tovarne. V zapisniku o tem posvetovanju beremo med drugim tudi tole:

Ing. Zagar je prečital pismo sindikalne podružnice.

ni poskrbelo, oziroma omogočilo, da se ponovno odpre pot racionalizatorstvu v naši tovarni, ker smatra, da predstavlja to veliko pomoč pri delu tehničnega sektorja in lahko obutno vpliva na povišanje delovne storilnosti. Razumljivo pa je, da bo za to potreben napor vseh, predvsem družbenih organizacij in zlasti sindikata, ki morajo poskrbeti, da bodo to popularizirali.

To je oddelke za poliranje leč v tovarni TOS.

Smatra se, da so predlogi in kritike konstruktivni ter da je treba nedostatke v našem delu odpraviti.

Tehnično vodstvo zahteva od vodstva priprave dela, da se izboljša delo normirke službe, od obratovodij pa da nudijo temu delu vsjo podporo. Doslej niti priprava dela niti obratovodje tega vprašanja niso jemali resno.

Predlog, da bi začeli z uravnavanjem obratnih sestankov, je umesten. Zato smatra tehnično vodstvo, da je treba takoj začeti s tako prakso.

Upravi tovarne se predlaga, naj se za vsa tovarna določijo komisija, ki bo ocenjevala predloge za izboljšavo v proizvodnji in določala višino nagrade. Obratovodje bodo o tem govorili na enem izmed prvih obratnih sestankov. Tehnično vodstvo bo s svoje strah-

Tako je bilo torej s to zadevo. Obratne sestanke že imajo redno vsak mesec, glede norm pa so se dogovorili, da se jim sme menjati šele po šestih mesecih. Takrat se je začelo in odslej je čutiti močnejšo avtoriteto sindikata v tovarni.

VSEM ČLANOM, POVERJENIKOM IN ODBOROM PREŠERNOVE DRUŽBE

Prihodnji mesec bo vsakoletno zasedanje Glavnega odbora Prešernove družbe. Da bi Glavni odbor mogel biti čimbolje seznanjen z mnenjem članov, poverjenikov in odborov o našem delu, vabimo vse člane, poverjenike in odbore Prešernove družbe, da nam sporoče vsaj do 5. februarja svojo oceno in predloge glede programa, opreme, poskovanja itd. tako za redne knjižne zbirke in dodatne knjige kot tudi za revije »Obzorja«.

Poverjeniki! Sporočite nam takoj število doslej vpisanih članov in naročnikov na posamezno dodatno knjigo. Pohitite z delom, da bomo lahko zaključili vpisovanje že 5. marca in s tem omogočili tiskarni pravočasen natis vseh knjig.

OB ROBU DOGODKOV

MacMillan in njegove dirke

Sir Anthony Eden ni več predsednik britanske vlade. Storil je še zadnjo uslugo svoji domovini in se umaknil s položaja ministrskega predsednika. Njegov naslednik je Harold MacMillan, dosedanjí finančni minister.

Desetega januarja zvečer, nekaj ur po imenovanju za predsednika vlade Njenega veličanstva je Harold MacMillan obiskal Turf Club, kjer se sestajajo vrhovi angleške aristokracije. Naročil je dobre in steklene šampanjce, in bil je obtravljeno. Ko so ga kasneje novinarji vprašali, o čem je tam razgovarjal, je odgovoril: »O konjskih dirkah«. Pravijo, da je ta izjava karakteristična za MacMillana, človeka trdnih živcev, visoke elegancije in precejšnje politične modrosti. No, bomo videli. Danes pa že lahko zapišemo, da novemu angleškemu ministrskemu predsedniku ne bo ostajalo veliko časa za razgovore o konjskih dirkah, če bo hotel dobiti dirko s časom, z mednarodnim razvojem, za katerim je Velika Britanija — po zaslugi konservativnih voditeljev in tudi MacMillana — precej zaostala.

Edenov padec nas ni presenetil. Presenetil nas je le trenutek, ki ga je Eden izbral (najbrž pa ga ni sam) za svoj odstop. Vse kaže, da imajo prav laburisti, ki trde, da je vodstvo konservativcev odlazalo s to odločitvijo toliko časa samo zato, ker se med seboj ni moglo sporazumeti glede Edenovega naslednika. Eden pa prav do zadnjega ni pokazal niti malo želje, da bi se umaknil. Po vrnitvi v Jamajco so sporočili, da je ozdravel. Sam pa je v parlamentu udaril s pestjo po govornem pultu in dejal: »Trditve, da je vlada Njenega Veličanstva sodelovala v neki nečestni akciji, so popolnoma netočne in jaz jih moram odločno demantirati.« Stiranost dni kasneje se je umaknil. Nje-

gov odstop je torej posledica konservativnih vrhov, ki so se končno le sporazumeli glede osebnosti novega ministrskega predsednika, kateremu so zaupali nalogo, naj reši, kar se rešiti da.

Eden se je po suški avanturi znašel med dvema ognjema. Svet ga je obsojal, ker je napadel Egipt in s tem resno ogrozil svetovni mir. Takšno je bilo tudi mišljenje laburistov. Konservativci pa so ga obsojali zato, ker iz suške pustolovščine ni izšel kot zmagovalec. Očrnil so ga kot slabega voditelja, ker akcije, ki jo je začel, ni znal privedi do zmagovitega konca. In Eden je bil res slab voditelj. Z notranjimi problemi se nikoli ni veliko ukvarjal, v svojem mednarodnem uveljavljanju pa je propadel, ker ni znal računati. Toda on je bil slab vodja zato, ker je zagovarjal in skušal uveljavljati slabo politiko, politiko konservativne desnice, katere predstavnik je tudi MacMillan. Tega pa danes v vladnih vrstah nečesto priznati. Nečesto zato, ker se osnovnim smernicam in ciljem svoje dosedanje politike nečesto odpovedati.

Edenu so zadnjih deset let pripisovali žalostno slavo človeka, ki razprodaja Britanski imperij. In ko je hotel dokazati, da mu to slavo neupravičeno pripisujejo, je poskušal z ukrepi, za katere se zavzemajo njegovi politični prijatelji, ozdraviti britanskega leva, je sam hudo zbolel. Vendar ni sam kriv. Kriva je zgodovina. Takšna bo tudi usoda njegovega naslednika — če bo hodil po njegovih stopinjah —

pa naj se imenuje MacMillan ali kako drugače, naj nosi sive ali črne hlače, naj bo njegov konjiček tenis ali konjske dirke.

Skupina vodilnih angleških konservativnih politikov je pred časom ugotovila, da popuščanje mednarodne napetosti — v času, ko britanski imperij razpada in mu grozi možnost dvostranskega sovjetsko-ameriškega sporazuma — lahko obutno škoduje angleškemu imperialističnim ambicijam. Zaradi tega so Eden in njegovi ljudje menili, da bi bilo za britanske imperialistične interese najbolje, če bi mednarodni horizont ponovno zatemnili oblaki sporov in nestrpnosti. Prepričani so bili, da bo Velika Britanija v takšnem mednarodnem položaju laže obvarovala svoje pozicije v kolonijah in da bo laže ostala zvesta svoji dotedanji politiki, zgrajeni v obdobju hladne vojne, ki ji je v mednarodnih odnosih zagotavljala večjo vlogo kot jo je zaslužila. Na tem prepričanju je temeljila tudi suška avantura. In zato je propadla. Povzročila pa je številne, Veliki Britaniji hudo neprijetne posledice, od domačih gospodarskih težav, do ohladitve odnosov z ZDA, z atlantskimi državami in državami Britanske skupnosti narodov, da o popolnem porazu angleškega vpliva v deželah Srednjega vzhoda sploh ne govorimo.

Konservativni vrhovi so po porazu v Egiptu uvideli, da je ta pustolovščina hudo škodovala ugledu in interesom Velike Britanije. Tega sicer niso javno priznali, toda že samo dejstvo, da so vrgli Edena, je dokaz njihovega takšnega spoznanja. Odstop Edena naj bi potolažil volivce in rešil njihovo stranko. Potolažil naj bi tudi bratrance onstran oceana, ki radi polnijo različne »praznine« s svojimi dirigiranimi izstrelki, protikomunistično propagando in seveda tudi s svojimi industrijskimi družbami. V njihovi senci — kar najmanj temni — bi se Britanci morebiti spet lahko prilihotapili na Srednji vzhod. Edenov padec pa naj bi potolažil tudi člane Britanske skupnosti narodov, te razbitine na

Le pogledite si jih! O, nič ne rečem, slike so lepe, le ko bi jih res videli pri delu, bi skorajda rekli, da to ni mogoče. Prostorji so tesni, majhni in temni. Ko gre človek skozi obrate, skoraj nima vtisa, da je videl tovarno in da kolektiv v takih prostorih napravi tako precizen instrument, kot je mikroskop. Prva slika kaže struženje preciznih delov, druga steklopihača in tretja prizor iz vakuumskega oddelka, kjer izdelujejo neonske svetlobne napise.

Kje je še »luknja«?

Sam sindikalni odbornik ugotavlja, da ni tesne vezi med njimi in delavskimi organi upravljanja podjetja. Z novim letom je tudi to nekaj boljše. Domenili so se, da bodo podružnici pošiljali zapisnike zasedanj delavskega sveta in da bodo sindikat posebej vabili na zasedanja. Prav gotovo je pri tem tudi sindikat nekaj kriv, ker vsaj doslej še ni povsem domel mehanizma delavskega upravljanja. To sklepamo iz tega, ker se je v pismu, čigar izveščke smo objavili, obrnil najprej na tehnično vodstvo podjetja, ni pa v prvi vrsti delavskega sveta mobiliziral, da bi on načel vprašanja, ki jih je postavil izvršni odbor podružnice. Delavski svet je namreč najvišji organ delavskega upravljanja v tovarni in on je predvsem odgovoren za gospodarjenje.

Tudi sicer je ta podružnica zelo delavna. Priredila je tečaj za delavsko upravljanje, dalje tečaj o higieni za žene, članom je poskrbelo, oziroma priredila več izletov, smučarske tekme itd. Zlasti pa skrb za stanovanjajo. Podjetje je namreč kupilo deset družinskih in šest samostojnih stanovanj. Naši pa so se sobo za enega, ki je pomotoma izpadel.

TRGOVINA NA TEHTNICI

»Okrepiti organiziranje in delo svetov potrošnikov pri trgovskih podjetjih ter v delavnicah kot obliko družbene kontrole in pomoči, ki jo nudijo trgovini neposredno zainteresirani potrošniki. Okrepiti zainteresiranost potrošnikov za poslovanje trgovin s tem, da so udeleženci pri dobičku na osnovi skupnega zneska sredstev, ki jih je kdo v letu potrošil v določeni trgovini.

Z odgovarjajočimi predpisi je treba omogočiti ustanavljanje potrošniških zadrug predvsem tam, kjer trgovska mreža ni dovolj razvita (na primer pri rudnikih) kakor tudi v drugih krajih, kjer je to potrebno in kjer to zahtevajo, kakor tudi ustanavljanje konsumnih delavnic, ki naj bi jih ustanovile posamezne gospodarske organizacije.

Iz sklepov III. plenarnega zasedanja Centralnega sveta ZSJ o življenjski ravni.

Trgovine brez tehtnice, metra ali litra si ne moreš predstavljati. Je meter res meter, kilogram res kilogram, liter res liter, cena, ki jo plačaš, res taka, da se ni od proizvajalca do potrošnika podvojila ali celo potrojila. Vse to bi rad vedel potrošnik. On postavlja trgovino na tehtnico, če je taka, kakršno bi rad: le pameten in gospodaren posrednik med proizvajalcem in potrošnikom, tak, ki mu je izpolnitev potrošniških želja najvišji zakon.

Kdo ima prav

Oh, kako lepo se vse to sliši, bo marsikdo dejal. Saj lepo besediš, vendar: trgovina navija cene, trgovina je kriva, da je blago slabo in da se kvari, trgovina ni preskrbela tega, ni preskrbela onega, trgovina...

Motiš se, če spet drugi. Ni vsega trgovina kriva. Po krivem kaže s prstom nanjo. Ne upoštevaš težav, da ni hladilni kov, prevoznih sredstev, skladišč, da trgovina nima nič, če navija cene, saj ji ne ostane nič pare dobička...

Vsak ima v nečem prav! Kaj ima prvi in kaj drugi, zato smo postavili potrošniške svete. Prek njih se potrošniki najprej prepričajo, kaj je resnice v vseh tožbah čez trgovino.

Premajhno zanimanje potrošnikov

Vprašali smo predsednika potrošniškega sveta poslovalnice trgovskega podjetja »Emona« na Miklošičevi cesti v Ljubljani, kakšne so njihove izkušnje.

»Veste, izvoljeni smo bili lani julija. Da sem predsednik, sem zvedel šele zdaj, ko so volili novega predsednika. Kajpak se nismo niti enkrat sestali.

»Pri nas sta včeraj dva prišla — vendar povedati v prodajalni. Tovarne mesnih izdelkov v Ljubljani, nekaj sta popisovala...

»Sklicali smo zbor starih potrošnikov nekaterih trgovin na našem terenu — piše nek terenski odbor Socialistične zveze. Bila pa je tako majhna udeležba, da jih takrat nismo mogli izvoliti. Zato smo počakali na ta zbor volivcev...»

»Kaj naj naredi, da bomo prišli skupaj, pravi gospodinja, članica enega od ljubljanskih potrošniških svetov. Cen nam najbrž ne bo uspelo kaj zbiti, kar bi najbolj pričakovala. Sicer pa — blago prodajajo, kakršnega dobe. Leto dnj je imala

viharnem morju, ki je Eden ni znal krmariti.

In za novega krmarja so zbrali MacMillana. To nas je nekoliko presenetilo. Richard Butler, ki je doslej igral drugo vlogo v konservativnem orkestru, bi po mišljenju poznavalcev angleškega političnega življenja, laže popeljal Britanijo iz zagate. Butler je bil namreč voditelj konservativne opozicije, ki se je upirala nastadu na Egipt, medtem, ko je MacMillan stal ob Edenu do konca, dokler ni preostalo drugega kot umik.

Izbor MacMillana nas opozarja, da konservativci priznavajo le osebne napake svojega dosedanjega voditelja, ne priznavajo ga niti v svoji politiki.

Angleži so podprli Edenov odstop z razmeroma precejšnjim zadovoljstvom. MacMillanov pa z dokajšnjo hladnostjo. Z Butlerjem bi bili verjetno bolj zadovoljni. Ta dolgoletni konservativni politik bi predstavljal večje zagotovilo, da bi prišlo do preproste spremembe britanske zunanje politike. Butler ima največ zaslug za »pomladitev« konservativne stranke in za uveljavljanje pojma »moderni konservativizem«. Prav zaradi teh svojih kvalitativ pa ni bil zaželen. Desnica se je odločno uprla. Skupina tako imenovanih »sueških upornikov«, skrajnih desnih konservativcev, je grozila. Nasprotni tabor pa ni bil odločen. Zanj je bila najvažnejša enotnost stranke. In tako so izbrali MacMillana.

Desničarske skupine trde, da je bil MacMillan v zadnjih kritičnih mesecih bolj konservativ kot Butler. Sodeloval je v akciji, ni je kritiziral, ko pa je vse prodalo, je sprejel dejstva takšna kakršna so in se trudil, da bi zmanjšal izgubo. Butler pa je omahoval, kritiziral linijo stranke in jo vendarle izpolnjeval. Vse to ni koristilo njegovemu ugledu v konservativnih vrhovih.

O Butlerju govore kot o človeku konservativne leveice, o MacMillanu pa kot o človeku desnice. S tem pa še ni rečeno,

od opreme bi kazalo še dokupiti. S tem smo pravzaprav že pri kraju.

Kaj so doslej delali

»Kava, Titova cesta: Potrošniški svet je »star« dobro leto. Doslej so imeli šest sej. Kupili so hladilnik. Obravnavali so polletno bilanco, razpravljali o higieni. Sedaj pripravljajo anketo, ki jo bodo razdelili med potrošnike in tako dobili novih vzpodbud za svoje delo.

»Sora«, Tavčarjeva ulica. Sestali so se petkrat v enem letu. Uspeli so povečati kredit. Razpravljali so o skladiščenju živil, pri čemer pa so ugotovili, da so odvisni od grozota. Na vsaki seji je bilo govora o higienskih pogojih v trgovini. Močno varčujejo, celo vreče perejo sami v trgovini.

Prvi v občini

Toda pogledjmo, kako dela najboljši potrošniški svet v ljubljanski občini Center, svet pri

150/a). Zaradi omejenih kreditov je v trgovini primanjkovalo drugih živil. No, uspeli smo te zaloge znižati za polovico. Splošen promet se je dvignil. Uspeli smo v banki dobiti večji kredit in je trgovina kupila hladilnik.

Sveda smo se podrobno zanimali tudi za kalkulacije. Ne bi mogli reči, da je pri nas drago. Moja družina kupuje tudi v drugih trgovinah in lahko rečem, da smo dostikrat ceno nekaj cenejši kot drugod. Črna so stabilna. Močno pa smo vztrajali, da se številni oseba v trgovini ne poveča.

Pazimo na kulturno postrežbo, higieno in vskladiščenje. Razpravljali smo že o marsičem drugem. Nameravali smo prodajati kruh v naši trgovini, pa smo brž ugotovili, da se nam to ne splača. Vsako leto bi morali plačevati 18.000 dinarjev občinske takse.

S poslovanjem im osebje trgovine se razumemo. O vseh stvareh se skupno posvetujemo. Da, še naš načrt za bodoče.

Toda ta potrošniški svet deluje pri samostojnem trgovskem podjetju, ki ima le eno trgovino. Pri takih trgovskih podjetjih, kjer imajo več poslovalnic, je stvar še nekoliko drugačna. Organizacije Socialistične zveze se zavzemajo za to, da bi ustanovili potrošniške svete pri vseh poslovalnicah kakor tudi na sedežu trgovskega podjetja. Oni pri trgovskih poslovalnicah bi imeli kaj malo besede, saj poslovalnice niso samostojne. Blago jim pošiljajo v podjetja, cene določajo tam, oni gospodarijo. V prvi vrsti bi bilo treba dati poslovalnicam več samostojnosti, dodeliti tudi del skladov, s katerimi bi same razpolagale, da bi imeli potrošniški sveti gmočno osnovo družbenega upravljanja. Tudi delavsko upravljanje, kakršno je danes v trgovini, ne ustreza povsem zahtevam družbenega razvoja. Pri takih podjetjih naj bi ustanovili tak družben organ, v katerem bi bili zastopani tako potrošniki kot kolektiv.

Trgovina je podobna trgovini. »Kako pa je zadovoljen potrošnik, ali kaj vpliva na to kaj bo dobil in po kakšni ceni v tej trgovini, to pa pričakujemo od potrošniških svetov. — Pogled v prodajalno »Emona« na Miklošičevi cesti v Ljubljani.

špecerjski trgovini »Pod Magistrami«. To je tudi prvi potrošniški svet, ki so ga ustanovili v tej občini.

Svet šteje sedem članov in se sestajajo redno vsak mesec. Le enkrat se je primerilo, da niso bili vsi zbrani, ko je eden izmed članov zbolel. Toda prepuščamo besedo raje njegovemu predsedniku, tovarišu Antonu Veseli, ki ima, mimogrede povedano, še štiri druge funkcije.

»Delati smo začeli decembra 1955. leta in smo takoj zavili rokave. Morda smo imeli srečo roko, da smo zadelj prav tiste stvari, ki naj jih rešuje potrošniški svet. Razpravljamo o vsem, od zalog do cen. Kmalu smo ugotovili, da je trgovina preveč založena z alkoholnimi pijačami, manj pa z ostalim blagom. Več kot polovica zalog je bila namreč v alkoholnih pijačah. To je bilo zato, ker je zaslužek trgovine pri prodaji alkoholnih pijač večji (10 do

Prva stvar, ki se je bomo sedaj lotili, bo spisek stalnih potrošnikov naše trgovine. Ko bo ta sestavljen, bomo sklicali sestanke, da bodo sami potrošniki povedali, kaj mislijo o našem delu, kaj bi kazalo še napraviti. Urediti nameravamo tudi bife, če bo denar, sveda. Razen tega pa kajpak ne bomo zamemarili tistih stalnih nalog.

Reči moram, da imamo vpogled v vse poslovanje trgovine, čeprav nimamo zakonitih pooblastil. Razmišljali pa smo tudi o tem, da bi bili potrošniki udeleženi pri delitvi dobička. Lani na primer smo imeli le 18.000 dinarjev dobička, kar je veliko premalo, da bi lahko delili. Če bi hoteli deliti dobiček, bi morali blago podražiti, kar pa potrošnikom spet ne bi bilo všeč.

Res, ta potrošniški svet je napravil vse, kar je v današnjih okoliščinah mogel napraviti.

Potrošniške knjižice

Vprašali smo nekaj gospodinj, kaj mislijo o potrošniških knjižicah.

Anica Š.: »O, pametna zadeva! Samo če bi dajali v trgovini na kredit. Ob mesecu bi pa plačala. Včasih sem kupovala v konsumu. Dostikrat sem dobila blago ceneje kot drugod, celo po rezijski ceni. Najbolj mi je bilo všeč, da sem lahko kupovala na kredit. In še ob koncu leta smo dobili procente.

V neki trgovini sem bral razobešen občinski odlok, da trgovine z živili ne smejo dajati blago na kredit...

Marija G.: »Knjižice? Hm, zakaj pa? Kaj bomo dobile, če bodo knjižice? Če bodo dali kakšne procente, sem za to. Sicer pa bi mi takale knjižica koristila. Bi vsaj možu enkrat za vselej zavezala jezik. Bo vsaj videl, kam sem dala denar, ko mu danes nikakor ne morem dopovedati, koliko kakšna reč stane. Ko mu prinesem listek iz trgovine, je tiho. Pa kmalu pozabi in me spet nadleguje: toliko denarja sem ti dal, kam si ga dala...»

Poslovalca trgovine J.: Ne, ne. Samo več dela bomo imeli. In še do goljufij lahko pride. Če bi res delili dobiček, kako naj veš, če bi kdo pripil enojko pred številko, kar lahko pomeni precej deset tisočakov. Veliko nas je v trgovini, vsak ima drugačno pisavo in lahko pride do poneverb. Končno lahko tudi prodajalec napiše več, kot pa je kdo v resnici kupil. V tem primeru bi morali imeti tudi v trgovini duplikat take knjižice. To pa pomeni veliko dela. Ne vem, če bi se to obneslo.

Bivši konsumaj pa so le imeli knjižice in ni bilo slišati, da bi kdo zavolj knjižic propadel.

In kaj zdaj?

Smu zato, da dobe potrošniški sveti gmočno osnovo svojega udeleštovanja, da se spremeni delitev dohodka trgovskih podjetij v smislu predlogov, o katerih danes že razpravljajo. S tem bi bilo omogočeno tudi to, da bi dobili potrošniški del dobička ob letu nazaj sorazmerno vsoti, ki so jo potrošili v določeni trgovini. Na vsak način pa je treba začeti z ustanavljanjem družbenih organov upravljanja pri grozističnih podjetjih, kajti tam se trgovina začne, tam se določa asortman blaga, ki naj pride na trg. In dalje smo za potrošniške zadruge, zlasti v industrijskih središčih, kot je priporočil to Centralni svet SZJ.

BESEDA BRALCEV

NAJ NE VE LEVICA, KAJ DELA DESNICA

Oh, kako star je ta rek! Drži pa še vedno in tudi za brežiško zadevo. Brežiška zadeva? Je ne poznate? Saj tudi mi nismo vedeli zanj; že v rokah smo jo imeli, pa smo jo dali »ad acta«. In od tod naj spet zagleda beli dan!

Zakaj neki? Stvar je pravzaprav že stara, saj se je dogodilo že jeseni. Pišemo pa o njej, ker smo šele sedaj zvedeli, kako je pravzaprav bilo, in jo objavljamo v poduk in opozorilo.

Zadnjega oktobra lani nam je poslal Občinski sindikalni svet iz Brežic dopis z naslovom »Nekaj, kar ni prav«. V njem se pritožuje, da je občinski ljudski odbor izplačal svoji sindikalni podružnici pol milijona dinarjev, ta pa je ta denar razdelila med občinske uslužbence in to po mnenju ObSS tako, da je ta delitev vzbudila med občinskimi uslužbenci precej govorenja in negotovanja. Razen tega graja Občinski sindikalni svet tudi to, da se je občina poslužila dokaj nenavadne »transakcije«, da je dala po pol plače vsakemu uslužbencu, ne da bi plačala prispevek za socialno zavarovanje in prispevek za svoj stanovanjski sklad.

Prav tisti dan, ko smo nameravali dopis objaviti, pa je prispela iz Brežic naslednja brzogajka: »Uredništvu Delavske enotnosti. Stornirajte naš dopis Nekaj, kar ni prav, ki smo vam ga poslali. Pojasnilo sledi. Občinski sindikalni svet Brežice.«

No, pojasnila ni bilo. Te dni pa smo zvedeli, kako je pravzaprav bilo.

Občinski sindikalni svet je poslal kopijo dopisa tudi Okrajnemu sindikalnemu svetu v Trbovlje. Kmalu zatem pa je pozvonil telefon in tajnik Okrajnega sindikalnega sveta jim je povedal, da so se o zadevi pomenili na višjem forumu ter da zato ne kaže članka objaviti, ker bi povzročil le razdor in nesoglasje med sindikalnim svetom in občino.

Občina pa je še prej poslala sindikalnemu svetu dopis naslednje vsebine:

»Na Vaše vprašanje glede namena uporabe dotacije, ki je dodeljena sindikalni podružnici tukajšnje občine v višini 500.000 dinarjev, Vam sporočamo naslednje:

Občinski ljudski odbori so svoje družbene plane in proračune sprejeli za leto 1956 šele v mesecu juniju. Ob koncu mesca maja pa je Občinski ljudski odbor Brežice glede na to, da so drugi občinski ljudski odbori v našem okraju izplačali uslužbencem nagrade v višini enkratne mesečne plače in glede na to, da se je bližala sezona letnih dopustov, izplačal vsem uslužbencem nagrade v višini 50 odstotkov mesečne plače, kar je zneslo nekaj čez 400.000 din. Ker je obstajalo v letošnjem proračunskem letu vseskozi občutno pomanjkanje proračunskih finančnih sredstev, smo se ob izplačilu nagrad odločili, da znesek za nagrade nakažemo sindikalni podružnici, le-ta pa naj nagrade izplača uslužbencem. Na ta način namreč ni bilo potrebno odvzeti 40 odstotkov kot prispevek za socialno zavarovanje in 10 odstotkov kot prispevek za stanovanjski sklad. (Podčrtal ur.)

Ko je bil v mesecu juniju izdelan proračun za leto 1956, je bilo treba razumljivo izplačati znesek sindikalni podružnici upoštevati med zneski dotacije. Dogovorjeno je bilo, da se za podružnico predvidi znesek 500.000 dinarjev in da se bo razlika med že porabljenim denarjem in med planiranim izplačala, v kolikor nastopi za to utemeljena potreba. Doslej podružnici ni bilo razen zneska za nagrade nakazano še ničesar.

Upamo, da je s tem zadeva pojasnjena in da bodo s tem likvidirane vse neumestne govorice, ki so se s tem v zvezi razširjale. Mislimo, da je prav, če vsaka posamezna ustanova skrbi med drugim tudi za to, da materialno podpira delovanje svoje sindikalne podružnice, ki svojo dejavnost izvaja itak v interesu ustanove.

Podpisan je načelnik oddelka za finance, dopis pa nosi številko 08/2-4747/2.

Je treba to dejanje brežiške občine še kaj posebej komentirati? Ko smo brežiške sindikalne odbornike vprašali, kako stoji danes stvar, so dejali, da je bolje, če o tem sploh ne govorimo. Občinski sindikalni svet pa je kasneje le dobil od občine 100.000 dinarjev.

Občina sama, ki je prva poklicana, da varuje zakonitost, se je poslužila mahinacije, s katero je »okrog prinesla« socialno zavarovanje in še samo sebe pri stanovanjskem skladu. Kaj neki pravi k temu občinska finančna inšpekcija?

In glejte, v ta posel se je vmešal še Okrajni sindikalni svet, vodstvo delavske organizacije, ki bi se moral nenehno boriti za socialistična moralna načela.

ZLO JE, OBRNI TAKO ALI TAKO

Dosledno varovanje družbenega premoženja je nedvomno ena izmed odlik socialističnega človeka. Prav tako kot je kapitalistična družba zgradila načelo zasebne lastnine kot najvišjo družbeno moralno normo, mora načelo družbenega premoženja postati to za nas. Tiste, ki se pregreše proti temu načelu, ne bi smela preganjati le naša sodišča, marveč zaslužijo prezir vseh, ki jim je stvar socializma pri srcu.

V našem kraju, v Laškem, se je primerilo, da so štirje uslužbenci rudnika in zadrage oškodovali rudnik za več milijonov dinarjev. Sodišče jih je obsodilo od dveh in pol do devet let strogega zapora. Cudi nas pa pri vsem tem, da se najdemo ljudje, ki take stvari zagovarjajo in opravičujejo.

Star slovenski pregovor pravi: oba sta enaka, tisti, ki krade in oni, ki vrečo drži. Ta pregovor velja tudi za take, ki zločin zagovarjajo. Se ti zavedajo, kaj počno? Druga uče, da ni zlo, če si kdo prilasti kaj družbenega premoženja. Če opravičuješ tistega, ki si zločinski prisojiti sto tisoče in milijone, kako boš obsodil tistega, ki odnese krajnik, desko, vrto, verigo? Le-ti bodo dejali, da to sveda ni noben greh. Kaj če odnese desko! Prava reč, kličejo. Pa ni takol Z malim se začne in pri tem moramo biti dosledni.

Samo ena je resnica: ali bomo dosledni, ljudsko premoženje varovali in zlo dejanje obsodili, ali pa bomo morali molčati tudi takrat, ko nam je vsem jasno, da je storjena velika škoda. Če bomo opravičevali zlo, bomo vzgojili slab rod.

L. L.

KISEL KOT VRISK

V okvru delavsko-uslužbenske restavracije v železnari Stope posluje tudi bife. Ustanovljen je bil pred leti z namenom, da bi preprečili hojo po malico med delom iz tovarne in da bi bife preskrbel čim cenejši in dobro malico, brezalkoholno pijačo ter cigarete. Člani kolektiva pa so nad njegovim poslovanjem vedno bolj razočarani. Na malico morajo čakati v neprimernem prostoru in dlje kot v privatni gostilni. Jabolčnik, ki ga prodajajo kot glavno pijačo, ne odgovarja po kvaliteti in ima tako barvo, da že ta vsakega odbije in ga tudi iz zdravstvenih razlogov in okusa ni dobro piti. Na račun tega jabolčnika je mnogo ogorčenih kritike in nezadovoljstva, zlasti še zaradi tega, ker se prodaja s prevelikim dobičkom.

Večina naših delavcev stanuje daleč izven tovarne, večina se jih vozi iz oddaljenih krajev. V službo gredo v zgodnjih jutranjih urah in je nekaterim malica v tovarni najzujnejši obrok dnevnih hrane. Ker je pri delu huda vročina in ker mnogim ne gre sam kruh, pijejo jabolčnik. Ob njem se zelo kislo drži, nekateri pa to čutijo že na prebavilih. Naj bi dobili vsaj dobro hladno malico in pijačo, če že ne morejo biti deležni toplega obroka.

Prizadeti

DVOJE MNENJ O: mojstrskih šolah v kovinski industriji

V »Delavski enotnosti« z dne 7. decembra 1956 je bil priobčen članek pod naslovom »Dvoje vprašanje«. V tem članku dopisnik predlaga naj bi v prvi letnik Srednje tehniške šole sprejemali predvsem mlade kvalificirane delavce, ki so

šole enak tečajniku, ki po tri-mesečnem tečaju za visokokvalificirane delavce opravi izpit za visokokvalificiranega delavca. Da se na izpitih še zdaleč ne zahteva ista učna snov, kot jo predelajo na mojstrskih šolah, ni nobena skriv-

nost. Ne smatram, da je potrebno prenehati s teoretičnim izpopolnjevanjem potom tečajev. Potrebno je le vedeti, kaj hočemo doseči s tečajem, kaj s srednje tehniškimi šolami.

Mislím, da je razlika med absolventi mojstrskih šol in absolventi srednje tehniških šol le v tem, da imajo prvi poudarek na praktičnem znanju, drugi pa na teoretičnem. Absolventi mojstrskih šol naj bi vršili delo operativnega vođenja posameznih skupin ali po sposobnosti tudi obratov. Vsled tega bi bilo potrebno učne načrte izpopolniti s predmeti kot so organizacija dela, psihologija dela in ekonomičnost dela. Iz učnih načrtov naj bi odpadla vsa navlaka, ki v proizvodnji zaradi zastarelosti ali neuporabnosti ne pride v poštev. Z drugimi besedami: teorija naj bi izpolnjevala prakso. V mojstrske šole naj bi vstopali delavci z dovršeno industrijsko kovinarsko šolo ter vsaj petletno prakso v proizvodnji. Absolventom te šole naj se prizna naziv mojstra, ki naj sprejme po opravljenem izpitu tudi mojstrsko diplomu. Šoli naj se prizna rang srednje strokovne šole. Najboljšim slušateljem bi se moral omogočiti nadaljnji študij na delavskih univerzah. Le-te bi naj bile podobne onim, kot jih imajo tehnično naprednejše dežele. Visoko kvalificirani delavci pa naj se tudi v bodoče izpopolnjujejo v tečajih. Njim je potrebna ožja specializacija v njihovem poklicu in temu do-

sledno prirojena učna snov. Le v tem slučaju bi jim teoretično znanje, ki si ga pridobijo na tečaju, tudi v praksi koristilo.

Ker bi tako imela tehnik in mojster isto predzobrazbo, torej štiri razrede srednje šole tehnik nato štiri do pet let šolanja na Srednje tehniški šoli s teoretičnim poudarkom, mojster pa 5 do 6 let v industrijsko kovinarski šoli in mojstrski šoli s praktičnim poudarkom, ne vidimo razloga, zakaj bi se delala med njimi razlika v priznanju ranga šole in to tembolj, ker prihajajo iz mojstrskih šol življenjsko izkušeni tovariši, nekateri z 10 do 20 letno prakso v industriji.

S tem bi dosegli večji priliv v redne mojstrske šole, istočasno pa dosegli tudi cilj, dati naši proizvodnji čimboljše strokovni kader.

G. M.

Ali je med kovinarji preveč ali premalo mojstrov — mojstrov, ki bi bili dobro podkovani v teoretičnem in praktičnem znanju? To dvoje bi morali združiti in posredovati tako srednjetechnične kot mojstrske šole, ker potrebujemo le take strokovnjake. Tudi v kovinarstvu naj bi jih bilo še veliko več.

OBETA SE, DA BOMO VENDARLE KRENILI NAPREJ

Več stanovanj!

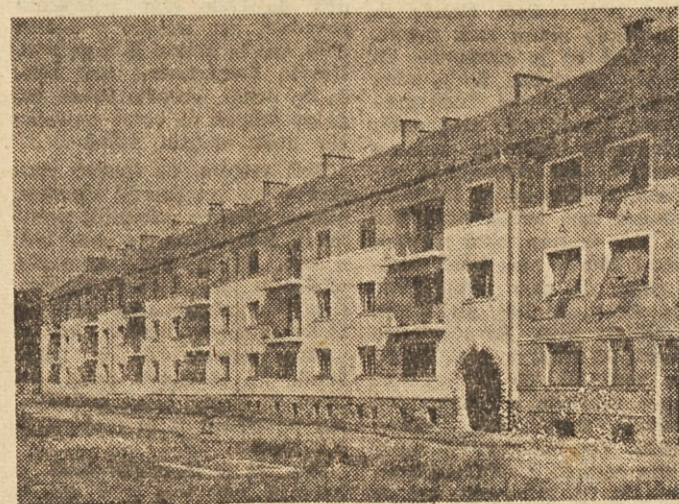
Na zadnji redni seji Mestnega sveta Ljubljane so razpravljali o graditvi stanovanj na področju mesta v letu 1957 in o pripravi za zidavo v letih 1958 in 1959.

V Ljubljani je bilo v 1954. letu zgrajenih samo 202 stanovanj. V vsakim letu se je to

število sicer nekoliko povečalo, a šele letos bo zgrajenih okoli tisoč stanovanj. Toda tudi to število je še premajhno, saj mestu primanjkuje blizu 15.000 stanovanj. Kaj zavira večjo graditev in kaj ukreniti, da se graditev stanovanj pospeši? Zdaj se precej točno vemo, koliko sredstev imamo, glavno je, da jih čimbolj smotrno porabimo. V graditvi stanovanj se moramo bolj približati evropskemu normativu, to je k zidavi manjših, a zato bolj udobnih stanovanj. Naše potrebe in sredstva to še prav posebno zahtevajo. V takih stanovanjih bi naj bile kuhinje manjše, zato pa naj bi bile sodobne: z vžidanimi omarami, garderobami, napeljavami za gretje in drugim.

Razdeljevanju kreditov je bilo posvečeno mnogo razprav. Kredite naj bi dobili le tisti, ki privolijo v racionalno graditev. Podjetja, ki nimajo dovolj lastnih sredstev, naj bi dobila ugodnejše kredite. Za graditev stanovanj naj skrbijo podjetja in ustanove, pa najsi bodo gospodarske ali proračunske, občina pa naj gradi stanovanja predvsem za tiste, ki niso nikjer v delovnem razmerju (upokojeanci, invalidi).

Upamo, da bosta v jesen letošnjega leta odprti obe šoli v Mariboru, pozneje tudi v drugih krajih, kjer so večja središča tekstilne industrije. Edi Šitar

V Mariboru so lani resno pričeli urejati stanovanjsko vprašanje. Stanovanjski blok Predilnice in tkalnice v Mariboru. Delavske družine imajo v njem lepa in udobna stanovanja.

Številni negodovanja je bilo izrečenega na naslov urbanistov. To, da nimamo še urbanističnega načrta in niti jasnih urbanističnih zasnov, predstavlja močno oviro za cenejšo in hitrejšo graditev. Da bi bili napravljeni urbanistični načrti vsaj za tiste okoliše, kjer se največ gradi! Potem bi tam lahko graditev prevzelo eno samo podjetje namesto starih, petih. Organizacija dela bi bila boljša in tudi mehanizacija bi bolje izkoristili.

Kdovekaj tudi, ni nič spodbudno, če se kršijo pravice investitorjev do stanovanj, ki so jih gradili. S takim kršitvami naj bi povsem prenehali. Če hočemo, da bodo kolektivni imeli interes pri zidavi stanovanj. Tudi stanovanjske zadruge so v škripih. Te ustanovljajo večinoma delavci in uslužbenci, ki si nalagajo težka bremena. Zadožujejo se, prodajajo celo najnujnejše potrebščine in so pripravljeni trpeti pomanjkanje, samo da bi prišli do stanovanj. Namesto da bi jim pomagali, smo jih največkrat prepustili sebi. Bivši MLO Ljubljana jim je obljubil poleg brezplačnih narčtov tudi brezplačno napeljavo, kanalizacije, električne napeljave in seveda tudi kredite. Sedaj pa se vse občne, razen Šiške in Bežigrada, branijo izpolniti te obveznosti. Zadrugniki imajo sedaj v gradnji 250 stanovanj in prav bi bilo, da bi jim priskočili na pomoč.

STANOVANJSKA GRADITEV V MARIBORU

LETOS PRAVI ZAČETEK

Občina Tabor v Mariboru je na desnem bregu Drave, kjer je »mlajša« del Maribora. Od tod se, širi Maribor navzven, tja proti Tezemu. To je še posebno delavska med delavskimi občinami Maribora.

V njej je nekaj podjetij, ki spadajo med največja v Mariboru: Delavnice železnih vozil »Boris Kidrič«, Tovarna volnenih izdelkov, Predilnica in tkalnice, Železniška kurilnica in druga. Da je v Mariboru stanovanjska stiska še posebno velika, vemo vsi. Samo v občini Tabor čaka na stanovanje 2.000 prostilcev, pretežno delavskih družin. Ali bo njihovim prošnjam letos ugodeno? V minulim letu je občina dodelila 20 samskih sob, 29 enosobnih in štiri dvosobna stanovanja. To je zelo malo, vendar tudi vse, kar je občina zgradila. Stanovanj niso prodajali, ker smatralo, da je to nepravilno in ker na ta način naš delovni človek sploh ne bi prišel do stanovanja. Graditvi pa niso mogli več ...

Letos bo gradbena dejavnost večja. Stanovanjska skupnost občine Tabor bo letos ob Ljubljanski ulici zgradila bloke z 80

stanovanji, na Trgu revolucije še enega z 20 stanovanji. Računajo, da bodo pričeli graditi v aprilu, na žalost se ne bodo mogli razdeliti letos nobenega od teh stanovanj. Temu je kriva »hitrost«, s katero pri nas izvajajo dela gradbena podjetja. Vsa ta stanovanja bodo vseljiva 1958. leta. Letos bo občina nazkalo proslilec 32 stanovanj v Mariboru in še 6 v Limbušu za učitelje, stanovanja, ki so jih pričeli graditi v minulim letu. Letos predvidevajo razdelitev še 10 stanovanj, ki jih bodo preuredili v sedanji občinski hiši. Občina Tabor si gradi novo stavbo, skupno s podružnico Narodne banke in se kani letos preseliti v nove prostore. Prosilci za stanovanje upajo, da se v sedanje prostore ne bodo vselili kakšni novi uradi.

Tudi v Mariboru so doslej čisto pozabili na lokale v velikih blokih, ki jih gradijo v mestu. Tokrat bodo pri gradnji blokov ob Ljubljanski ulici zgradili za stanovalce tega novega naselja poseben paviljon, v katerem bodo vsi trgovski lokali. Odslej bodo v priložnosti vsake nove stavbe zgradili tudi vsaj po en trgovski lokal.

uspešno dovršili vajensko šolo in opravili pomočniški izpit ter zadostili obveznemu osemletnemu šolanju. »Prav tako pa naj bi se v prvi letnik ali »celo« v drugi letnik Srednje tehniške šole lahko vpisali absolventi mojstrskih šol,« pravi pisec tega članka, ki se sicer oslanja na gradbenice. Ker se Srednje tehniška šola strojne stroke ne razlikuje od gradbene, zato želimo tudi slušatelji Mojstrske šole kovinske stroke v Mariboru povedati svoje mnenje. V mojstrski šoli, ki je triletna, so slušatelji v pretežni večini absolventi industrijskih kovinarskih šol ter njim sličnih šol z vsaj triletno prakso v podjetju. Za vstop v industrijske kovinarske šole se zahteva nepopolna srednja šola in sicer štiri razrede gimnazije. V industrijsko kovinarski šoli se nato pouk vrši izmenoma teoretično in praktično tri leta z dokaj zahtevno učno snovjo. Ko absolvent te šole torej to šolo konča, se po treh letih prakse v podjetju lahko vpiše na mojstrsko šolo. Ko pa tudi to dovrši, bi se lahko, po mnenju omenjenega članka vpisal v prvi ali »celo« drugi letnik Srednje tehniške šole. Ni nam mogoče razumeti, čemu naj bi kandidati za vstop v prvi letnik Srednje tehniške šole obiskovali industrijsko kovinarsko šolo, nato pa po triletni praksi še mojstrsko šolo zato, da bi lahko šel v šolo, v katero je imel dostop že 8 do 9 let po prej. Pri takem omalovaževanju mojstrskih šol ni čudno, da slušatelji izstopajo iz mojstrskih šol in se pripravljajo k izpitu za visokokvalificirane delavce. Po dosedanem sistemu je absolvent mojstrske

Ljubljancem si želijo še več takšnih prizorov v svojem mestu. In ne samo Ljubljancem, tudi drugod radi vidijo zidarje. Oni so znanilci novih stanovanj, ki jih vsepovsod tako primanjkuje.

absolventi in bodoči absolventi mojstrskih kovinarskih šol so v zadnjem času v časopisih razvili pravo polemiko o njihovi kvalifikaciji, delovnem mestu in nagrajevanju. Rad bi osvetlil to vprašanje v tekstilni stroki, ki je od onega v kovinarski ravno nasproten.

Medtem ko v kovinarstvu industrija nima dovolj mojstrskih mest, in če jih ima, so nepravilno zasedena, v tekstilni industriji primanjkuje mojstrov; na podmojstrskih mestih je popolnoma neizpolnjen kader, izobražen kvečjemu s hitrimi tečaji.

Tako kot kovinarske šole, so odpirali v vsej državi industrijske in vajenske tekstilne šole, vendar iz vseh teh šol nismo mogli dobiti potrebnih mojstrov, ker je bila vpisana večinoma ženska mladina. Zato v tekstilni industriji še vedno primanjkuje mojstrov. Tistih mojstrov, ki jih zdaj imamo in ki jih je usposobil praksa in nekaj tečajev, nima prav nihče zamenjati. Podmojstrskega kadra, to je kandidatov za bodoče mojstre, ni, kolikor pa jih je, so brez odgovarjajočega poklica in brez potrebnega znanja.

Vzrokov je več, največji med njimi pa je prejšnje nagrajevanje podmojstrov oziroma mojstrov, saj je bilo le-to tako nizko, da je dobra predica čisto več zaslužila od njih. Danes je nagrajevanje znatno boljše, vendar primanjkuje strokovnjakov, tekstilnih mojstrov. Tekstilci (tehnik), ki so pred

njim zasedali podmojstrska in mojstrska mesta, so odšli po vojni na druge položaje, nanjihanja mesta pa so prišli neizpolnjeni kadri. Za temi nimamo nič kogar.

Rešitev tega vprašanja so odlagali iz leta v leto. Zadnji plenun Zveze društev inženjerov in tehnikov — tekstilcev v Novem Sadu je spet razpravljalo o tem in povelil proučitev tega vprašanja mariborski podružnici. V Mariboru so ustanovili komisijo, ki je izdelala predlog: Za vzgojo bodočega mojstrskega kadra naj se odprejo nižje mojstrske tekstilne šole in mojstrska tekstilna šola. Za vzgojo tehnikov in inženjerov so obstoječe šole pravilne.

Mojster je predvsem nadzornik in popravilalec strojev — zraven še vodja večje grupe delavk, predvsem tkalci — in zato mu je potrebno poleg tekstilnega, predvsem kovinarskega znanja. Zato bo nižja mojstrska tekstilna šola velik del učnega (teoretičnega in praktičnega) posvetila kovinarstvu. Prav gotovo ne bo vprašanje vpisa v to šolo, ker bodo učenci vnaprej zagotovili vedeti, kaj bodo po končani šoli: tekstilni mojstri, ki bodo imeli še nadaljnje možnosti za strokovno izpopolnjevanje.

Absolventi nižje mojstrske tekstilne šole se bodo po petih letih prakse lahko vpisali v mojstrsko tekstilno šolo, ki bi trajala dve leti. Po končanem šolanju bodo polagali izpit za visokokvalificiranega tekstilca,

Pota in vzori

Lutkarji iz učiteljskega

Hodniki so bili prazni, iz učilnic ni bilo slišati ne profesorjeve razlage ne dijaških odgovorov niti ne pritaženih zdiho, ko profesor premišljuje, koga bi vprašal. Seveda — zimske počitnice so nastopile. V stari zgradbi je še bolj mračno in človeku, ki se je že poslovil od šolskih klopi, je zaradi vsega tega nekako hladno pri srcu ...

Tedaj se pripodi navzdol po stopnicah nekaj deklet s smučmi na ramenih. Toliko da jo nisem dobil po glavni K sreči sem se pravočasno umaknil. Niti govora, da bi jih utegnil karkoli vprašati.

Pred zbornico sem srečal tovariša profesorja Bazelja in medtem ko mi je razlagal, odkod ta nevarna živahnost v zapišeni šoli, so se dekleta vrnila in kmalu potem z nekimi čudnimi rečmi v rokah spet odhitela. Zvedel sem, da so to nekatere izmed lutkaric zadnjega letnika Učiteljskega v Ljubljani, kjer deluje eden med najglednejšimi lutkovnim: krožki.

Na ljubljanskem Učiteljskem je letos 70 aktivnih lutkarjev iz vseh razredov Učiteljskega. Zbrani so v desetih skupinah. Na šoli imajo svoj sobo in oderček. Opremo in lutke si sami izdelujejo pri ročnem delu. Pri tem jim pomagajo strokovnjaki iz Mestnega lutkovnega gledališča.

Z ljubljanskega učiteljskega ponesejo mlad

učitelji in učiteljice lutkarstvo na svoje prvo službeno mesto in to večkrat v najbolj oddaljene vasi ... Mlade učiteljice prihajajo še zdaj na šolo po nasvete, po nove igrice in ko pripovedujejo o svojem delu, o navdušenem občinstvu — mladim in starem — eder je šolsko lutkovno gledališče poleg šole edina prosvetna ustanova, nihče ne ve, kdo je bolj navdušen — ali mlada tovarišica ali dijak in dijakinja iz jutkovnega krožka, ki jo poslušajo, ali morda res njeno občinstvo. Z občinstvom pa se lutkarji srečajo že prej. Kakšen smisel bi imelo delati lutke, vaditi igre, če ne bi pokazali plodove svojega dela javnosti. Zato naši lutkarji še kot učiteljskiški obiskujejo osnovne šole v Ljubljani, tudi nekatere delovne kolektive in prav tako odhajajo na šole v okolico. Še večkrat bi šli in marsikatera šola bi jih bila vesela, če ne bi tudi njih, kakor se čisto zgodi, zadržale težave. Pri njih se le-te sučejo krog »prevoznega sredstva«.

Prej jim je Vesna-film posojal avto, plačal so zanj 20 dinarjev za kilometer in se tako odpeljali na šolo, ki z vlakom ni dostopna. Zdaj avtomobila ne dobijo več. Kako si želijo, da bi jim ta ali oni delovni kolektiv tu in tam posodil avto — proti manjši odškodnini. Morda bi se tudi v šolskem svetu pomenili o tem, posebno ker bodo na njihovem odru letos poleg ročnih lutk nastopile tudi marionete.

Lutkarice iz zadnjega letnika, prav tiste, ki sem jih srečal na stopnicah, gredo letos in to je že običaj, na Jezersko smučat. To

jim je »uredil« upravljatelj tamkajšnje šole, omogočilo jim pravzaprav tamkajšnji gostinci, ker jim dajo brezplačna ležišča (pravijo, da je to reklama za njih). Seveda pa je »krivo« lutkarstvo. Razen smučit bodo ne-

še zraven še lutkovno opremo za dve ig. Pomagale bodo ustanovitvi lutkovni krožek na Jezerskem. Zato jih Jezerčani tudi vajijo.

»Veliko napisatelja« je zaklicala za menoj neka dijakinja, ko sem odhajal. Lahko bi še veliko napisal o njihovem delu, toda prostor ne dopušta. Morda bo vseeno zadovoljna.

Ljubitelja knjig

Največje veselje ima do knjig. Do dveh je na delu, potem pa sede na kolo in se odpelje domov. Saj je delaven fant. Doma rad po-

maga pri delu okoli hiše. Ko opravke hitro konča, seže po svoji aktovki in se loti tega kar je v njej. To so knjige. Vsakovrstno branje, ki mu pride v roke v šoli, v knjižnici, pri znanjih.

»Francé, Francé, ti bi moral biti profesor, ne pa mizar,« pravi Rupnikova mama svojemu sinu.

»Andrej, že prav, toda ti boš tesar, ne pisatelj, nikar ne beri toliko!« pravi oče Stele svojemu sinu.

x x x

Povprašal sem na vajenski šoli, koliko in kaj bero. Zvedel sem, da nekateri po eno, drugi po dve knjigi na mesec, vsi pa so mi pokazali Andreja in Franca. Ta dva prebereta do petnajst, celo do dvajset knjig na mesec.

No, pa se bom pomenil z njima, sem si dejal: »Kaj najrajši bereta,« sem ju povprašal. Andrej mi je odgovoril: »Romane iz kmečkega življenja,« Franc pa: »Potopise, fantastične zgodbe.«

V nadaljevanju pa sta mi odgovarjala tako, da sta drug drugega kar dopolnjevala:

»Rad berem, ne vem točno povedati, zakaj. Prebral sem pred leti slikanico, zanimalo me je, kaj je v drugi, tretji in tako sem se navadil brati.«

»Naročen sem bil na zbirko knjižnice Šinje galeba. Težko sem pričakal vsako novo knjigo. Zdaj so te knjige že premalo za mene, a ker še vedno rad berem, si zbiram bolj resne knjige sam v knjižnici, včasih poslušam radijsko oddajo Nove knjige in si tako zberem to, kar bom bral.«

»Če le dobim v knjižnici.«

»Naša šolska knjižnica je premajhna, pa še ta je po navadi zaprta. Vajenske šole imajo vse premalo prostora in je knjižnica s tistimi nekaj knjigami v zbornici. Knjige lahko dobimo samo v odmorih, ni časa zbirati, vedno moraš priti že z vnaprej izbranim naslovom knjige, ki jo želiš.«

»Da, med odmorom je nerodno prihajati v zbornico, kjer se v tako majhnem prostoru že itak drenjajo predavatelji.«

»Rabil bi prostor pri knjižnici in za čitalnico. Danes na primer (bil je petek) moramo čakati od pol dvanajstih do pol treh na popoldanski pouk in med tem časom nimamo kaj početi. Prav v tem času bi morala biti odprta knjižnica!«

Tako sta mi pripovedovala ta dva ljubitelja knjig in navdušena bralca.

D. D.

PROŠNJO SO „IZGURILI“

Vodstvo ETOL, tovarne esene in eteričnih olj v Celju, je dne 12. decembra 1955. leta predlagalo Združenju podjetij kemične industrije Jugoslavije v Beogradu, naj izpolni zahtevane uvozne količine od 1,5 na 1 za osnovne surovine, ki jih podjetje potrebuje za izdelavo parfumskih kompozicij. Toda ta prošnja se je izgubila. Na Združenju niso vedeli nič o njej.

Na podlagi osebne intervencije in v dogovoru s predstavnikom združenja je vodstvo tovarne ETOL lani dne 11. avgusta zopet vložilo prošnjo za znižanje uvoznih količin, in sicer za 20 vrst eteričnih olj in 50 vrst kemikalij. Tovarna ETOL še do danes ni dobila odgovora na svoji dve prošnji, osnovne surovine se vedno plačuje s količinom 1,5, kar hromi njeno gospodarsko sposobnost in prizadeva veliko škodo vsemu našemu gospodarstvu.

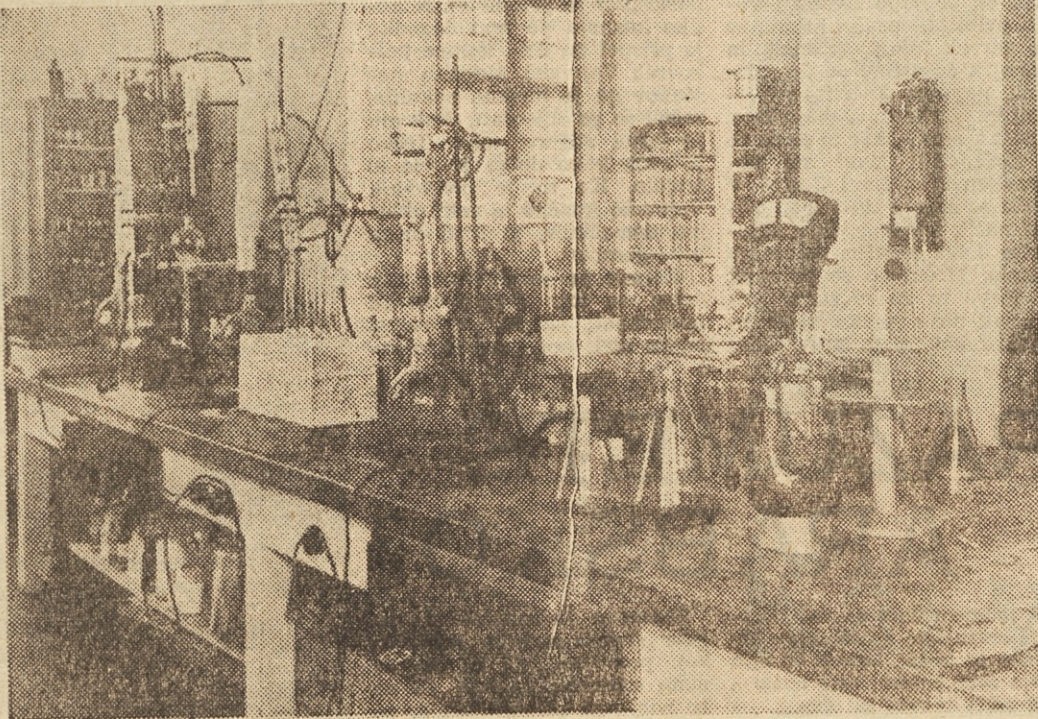
Isončni izdelek, za tovarne mila pa polizdelek. Naše tovarne mila ga veliko porabijo. Toda ker mora podjetje uvažati surovine s količnikom 1,5, plačati od izdelkov 12% prometni davek in če k vsemu temu prištejemo še vse ostale stroške, so parfumske kompozicije — izdelki tovarne ETOL — za naše tovarne mila predragi. Tovarnam mila se bolj splača kupovati uvožen polizdelek, kajti ta je v prodaji pri nas prav

tako s količnikom 1,5 in je torej cenejši od domačega. Iz teh razlogov krije tovarna ETOL s svojo proizvodnjo komaj 7% vseh naših potreb, čeprav bi lahko kljub tesnim prostorom že sedaj izdelala za tovarne mila okoli 40% par-

fumskih kompozicij. Če bi bilo ugodno predlogu tovarne ETOL, torej če bi le-ta dobila osnovne surovine s količnikom 1 in ne bi tovarne uvažale parfumskih kompozicij iz tujine, tudi ne bi bilo naše gospodarstvo vsako leto oškodovano za okoli 90 milijonov dinarjev. To bi namreč plačamo tujini za uvožene parfumske kompozicije ali drugače povedano, tujim podjetjem plačujemo delo in dobiček v devizah, ki nam jih tako hudo primanjkuje za vrsto drugih stvari.

Človek z zdravo pametjo res ne razume takšne uvozne politike, kakor tudi ne more razumeti, kako je mogoče, da se izgubi prošnja — predlog, ki opozarja na očitne gospodarske nesmisle — in da podjetje po petih mesecih ne dobi od svojega združenja niti odklonilnega predloga.

Po vsem tem velja reči tole: dolžnost pristojnih gospodarskih čimbeljev je vsekakor, čimprej proučiti predlog tovarne ETOL in zadevo rešiti v našo gospodarsko korist. Takšno zapravljeno deviz prav gotovo v ničemer ne prispeva k rasti življenjske ravni, temveč jo nasprotno znižuje. Zaradi takšnih birokratskih postopkov pa je obremenjen v takšni ali drugačni obliki delavčev žep.

Tale laboratorij, kot ga vidite na sliki, je skorajda edina nova pridobitev tovarne ETOL. S čem drugim novim in pomembnejšim se ne morejo pohvaliti, čeprav bi se radi. Denarja jim namreč primanjkuje za razširitev tovarne, za nove stroje in naprave. O, lahko pa se pohvalijo z rastjo proizvodnje. Pred vojno so delavci izdelali na leto štiri tone raznih esenc in vonjav, sedaj jih izdelajo reči in piši ob nič boljše, boljše rečeno slabših pogojih, sto ton na leto. In še nekaj: šestindvajset ljudi je zaposlenih, šestindvajset ljudi je predlaskim ustvarilo 230 milijonov dinarjev brutto prometa. Lani so ga ustvarili nekaj nad 200 milijonov. Prizadel jih je prometni davek — ljudje ne pijejo več toliko likerjev in ETOL prodaja za toliko manj esenc za rumov, kavov ali kakršenkoli drug liker. Kako pa bi porasel brutto promet, če bi... pa preberite v sestavku: Prošnja so „izgubili“... Seveda ne v ETOLU.

fumskih kompozicij. Če bi bilo ugodno predlogu tovarne ETOL, torej če bi le-ta dobila osnovne surovine s količnikom 1 in ne bi tovarne uvažale parfumskih kompozicij iz tujine, tudi ne bi bilo naše gospodarstvo vsako leto oškodovano za okoli 90 milijonov dinarjev. To bi namreč plačamo tujini za uvožene parfumske kompozicije ali drugače povedano, tujim podjetjem plačujemo delo in dobiček v devizah, ki nam jih tako hudo primanjkuje za vrsto drugih stvari.

POSEBNOSTI DELOVNIH MEST

bodo upoštevali pri urejanju tarifne politike

Delavski svet Tovarne nogavic v Polzeli je na zadnji seji dne 11. t. m. razpravljal predvsem o tarifni politiki. Znesek, ki ga je dobilo podjetje na račun 5 in 10 odstotnega povečanja plač, je sklenil predvsem porabiti za zvišanje tarifnih postavk na tistih delovnih mestih, kjer so se med časom bistveno spremenili pogoji dela oziroma so bila že doslej prevelika. Na račun 5 in 10 odstotnega povečanja tarifnih postavk bo imelo sedaj podjetje 8.14% ali 337.030 dinarjev več prejemkov kot prej.

Komizija, ki se je medtem že sestala, je ugotovila, da bodo za korekturo porabili okoli tretjino zneska. Ostali denar bodo porabili za tarifne postavke tistih delovnih mest, ki so za proizvodnjo najnujnejša in sicer v različnih odstotkih glede na težino, odgovornost dela itd.

NAGLICA ŠKODUJE

»Zvišanje plač za 5 in 10% se razdeli linearno. Pare, ki nastajajo pri izračunu, je zaokrožiti navzdol in se z na ta način dobljeno vsoto korigirajo kritične tarifne postavke. To delo tarifne komisije mora biti zaključeno do 31. decembra 1956. leta.«

To je sklenil delavski svet Cinkarne v Celju na svoji 11. seji dne 21. decembra lani, kljub temu, da je — kot pravilo — upravni odbor podjetja predlagal drugačno razdelitev plač. Sedaj pa ugotavljajo, da

Toda naj je računala tako ali drugače, »drobiži«, ki ji je ostal pri teh izračunih, je znesel le okoli 40.000 do 50.000 dinarjev. S tem malenkostnim zneskom seveda ne bi mogli odpraviti vseh tistih krivic in slabosti, ki

likšne, da jih je sedaj treba popraviti.

Sedaj ko so v splošnem prevladala stališča, da je treba zvišanje plač izkoristiti predvsem za vzpostavitev realnejših razmerij med posameznimi kategorijami delavcev, zatrjujejo, tako v vodstvu podjetja kot tudi na sindikatu, se bodo morali odločiti za drugačno delitev, skratka da bo moral delavski svet prvotni predlog razveljaviti in se odločiti za drugačno stališče. Pred dnevi je upravni odbor sklenil spremembo tarifnega pravilnika odločiti za toliko časa, da bodo temeljito proučili, katera delovna mesta so bila doslej, glede na težino posla in druge pogoje, nepravilno nagrajena.

Minuli teden se je izvršni odbor sindikalne podružnice sestel na izredno sejo. Toda odborniki se niso zbrali, da bi zavzeli neko stališče glede po-

višanja plač, temveč so tokrat razpravljali o — poslovnosti in drugih rečeh. Člani izvršnega odbora so dejali, da se bodo o tarifi politiki pomenili ta teden, in sicer potem ko bodo slišali mnenje Republiškega odbora sindikatov metalurgov in rudarjev in sindikata kemičnih delavcev. Ali ne bo malo pozno, če odlagajo razpravo o tarifni politiki za nekaj dni, kajti člani kolektiva so na osnovi decembrskega zasedanja delavskega sveta že izračunali, kolikšni bodo njihovi prejemki ob linearnem povišanju plač za 5 in 10%? Takšno odlašanje glede sprejema stališč, ki naj jih uveljavljajo organi delavskega upravljanja pri sestavljanju tarifnega pravilnika, ni utemeljeno s tamenjem, češ saj so načelna stališča o delitvi šele sedaj objavljena, mi pa vendar nismo vedeli vnaprej, da bo sklenjeno tako.

V Cinkarni je sklenil delavski svet: vsem linearno povišanje plač. Ali je vplivanje surovega cinka, kot vidite na sliki, praznjenje rude, delo v pisarni, v delavcih res popolnoma enako, daje enako vrednost? Ne, ni. Zato velja proučiti posebnosti delovnih mest in to upoštevati pri določanju zaslužkov. To ne velja seveda samo za cinkarno, velja prav tako za vsako podjetje.

je bil ta sklep nepremišljen, preuranjen in da ga je treba spremeniti, kajti z linearnim povišanjem plač ne bi mogli odpraviti dosedanjih slabosti. Komisija, ki ji je delavski svet na decembrskem zasedanju naročil, kako naj porazdeli znesek povišanih plač, je odblel sestavila že dva predloga. Pri prvem izračunu je vse zneske zaokrožila navzdol, pri drugem izračunu pa je zaokroževala zneske za kvalificirane in visoko kvalificirane kategorije navzgor, za ostale pa navzdol.

jih uzakonja dosedanj tarifni pravilnik.

Sindikalni odborniki pravijo, da linearno zvišanje plač, za kakršno se je odločil delavski svet in ga je sedaj tudi podpiral sindikat, ne bi bilo niti tako napačno, če bi bil njihov tarifni pravilnik »idealni«, brez slabosti. Toda ker so pri zadnjem sestavljanju tarifnega pravilnika marsikje upoštevali bolj osebe kot pa delovna mesta in njihove posebnosti, so ne skladnosti v nagrajevanju to-

PRI ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

FILM IN DELOVNI GIBI

Po obeh svetovnih vojnah se v Evropi vse bolj razširja vzpodbuda za raziskovalno delo na področju znanosti o delu in racionalizaciji poslovanja gospodarskih podjetij, kakor je v veljavi v ZDA. V Evropi je seveda moč uporabiti le tiste stvari, ki so za naše razmere uresničljive. V tem sestavku vam posredujemo nekaj vtisov o najnovejših metodah proučevanja v Združenih državah Amerike.

Prvi vtis je, da v Ameriki ne skrbijo toliko za znanstveno sistemizacijo, temveč se predvsem osredotočajo na praktično porabo znanstvenih dognanj. To kar je v Nemčiji sistemizirano pod imenom »znanost o delu«, lahko najdemo v Ameriki v številnih teoretično-praktičnih materialih in sicer pod različnimi imeni: najpogostejše kot »Industrial Engineering«, potem »Scientific Management«, »Business Administration« (kot širše področje) in tudi »Production Management«.

Metoda proučevanja gibov

Od tedaj, ko je Frank Gilbreth uvedel hronociklografsko metodo, ki jo še sedaj uporabljajo, je fotografija v svetovnem merilu precej napredovala. Kljub temu samo v enem laboratoriju v Cambridgeu uporabljajo tako imenovano rapid-fotografijo, ki s troboskopskimi bliskovitimi trenutnimi posnetki in lahko na ta način zelo natančno spremlja

in kaže delovne gibe. Zmogljivost stroboskopskega strelovitega slikanja zavzema fantastične hitrosti in podrobnosti; posamezna slika je posneta tudi v 150.000 delu sekunde.

V Združenih državah Amerike je precej napredovala uporaba filmske tehnike pri proučevanju delovnih gibov. Veliko uporabljajo »motion« filme, ki snemajo po eno sliko v eni sekundi, pri predvajanju filmov se vrstijo v eni sekundi od 16 do 24 slik, tako da lahko vse gibe na nekem delovnem mestu za ves dan pokažejo gledalcem v 20 do 30 minutah. Zato, da ne bi filmanje oviralo delo v obratu, uporabljajo nekateri specialisti filme, ki so zelo občutljivi za svetlobo, tako da niso potrebni reflektorji, ker je že objektiv konstruiran za filmanje iz daljave.

Kakšne koristi prinaša filmanje delovnih gibov

Po trditvi profesorja Mundela iz Milwaukeeja ni prednost filmanja delovnih gibov samo v zelo podrobnem in razčlenjenem slikanju gibov, temveč je filmanje tudi cenejši, kot če bi delovne gibe merili posamezniki-poenterji. Na nekem posvetovanju je to svojo trditev podprl s temi podatki:

Filmanju gibov se je treba zahvaliti, da je delovni čas za izmenjavo uščnih cev zmanjšan od 64 na 30

ur, letni prihranek za to delo pa znaša celo 1.500.000 delovnih ur.

Pri razporeditvi tovornih vagonov na postaji je prihranjenih 75.000 delavčev letno.

Pri zavijanju soljenega mesa je prihranjenih 11.000 dolarjev letno in sicer zato, ker je bilo delo moč bolj organizirati po filmanju delovnih gibov.

Uporaba proučevanja delovnega časa

Številna ameriška podjetja uporabljajo sodobne metode proučevanja in merjenja delovnega časa. Toda razvoj ni enakomeren. Posamezna podjetja temu vprašanju še ne posvečajo potrebno pozornost.

Ce ameriški delovni učinek primerjamo z nemškim, lahko ugotovimo, da so učinki v akordnem delu enaki, pri učinki po delovnem času pa nemški delavci zaostajajo, verjetno zato, ker je v Ameriki večja delovna disciplina in ker si tamkajšnji delavci bolj prizadevajo uresničiti predpisani delovni učinek.

Sodelovanje podjetij pri uporabljanju racionalizacij in znanstvenih dognanj

Značilno je, da lahko plodove racionalizacije v ameriški industriji v veliki meri pripisemo skupnim prizadevanjem. Kljub veliki konkurenci in tekmovalnosti za trg in potrošnika podjetja na tem področju zelo sodelujejo. V Ameriki je že ustaljeno mišljenje, da je mogoče doseči dobre rezultate samo na podlagi sodelovanja večjega števila oseb (podjetij), ker so sposobnosti

GOSPODARSKE VESTI

NASI DOGOVORI S TUJINO

V Pragi se pogajata naša in češkoslovaška delegacija o sklenitvi sporazuma na področju socialnega zavarovanja. V Beogradu je bil podpisan sporazum med našo in albansko trgovsko delegacijo o blagovni izmenjavi v tem letu. V Moskvi se jugoslovanska delegacija razgovarja s sovjetsko delegacijo o sodelovanju pri uporabi atomske energije v miroljubne namene. Jugoslovanska gospodarska delegacija razpravlja v Moskvi z zastopniki Sovjetske zveze o blagovni izmenjavi v letu 1957. V Bukarešti je bil podpisan protokol o blagovni izmenjavi med Jugoslavijo in Romunijo. Zastopniki francoske industrije tirnih vozil in zastopniki direkcije jugoslovanskih železnic se razgovarjajo o možnosti skupne proizvodnje Diesellovih in električnih lokomotiv.

ZA GRADBENISTVO: 700 MILIJONOV DINARJEV

V skladu za napredek gradbeništva se bo letos nabralo 700 milijonov dinarjev, 166 milijonov dinarjev bodo porabili za razvoj znanstveno raziskovalnih organizacij. Del sklada bodo porabili za napredek opekarne industrije. Za standardizacijo, tipizacijo tehničnih predpisov bodo porabili 40 milijonov din, itd.

NAMESTO JAMSKIH VOZIKOV: GUMIJASTI TRAKOVI

Strojna tovarna Trbovlje je te dni poslala v rudnik Velenje pet velikih gumijastih trakov, ki bodo v tem rudniku nadomestili jamske vozičke. Vsak izmed trakov je dolg 200 metrov in lahko prenese okoli 250 t premoaga na uro.

VELENJE: 3.000.000 TON LIGNITA

Velenjski rudarji so lani nakopali 1.298.000 ton lignita. Računajo, da bodo letos nakopali 1.400.000 ton lignita. Rudnik bo dalja leta 1963 milijonov ton lignita.

DOMAČE ELEKTRICNE LOKOMOTIVE

Podjetja »Sever«, »Rade Končar«, »Elektro Srbija« in »Svetlost« sestavljajo kooperacijsko skupnost, ki bo na podlagi inozemskih licenc začela izdelovati lokomotive. Lokomotive bodo izdelovali za naša železniška podjetja.

STALISČE UPRAVNEGA ODBORA TOVARNE TEHTNIC V CELJU

SKORAJ POLOVICO za odpravo nesorazmerij

Med člani kolektiva Tovarne tehtnic v Celju se porajajo kot pravilo, dokaj močne težnje za uravnilovsko delitvijo plač. Del administrativnih uslužbencev meni, da bi jim morali povišati plače za 10%, kot to mislijo storiti v nekaterih drugih celjskih podjetjih. Upravni odbor podjetja pa meni, da z linearnim povečanjem tarifnih postavk ne bi dosegli tega, kar morajo doseči, to je vzpostavitev pravi-

delu v podjetju ter redno obiskuje in ima dobre uspehe na posebnem strokovnem tečaju. V Tovarni tehtnic so namreč lani osnovali poseben strokovni tečaj za vajence. Ugotovili so, da dobi vajenec v vajeniški šoli sicer precej teoretičnega znanja s področja ključavničarstva, toda to znanje je premajhno za

delavce specializirane stroke, kot je tehtničarstvo. Zato so osnovali tečaj, ki ga obiskujejo vajenci vseh treh letnikov in kjer tovarniški inženirji in tehniki predavajo vajencem usvo, ki jo mora obvladati specializiran strokovni delavec, ki se ukvarja z izdelavo najrazličnejših tehtnic.

IZ TEKSTILNE TOVARNE »METKA« V CELJU

PROGRESIVNE NORME...

V tekstilni tovarni »Metka« v Celju hočejo čim pravilneje izkoristiti sedanje povečanje plač. Med nekaterimi člani kolektiva sicer prevladujejo težnje razdeliti plače mehanično v odstotkih, kot so bili določeni za izračun celotnega povišanja. Vendar, kot je videti, v kolektivu te težnje ne bodo uresničene. Zaradi dosedanje »zakovanosti« tarifne politike na marsikaterem delovnem mestu niso mogli spreminiti prejemkov, sedaj pa je ta možnost uresničljiva. Zato bodo, kot pravijo, dobršen del sredstev porabili za tako imenovane korekture.

Razen o trenutnem urejanju tarifnih vprašanj pa v »Metki« tudi razmišljajo o splošni izpolnitvi plačnega sistema, kajti pravilo, sedanje povišanje res ne more odpraviti slabosti plačnega sistema. Menijo, da pred-

pis, ki prepoveduje progresivno nagrajevanje po učinku, ni skladen s socialističnimi načeli nagrajevanja po delu. Sedanji predpis o nagrajevanju po učinku prisilja enak delež tistim, ki presegajo normo za 1 odstotek, 5 ali 10%, čeprav tisti delavec več svojih sil, mora bolje izkoristiti delovni čas in stroje, če hoče preseči normo za 5, 8 ali 10%, kot pa če jo presega samo za 1 ali 2%. Zato menijo, da bi bilo za proizvodnjo koristneje in za nagrajevanje po delu pravilneje, če bi dovolili uvedbo progresivnih norm, to je da bi skladno s preseganjem norm tudi progresivno naraščali zaslužek. Seveda se zavedajo, da bi moral takšen sistem progresivnih norm temeljiti na realnih delovnih normah.

PROIZVODNJA V SVETU

PRI ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

FILM IN DELOVNI GIBI

Po obeh svetovnih vojnah se v Evropi vse bolj razširja vzpodbuda za raziskovalno delo na področju znanosti o delu in racionalizaciji poslovanja gospodarskih podjetij, kakor je v veljavi v ZDA. V Evropi je seveda moč uporabiti le tiste stvari, ki so za naše razmere uresničljive. V tem sestavku vam posredujemo nekaj vtisov o najnovejših metodah proučevanja v Združenih državah Amerike.

Prvi vtis je, da v Ameriki ne skrbijo toliko za znanstveno sistemizacijo, temveč se predvsem osredotočajo na praktično porabo znanstvenih dognanj. To kar je v Nemčiji sistemizirano pod imenom »znanost o delu«, lahko najdemo v Ameriki v številnih teoretično-praktičnih materialih in sicer pod različnimi imeni: najpogostejše kot »Industrial Engineering«, potem »Scientific Management«, »Business Administration« (kot širše področje) in tudi »Production Management«.

Metoda proučevanja gibov

Od tedaj, ko je Frank Gilbreth uvedel hronociklografsko metodo, ki jo še sedaj uporabljajo, je fotografija v svetovnem merilu precej napredovala. Kljub temu samo v enem laboratoriju v Cambridgeu uporabljajo tako imenovano rapid-fotografijo, ki s troboskopskimi bliskovitimi trenutnimi posnetki in lahko na ta način zelo natančno spremlja

in kaže delovne gibe. Zmogljivost stroboskopskega strelovitega slikanja zavzema fantastične hitrosti in podrobnosti; posamezna slika je posneta tudi v 150.000 delu sekunde.

V Združenih državah Amerike je precej napredovala uporaba filmske tehnike pri proučevanju delovnih gibov. Veliko uporabljajo »motion« filme, ki snemajo po eno sliko v eni sekundi, pri predvajanju filmov se vrstijo v eni sekundi od 16 do 24 slik, tako da lahko vse gibe na nekem delovnem mestu za ves dan pokažejo gledalcem v 20 do 30 minutah. Zato, da ne bi filmanje oviralo delo v obratu, uporabljajo nekateri specialisti filme, ki so zelo občutljivi za svetlobo, tako da niso potrebni reflektorji, ker je že objektiv konstruiran za filmanje iz daljave.

Kakšne koristi prinaša filmanje delovnih gibov

Po trditvi profesorja Mundela iz Milwaukeeja ni prednost filmanja delovnih gibov samo v zelo podrobnem in razčlenjenem slikanju gibov, temveč je filmanje tudi cenejši, kot če bi delovne gibe merili posamezniki-poenterji. Na nekem posvetovanju je to svojo trditev podprl s temi podatki:

Filmanju gibov se je treba zahvaliti, da je delovni čas za izmenjavo uščnih cev zmanjšan od 64 na 30

ur, letni prihranek za to delo pa znaša celo 1.500.000 delovnih ur.

Pri razporeditvi tovornih vagonov na postaji je prihranjenih 75.000 delavčev letno.

Pri zavijanju soljenega mesa je prihranjenih 11.000 dolarjev letno in sicer zato, ker je bilo delo moč bolj organizirati po filmanju delovnih gibov.

Uporaba proučevanja delovnega časa

Številna ameriška podjetja uporabljajo sodobne metode proučevanja in merjenja delovnega časa. Toda razvoj ni enakomeren. Posamezna podjetja temu vprašanju še ne posvečajo potrebno pozornost.

Ce ameriški delovni učinek primerjamo z nemškim, lahko ugotovimo, da so učinki v akordnem delu enaki, pri učinki po delovnem času pa nemški delavci zaostajajo, verjetno zato, ker je v Ameriki večja delovna disciplina in ker si tamkajšnji delavci bolj prizadevajo uresničiti predpisani delovni učinek.

Sodelovanje podjetij pri uporabljanju racionalizacij in znanstvenih dognanj

Značilno je, da lahko plodove racionalizacije v ameriški industriji v veliki meri pripisemo skupnim prizadevanjem. Kljub veliki konkurenci in tekmovalnosti za trg in potrošnika podjetja na tem področju zelo sodelujejo. V Ameriki je že ustaljeno mišljenje, da je mogoče doseči dobre rezultate samo na podlagi sodelovanja večjega števila oseb (podjetij), ker so sposobnosti

in moči posameznikov premajhne, da bi dosegli kaj pomembnega. Zato sestavljajo v posameznih podjetjih mešane odbore za pospeševanje dela, v katerih delujejo razen komercialistov tudi tehniki, člani vodstva podjetij in ljudje iz operative.

V trimesečnem tečaju neke velike tiskarne so obiskavali proučevali možnost racionalizacije dela v svojem podjetju in sestavljali svoje predloge in diagrame za drugačen razpored dela. Sestavljali so tudi podrobne proračune, s katerimi so hoteli podkrepiti predloge za racionalizacijo. Poglejmo samo en primer takšnega predračuna:

Prihranek bo znašal po izmenjavi 625 delovnih ur. Prvotni stroški za plače so bili 4 tisoč dolarjev. Bodoči stroški za plače bodo znašali 0 dolarjev. Stroški za uvajanje izmene bodo znašali 2 tisoč dolarjev. V prvem letu bo znašal dobiček zaradi racionalizacije 2.500 dolarjev. V naslednjih letih bo znašal dobiček po 4.500 dolarjev.

Res, da niso vsi predlogi tako donosni, toda važno pri vsi stvari je, da so izdelani tako točni proračuni, kar krepi skupna prizadevanja, ki morajo najti svoje mesto v podjetju.

Značilno je, da je na tem tečaju predaval profesor univerze, kar potrjuje, da so univerze tesno povezane z gospodarstvom. Takšno povezovanje je omogočeno zato, ker v Združenih državah Amerike univerzitetni profesorji niso preobloženi z delom; na enega pride po deset študentov, v Nemčiji pa odpade na enega profesorja sto študentov.

(Prof. dr. H. Hilf, Rationalisierung, München 1/56)

Težak je boj, ki ga bijejo japonski delavci za svoje pravice, toda borijo se junaško, z zaupanjem v prihodnost, v njihovo, delavsko prihodnost. — Spopad med delavci in policijo na ulicah Tokia.

Kri iz predmestja

Pričujoči sestavek je odlomek iz knjige »Nasleje brez sonca«, ki jo je napisal Naos Tokunaga, eden najboljših japonskih socialnih piscev. Naos Tokunaga, tiskarski delavec, ki se je rodil in živel v tem naselju brez sonca, opisuje v tej knjigi veliko stavko v tiskarni Kiodo, ki so jo leta 1926 organizirali japonski revolucionarni sindikati v znak protesta proti brezmejnemu izkoriščanju in brezpravnosti v tokijskih tiskarnah.

Kakor vse moderne prestolnice, ima tudi Tokio industrijsko predmestje. Na jugu — od Sinagave do pristanišča Jokohame se razprostira niz tovarn. Na vzhodu je Ošima, na jugozahodu je Cukišima, na severu Obe Senzue, na jugovzhodu Ozi in Zužo.

Tovarne — barometer centralizacije velikega kapitala se širijo vse bolj in bolj. Moč kapitala, ki neprestano raste, zadržava grice, zasipa jarke, regulira potoke in gradi ceste in predmestje se širi, osvaja zemljo kot plima, ki stalno rase. Najprej kupijo zemljo, kmalu našeneženo in obraz podeželja se popolnoma spremeni.

Velika tovarna gospodari na komaj izkrceni zemlji.

Zidajo policijski komisariat, tam pa, kjer so bila riževa polja, nad nasipom, na obali reke, za grčem, grade barake za najbolj »rabljeni material« — delavce.

Rezek pisk sirene budi vse prebivalce in jih naganja iz njihovih jazbin. Gost dim iz visokih peč zatemnjuje sonce, verige žerjave mečejo svojo senco na oljnato gladino vode, žareči kotli v tovarni drhte.

Predmestje je prepuščeno nasilju policijskih komisarjev, občinskih odbornikov, misionarjev, pobožnih kot neveste, neumnih budističnih duhovnikov in zdravnikov, ki so pomorili od same ljubeznivosti. In njihova moč se krepi s cenanim alkoholom in krdelom »ne preveč dragih žensk«.

Delavske predmestne četrti so pljuča velemesta.

V rezidencah milijonarjev v velikih modnih hišah pod kupolo parlamenta, v plesnih dvoranih velikih hotelov, v teatru, koncertnih dvoranih, velikih bankah, povsod kroži de ar, ki prihaja iz predmestja — ta kri, ki jo še toplo prinašajo v središče mesta.

Neki inteligentni državnik je v parlamentu predlagal, naj z mesta odstranijo te tovarne. »Udobno stanovanje mora biti vedno urejeno. Kuhinje, ostali prostori in stranišča naj bodo tam, kjer ne bodo v napoto prebivalcem. Ne samo skrb za estetiko, temveč tudi higienske potrebe zahtevajo, da od tod odstranimo ropot in smrad.«

Parlament je enoglasno usvojil ta »dobri« predlog. Naselje brez sonca v četrti Kojišikava je bilo zaradi tega obsojeno, da ga bodo prestavili za tri kilometre nazaj.

Zdaj, ko se Tokio modernizira po vzorcu kapitalistične Evrope in Amerike, ta umazana četrt ne sme več obstajati, neji ni več mesta v središču Tokia. S svojimi barakami kvari videz prestolnice.

Saj res, mar li dovoljuje »harmonija« nekega mesta, da po lepo tlakovanih ulicah ropotajo kamioni, da delavci v bluzah čakajo pred okenci velikih bank, da delavske noge teptajo parket v plesnih dvoranih, in da veleblagovnice razstavljajo v svojih izložbah modre delavske hlače in pleteno spodnje perilo delavskih žena?

Ko bodo po čistim tlaku neslišno brzeli le zadnji modeli Citroenov in Buikov, ko bodo roke z lakiranimi nohti nežno prelistavale čekovne knjižice, ko bodo elegantne dame, oblečene v najmodernejše obleke, plesale po gladkem parketu, ko bodo v izložbah le lahke in drage obleke, okrašene z dražim nakitom, tedaj se bo šele mesto uveljavilo v vsem svojem sijaju.

Prav zaradi tega tudi obstaja kapitalistična civilizacija z vsemi svojimi teorijami in za njo.

„Jahaja Tito, jahaja Gamal!“

Tistega dne v mesecu januarju je sonce močno obsevalo mesto El Ariš. Mesto je bilo popolnoma mirno, tako mirno, kakor da ni sledu o živem bitju. Petnajstega januarja so prišli prvi jugoslovanski vojniki pred El Ariš. Ob obali so opazili le tri osamljene čolne, kakih sto metrov pred prvimi hišami pa so se igrali otroci. To so bili prvi znaki življenja v tem mestu.

Ko so se jugoslovanski vojniki približali prvimi hišam, so jih otroci takoj spoznali in skupaj z odraslimi so jim prihiteli naproti. Začeli so ploskati in vzklikati: »Jahaja Tito, Jahaja Gamal«, kar bi se reklo v slovenščini živel ali pozdravljen Tito, živel Gamal. V mestu so kmalu zvedeli za prihod naših vojakov. Stiri kilometre dolga vojaška kolona je obstala. Moški so se povzpeli na jeepe in že so začeli poljubljati naše vojake in oficirje. Nad kolono je prav tedaj

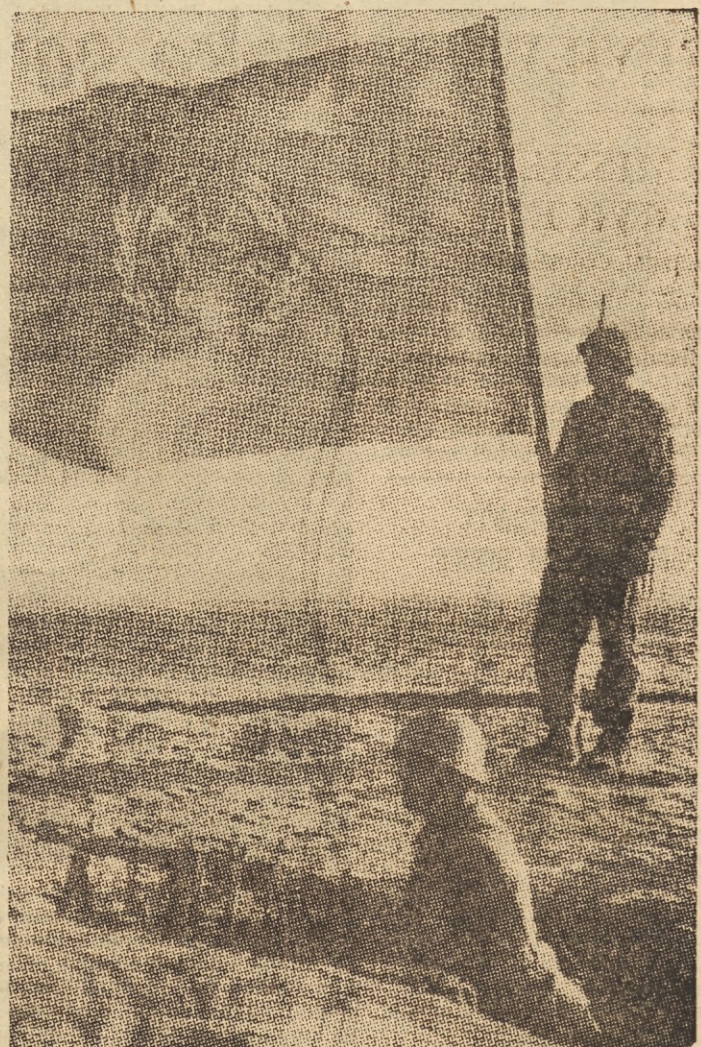
zabnel helikopter. Bil je to helikopter Organizacije Združenih narodov. Pilot je pristal kakih 10 metrov naprej od poveljnikovega avtomobila. Izstopil je poveljnik čet Združenih narodov, general Burns. Začel si je s komolci utirati pot skozi množico. Toda zaman. Ni prišel nikamor. Vse prevelika je bila gneča okoli jugoslovanskih vojakov. General je obupal, vsedel se je v helikopter in je odletel. Nekoliko kasneje po tem dogodku je prispel na čelu kolone polkovnik Vojvodič. Množica meščanov ga je hipoma obkolila, začeli so ga objemati, vsak mu je hotel stisniti roko. Težko je reči, kako dolgo je vse to trajalo. Ko se je polkovnik Vojvodič končno le rešil objema domačinov, je imel bluzo brez gumbov.

Kolona je nadaljevala pot. Jeepi so kar naprej morali uporabljati sirene, da so si lahko utrli pot skozi množico.

Ljudje pa so v špalirju čakali na naslednje dele kolone. Na vojake, pešake, so metali šopke puščajevskega cvetja, palm in zimzelena.

Mesto je bučalo od radosti.

Kjerkoli so srečali jugoslovanske vojake, povsod so jih navdušeno pozdravljali. Pozdravljali so jih vse do tedaj, dokler odred ni odinil proti položajem okraj El Ariš.

Naša vojska na straži v Egiptu pod zastavo OZN

RAZUMETE ARABSKO?

V zadnjem času se vse pogostje srečujemo z arabskimi besedami in imeni. Mnoga od njih imajo svoj pomen, zato bomo o njih rekli besedo ali dve.

Mesto El Balah je zelo znano, ker je tam taborišče oboroženih sil Organizacije Združenih narodov. Kaj pomeni El Balah, točno ne vemo. Morda pomeni to, da je to mnogo palm. Ob Sueškem kanalu je tudi mesto Quantara, kar pomeni most. No bralce, naj ta ko opozorim, da se ta beseda piše s q. To je pravzaprav glas k, ki se sicer izgovarja prav tako ostro kot g, toda v Egiptu ga izgovarjajo tako, da na njihovi ustih zveni kot »Antara«.

Večkrat beremo v naših časopisih o egiptovskem dnevniku Akbar el Jom. Svar je sicer nekoliko smešna, kajti to pomeni: največji dan. To pa je le malo nerodno za naslov dnevnika. Kamen spotike leži v črki K, ki ni ostra ampak je podobna glasu H, katerega v latinici običajno označujemo z kh. Po določa je, da je zaradi neznanja arabsčine prišlo do napačnega prevoda, v resnici pa pomeni Akbar el Jom — »Dnevne vesti«.

Zanimivo je tudi to, da je, kdor obvlada arabski jezik, takoj prepričan, da ga ne bo nihče razumel, pa tudi on ne bo nobenega razumel. Kadar pa nekdo razume nek ljudski govor neke dežele, na primer egiptovske, potem je tudi lahko prepričan, da ga v Siriji ne bodo več razumeli. V Maroku, Alžiru, Tunisu pa bo z istim uspehom uporabil katerikoli drug jezik, kajti zares je velika razlika v narečjih posameznih dežel.

Prvi vsemirski človek

Kapitan Henry Nielson bo prvi zapustil zemljo in odletel v vsemirje. Nekega dne se bo ta 31-letni Danec poslovil od svojih domačin in se podal na to zgodovinsko pot. Štirindvajset ur bo kapetan preživel v neprodušnem zaprtim cevastem balonu v stratosferi. Po računih naj bi se Nielson dvignil v višino 20 milj, toda večjeje »se bo dvignil še višje. Višino 20 milj je že dosegel kapetan Iven Kingsheloe z avionom na raketni pogon Bell X-2. Toda na tej višini je vztrajal le par minut. Nielson ni popolnoma prepričan v svoj uspeh. Strokovnjaki menijo, da je prvi človek,

ki bo poizkušal izvesti tako težko nalogo.

Nihče ne more vedeti, kaj se bo pogumnemu Danecu primerilo, ko bo dosegel vsemirje. Zdravniki bodo stalno kontrolirali njegovo srce z zemlje s posebnim elektronskim aparatom.

Pogumni Danec ne ve več kot učenjaki. Prav gotovo pa je, da ima več izkušenj glede takih podvigov, saj je bil med prvimi piloti, ki so dosegli velike višine. Pred dvema letoma je padel z višine 9.000 metrov, iz rakete ga je izstrelila posebna

naprava. Tedaj se je vrtil v zraku 110 obratov v minuti. To pa še ni tista meja, pri kateri bi človek dobil trajne poškodbe na živčnem sistemu. Tedaj je ta pilot zavoljo padanja z višine 9.000 metrov dobil samo lahke možganske krvavitve in krvavenje oči, za nekaj dni pa je tudi izgubil občutek ravnotežja. Po vsem tem sodijo, da je ta človek dorasel svoji nalogi, vsaj v toliko, kolikor lahko težino te naloge ocenijo glede na znanstvene pa tudi praktične izkušnje.

Zdravi zobje - mirno življenje

Če bi vas kdo vprašal, katere bolezni se najbolj bojite, potem bi si mislili, prav gotovo, da je to neumno vprašanje. Morda bi mu odgovorili, da ni ravno prijetno, če vas bolijo zobje.

Vsakega zanima, kaj je v zvezji z zobmi. Zato vam bom na kratko povedal nekaj o tem, kakšni so naši zobje in kako moramo zobe negovati, da ne bomo hodili otekli in z robcem na ustih po ulicah.

Katere so glavne bolezni zob?

Karies, zaradi katerega je bolnih 90 odstotkov prebivalcev in parodontoz, to so glavne bolezni zob.

Kaj je karies?

Na to nam nihče ne more odgovoriti. Vse, kar lahko rečemo, je da je to bolezen, ki kvari zobe. Nekateri mislijo, da je to dedna, drugi spet, da je živčna bolezen. Izgleda, da je to bolezen civilizacije, saj ni o njej ne duha ne sluha v predzgodovinskih formacijah...

Kaj je parodontoz?

To je bolezen paradata. Kaj pa je paradata? To je skupaj kost, sluznica in vez, ki veže zob s čeljustjo. Ta bolezen je posledica mehanske poškodbe. Običajno se začne takrat, da bi jih lahko videli. Toda kljub temu ne smemo zanemariti njihove nege. Dlesni moramo vsak dan

ve v krvnem obtoku. Tu ni nikakršnih mikrobov, zaradi tega ta bolezen ni nalezljiva.

Kakšne težave imamo s pokvarjenimi zobmi?

Običajno smo z obolelim zobom dobili vnetje tkiva, ki je okrog zoba. Pri tem nastane lahko ali podkožno vnetje, ali pa celo vnetje vseh votlin, ki so zvezane z usti. Mikrobi, ki se tudi razvijajo v bolečih zobeh, odhajajo v prebavne organe, kjer večkrat povzročijo gastritis in vnetje črevesa. Če pa mikrobi prispejo z dihanjem v pljuča, lahko pride do vnetja pljuč in pa do bronhialne astme. Včasih lahko rešijo bolnika astme samo tako, da mu izrujejo pokvarjeni zob. Iz prebavnih organov mikrobi lahko pridejo v kri, kjer povzročijo svoje strupe. Od tu izvirajo večkrat tudi utrujenost, šibkost in slabost.

Kdaj naj začnemo z negjo zob?

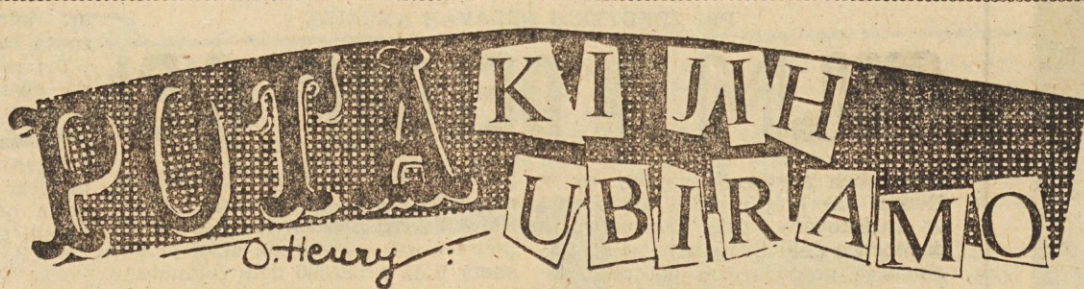
Pred rojstvom. Štirideset dni po spočetju se začneje tvoriti novi zobje. Mati mora že zdaj poskrbeti za dobre zobe svojega deteta. To bo lahko dosegla z enakovredno prehrano. Njeni hrani ne sme manjkati zlasti B vitamina in kalcija. Vsaka virusna bolezen, tudi navadna gripa, lahko škodi zobem bodočega malčka. Takoj po rojstvu otrok še nima zob, saj takih ne, da bi jih lahko videli. Toda kljub temu ne smemo zanemariti njihove nege. Dlesni moramo vsak dan

gladiti z vato, katero smo ovlažili v raztopljeni sodi bikarboni. Zlasti pa moramo tako negovati malčkove zobe, kadar ima težave s prebavnimi organi zlasti takrat, kadar se zobje prikažejo iz dlesni.

Nekaj o čiščenju zob

Za zobe je najbolje, če jih čistimo v navpični smeri, od zgoraj navzdol. Čistiti moramo zobe in dlesen. Večina ljudi slabo čisti zobe. Nekateri to delajo le iz koketerije, ne pa zaradi higiene. Zato tudi čiš-

stijo zobe samo vodoravno in samo spredaj. Čiščenje zob naj traja vsaj tri minute. Pri izplakovanju ust uporabljajmo vročo ali pa hladno vodo. — Mala voda mehča dlesni. Prav bi bilo, da operemo usta po vsaki jedi. Nekateri ljudje mislijo, da je najbolje, če si umivajo zobe samo zjutraj, drugi spet zvečer, da je najbolje, če peremo zobe zvečer, na splošno pa priporočajo, da po kosilu zvečimo gume ali pa jemo jabolko, ker na ta način čistimo zobe.

Dvajset milj zahodno od Tucsona je »Sunset Express« ob rezervuarju obstal, da bi izpopolnil zalogo vode. Razen mokrega tovora pa je lokomotiva tega slovitega brzega vlakla naložila tudi stvari, ki ji niso bile preveč v prid.

Medtem, ko je kurjač nameršal vodno cev, so splezali na stroj Bob Tidball, »Lopov« Dodson in Creeke, Indijane s četrtinko bele krvi, imenovan John Veliki Pes. Pokazali so strojevodji tri okrogla ušja težkega topništva, ki so ga nosili povsod s seboj. Te odprtno so s svojimi neizmernimi možnostmi napravile na strojevodjo tako močan vtis, da je dvignil roke kvilsku s takim izrazom lica, kakršen navadno spremlja vzklik: »Kaj mi le poveš! Na ostro povelje Lopova Dodsona, ki je vodil oborožene oddelke, je strojevodja izstopil ter odklopil lokomotivo in tender. Nato je John Veliki Pes zlezal na premog, za šalo naperil dvocevkno na strojnika in kurjača ter jima priporočil, naj odpeljeta lokomotivo petdeset metrov vstran, potem pa naj počakata nadaljnjih povelj.

Lopov Dodson in Bob Tidball sta bila preveč vzvišena, da bi izpirala tako revno rudo kakor so to žepi potnikov. Naglo sta zasedla izdatno zlato žilo v poštnem vagonu. Spremljajočega uslužbenca sta našla v brezskrbnem prepričanju, da »Sunset Express« ne nabira nič razburljivejšega in nevarnejšega od aque pure. Medtem ko mu je Eob s kopitom samokresa zbil iz glave to napačno mnenje, je Lopov Dodson že pogostil blagajno z dinamitom.

Safe se je razletel z zvenkom 80.000 dolarjev, v zlatu in veljavnih bankovcih. V vlakcu je tu in tam kak potnik pogledal skozi okno po nevihtnih oblakih. Sprevednik je potegnjal za vrvice

zvonca, ki pa se je medlo in brez odpora povesila. S plenom v trpežni platneni vrečki sta se Lopov Dodson in Bob Tidball prebokallila iz poštnega voza in okorno stekla na visokih petah svojih škornjev proti lokomotivi.

Strojevodja, poln prikritega besa, a vendar dovolj moder in preudaren, je na povelje zapeljal stroj z veliko hitrostjo od brezmočnega vlakla. Se preden pa je pognal lokomotivo, je poštni uradnik okrepal po Bobovem svarilu, naj ostane nevtralen. Z vinčestruko v roki je skočil iz vagona in posegel v igro. Mr. John Veliki Pes je na tenderju potegnill napačno karto s tem, da je predstavil tarčo, in poštni uslužbenec ga je »preigral«. S kroglo natanko med obema lopaticama se je nesrečni indijanski srečolovec zvrnil na zemljo in tako povečal za eno šestino delež vsakega izmed svojih pajdašev.

Po dveh milijah sta roparja ukazala strojevodji, naj ustavi. Izziivalno sta mu pomahala v slovo in utonila v temni goščavi ob progi. Pet minut mučnega spotikanja po trnovi hosti in prispela sta na jaso, kjer so stali trije konji, privezani ob nizke veje. Eden izmed njih je čakalal Johna Velikega Psa, ki nikoli več ne bo jahal, ne podnevi, ne ponoči. Roparja sta živali snela sedlo in uzdo ter jo zapodila v gozd. Nato sta zajezdila vsak svojega konja, prihrdila vredo, ob sedlo ter naglo in previdno odjahala po gozdu v pravadno samotno sotesko. Tu je Bobovi živali na mahnatj skali spodrsnilo; zlomila si je prednjo nogo. Pognala sta ji kroglo v glavo in sedla, da se pogovorita o begu. Ker sta bila jezдила po zavilnih stezah, sta se počutila varna, vprašanje časa ni bilo več tako pomembno. Med njima in najurnejšimi zasledovalci, ki bi jima utegnili biti za petami, so

Načrti prof. Piccarda

V Zürichu je profesor Piccard, ki ga nazivajo tudi »navpični profesor«, sporočil novinarjem, da želi potolči vse svoje rekorde, dosežene pri potapljanju v morske globline in divjanju v najvišje plasti atmosfere. — Sedaj pripravlja poseben batiskaf, s katerim bo šel na Tihem oceanu pred obalo Los Angelesa 6000 metrov globoko, s posebnim aerostatom pa se bo dvignil 30.000 metrov visoko nad Zemljo.

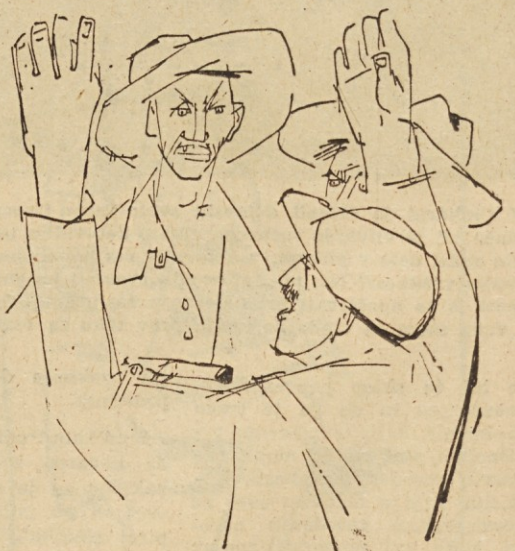
Piccarda ne zanima toliko življenje v morskih globlinah kot tehnična plat izdelave batiskafa. V zvezi s poletom pa pravi, da bo aerostat, za katerega je izdelal načrte, znanostni močno koristen. 30.000 metrov visoko je zračni pritisk že stokrat manjši kot na Zemlji in zrak tamkaj ni ovira, ki dela astronomom na zemlji pri opazovanju planetov precejšnje preglavice.

ležale dolge ure. Konj Lopova Dodsona je soplajoč in s spušenimi uzdami hvaležno mulil travo ob reki, ki je tekla po soteski. Bob Tidball je odprl vrečo, z obema rokama je privlekel na dan lične zavojčke bankovcev in mošnjo, polno zlata. Otroško veselo se je zahihital.

»Ti, stari tvojamborni gusar,« je veselo dejal Dodsonu, »vedno si nam pravil, da se bo posrečilo. Res imaš glavo, ki zna služiti denar; Arizona še ni videla kaj takega!«

»Kje bova našla konja zate, Bob? Dolgo se tu ne bova mogla muditi. Jutri zjutraj nama bodo že na sledi.«

»Oh, zdj se mi, da bo tvoje kljuse nekaj časa lahko vlekle dvojce tovor,« je odgovoril ravno-

dušno Bob. »Potem pa rekvirirava prvo živinčo, ki nama prekriza pot. Presneto dober lov sva napravila, kaj? Po tem, kar tu piše, imava 30 tisoč dolarjev, po petnajst jurčkov na vsakega.«

»Manj, kakor sem pričakoval,« je rekel Lopov Dodson in nalahno sunil s konico škornja med zavojčke. Potem je zamišljeno premeril mokro lakotnice svojega utrujenega konja.

Zdravi zobje, pa bo mirno življenje. Tako modrujejo zlasti tisti ljudje, ki po ulicah hodijo z oteklim licem. Nekaj več o zobeh in njih negi pa boste zvedeli iz pričujočega članka.

RAZSTAVA človeškega napredka

Nekako čez leto dni bodo v Bruslju odprli mednarodno razstavo.

Razstavljalci pripravljajo obiskovalcem velika presenečenja. Povečali bodo kristal železa za

bo tudi dvorana. Z veliko hitrostjo bodo z dvigalom odpeljali obiskovalce v to atomsko kroglo, ki bo posvečena pionirjem atomske znanosti. Gledalci preproge bodo obiskovalce od-

ni notranjosti pa bo hkrati lahko nekaj tisoč ljudi. Če to zgradbo primerjamo z znanim Eifflovim stolpom v Parizu ali z največjim nebotičnikom Empire State Building v New Yorku, ki je težak 52.000 ton, a znani stolp v Parizu tehtal 6.500 ton, moramo reči, da je atomska zgradba mnogo lažja.

Zagrebski arhitekt Vječeslav Rihter je uspel. Po njegovi zamisli so zgradili jugoslovanski paviljon, ta pa bo eden izmed največjih na razstavi, saj je zavaljal okoli 2.800 kvadratnih metrov prostora.

Vse to bo prijetno vplivalo na človeka, ko bo gledal velikega belega metulja, ki bo počival na elegantnih stebrih tri metre nad temeljno površino.

V štirih med seboj povezanih delih bodo razstavljeni dokumenti o družbeni in državni ureditvi, o jugoslovanskih znanstvenih odkritjih, o razvoju gospodarstva, v zadnjem delu pa bodo prikazane lepote in bogastvo naše domovine. V letnem gledališču bo nastopil 25. in 26. julija zbor Branko Krsmanovič in ansambel ljudskih plesov. V dneh razstave bodo v Bruslju vrtili v kino dvoranih jugoslovanske filme. Šest mesecev bo odprta ta velika razstava in okrog 50.000.000 obiskovalcev se bo v tistih dneh lahko prepričalo o napredku človeštva.

ČEZ ATLANTIK V ČOLNU

V nenavadnem čolnu in z majhnim jadrom je leta 1888 Dubrovčan Nikoli Primorac v njegovemu tovarišu uspelo, da sta prejadrala Atlantski ocean. Primorac je bil takrat oficir na neki angleški trgovski ladji. Za ta podvig se je odločil zaradi stave, ki mu je prinesla tisoč funtov šterlingov. Od Liverpoola do New Yorka je potoval 132 dni. Lahko si zamislimo, kako težav je imel na potovanju, toda hrabri mornar je uspel.

Slabo je še pred kratkim kazalo s snegom. Zadnje tedne pa smo le učkali dokaj ugodno vreme. Zdaj so naše vasi in mesta odeta s snežnobelo odejo in čas smučanja in sankanja je naposled napočil.

Kaj vemo o plazovih?

Na pomoč! Ljudje pomagajte, taki in podobni klici pogosto odmevajo med skalnatimi stenami v nočeh belih zim, ko po gorah in osamljenih gorskih dolinah gospodarijo plazovi. Ti so že v prvi dobi pisane človeške zgodovine peli svojo učinkovito pesem, od zgodnje jeseni pa do pozne pomladi. V zgodnjem poletju so v alpskih deželah, na Kavkazu, Tibetu, v Karpatih, na Aljaski, na Himalaji in Andih uničevali go-

zdoze, osamljene kmetije, vasi in mesta, prizanesli pa tudi niso človeškim življenjem. Plazovi so bele groze gora. V tem so si edini najboljši poznavalci zim, ki so dolga leta znanstveno proučevali gibanje plazov. Prav gotovo je, da so grape, poseke, žlebovi in kamini — proge in poti plazov. Po- sebnost nevarne so za plazove travnate vršine nad drevesno mejo. Plazovi se pojavljajo na vseh strminah, ki so večje od 14 stopinj. Vetrovi, viharji, snežni meteži in mečave pa skoraj vedno povzročajo plazove.

Prav bi bilo, da vas po- bliže seznanimo z oblikami plazov. Poznatni moramo plazove, ki se prožijo ob novozapad- lem snegu, pri tem pa je treba reči, da niso ti smutno nevarni, nevarnejši so tisti plazovi, ki se prožijo v obliki plošč in miz. Poleg teh razlikujemo tu- di suhe, pršne in mokre plazove. Suhi pršni plazovi so ne- varnejši od mokrih, suhi po- vzročajo zadušitve, mokri pa zlome in zmrljine. Poleg stro- kovnjakov in znanstvenikov, ki stalno proučujejo oblike plazov, so v alpskih deželah še posebni inštituti, ki zbirajo bo- gata gradiva, da bi tako člo- veka življenja obvarovali pred uničenjem snežnih plazov. Tu- di pri nas imamo podoben in- stitut, ki deluje skupaj z in-

stitutom za geografijo v okviru Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Zdaj pa nekaj praktičnih na- vodil. Pri opazovanju plazov se zavedajmo, da je sneg skupek kristalov, ki so zelo rahlo gra-jeni in se stikajo le na zelo majhnih stičnih ploščah. Med temi kristali se nenehno po- javljajo spremembe in gibanja, kristali se tope in znova kri- stalizirajo, se sesedajo, po- javljajo se tudi druge fizikal- ne spremembe, med katerimi je glavna in usodna nenehno gibanje in drsenje. Zato plazu- vi pogosto kot blisk in s sil- nim grmenjem padajo preko sten in strmin v dolino. Njih- pot je nezadržna.

Zato bodimo v zasneženih gorah previdni. Seznanimo se z osnovno zemeljsko konfigu- racijo terena, preko katerega se bomo smučali. Točno in vestno opazujmo vse vremenske in meteorološke spremembe. V gorah bomo na nevarnih me- stih dobri tovariši, vedno bomo upoštevali sposobnosti in opre- mo najslabših spremljevalcev. Nevarna pobočja prečkajmo skrajno previdno, pri tem ne vpijmo na tudi ne življajmo. Takoj in ob pravem času stori- mo vse za rešitve sebe in svo- jih tovarišev, tako da bodo ti laže ubežali uničujoči snežni gmoči. Osvobodimo se čimprej

U. Z.

Osuševanje predorov

Ze vrsto let govorimo o mo- dernizaciji našega železniškega prometa. Večkrat grajamo za- starele železniške voze, jezi- smo se nad lokomotivami, ki po- rabijo precejšnje količine pre- moaga in napravijo precej dima, pa kljub temu presledimo pre- cej ur v vlaku, preden pride- mo v zaželeni kraj. Kako bi lahko hitro in udobno potovali. Tako večkrat premišljujemo. Iz- gleda pa, da se nam obetajo boljše časi. Električni vlak bo kmalu pripeljal v Ljubljano, elektrificirali pa bomo tudi osta- le proge. Toda kdor bi mislil, da smo s tem, da smo potegnili električno žico, že vse opravili, ta bi se motil. Pred nami je še ena naloga in to so predori.

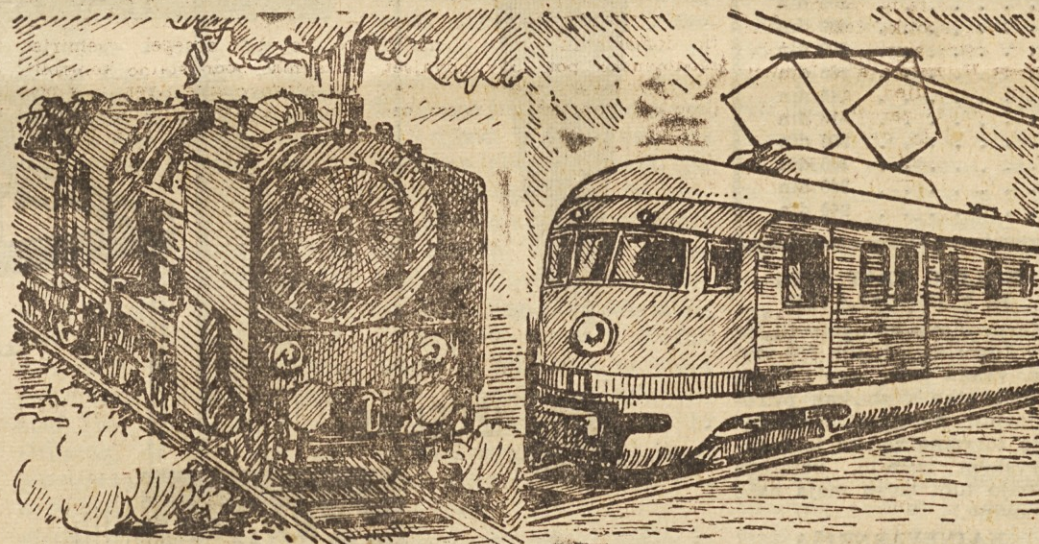
Vsi naši predori so namreč pol- ni vlage in vode. Samo sedaj pomislimo na električni tok. Skupina strokovnjakov z in- žinierjem Ferjanom na čelu se je začela za to vprašanje vedno bolj zanimati. Elektrifikacija na- ših železniških prog je pred- durji, predori, ki jih je polno v naši deželi, pa bi nam od- vzemali dragoceni tok, pa ne samo to, večkrat bi prišlo do večjih nesreč.

Po dolgem znanstvenem pro- učevanju so strokovnjaki prišli na misel, da ne bodo vode za- pirali, ampak jo bodo kar sami osušili. »drenirali«, kakor temu pravijo. Pri svojem delu so na- leteli na kopico tehničnih te- žav. Te so bile v glavnem tele: 1. s kakšnimi sredstvi naj bi izvedli dreniranje; 2. voda, ki izstopa, izpira cement; 3. vse nove iztoke, ki bi se pojavili, bi morali spet zgostiti. To so bile v glavnem v začetku sko- raj nepremostljive težave. Toda raj nepremostljive težave. Toda obupali niso. Po enoletnem tr- dem delu je inženirjem Hrber- niku, Droicu in Ferjanu uspelo,

da so v izvršnem postopku na- šli posebne lahke ploščice, s ka- terimi so zajeli vodne izvore, ploščice so na obok predora pri- trdili z brzoveznimi sredstvi »sikulitom«, vse to pa še zgo- stili s posebnimi HF oblogami. Tako so osušili predore na Je- senicah, v Smarju in predor pri Neretvi.

peljale tudi v ostale krogle — paviljone. Vsa ta atomska zgradba bo zgrajena iz posebnega prožnega železa, težka bo 1.500 ton, v nje-

Kdo bo zmagal?

Skoraj polovico železniške proge od Postojne do Ljubljane so že elektrificirali. De- la na električnem omrežju v dolžini 35 kilometrov so kon- čana. Preostalo je še 40 kilo- metrov železniške proge in v Ljubljano bo pripeljal elek- trični vlak. Iz dosedanjih ra-

čunov vidimo, da stane elek- trifikacija enega kilometra dvoje proge 24 milijonov di- narjev, ne da bi pri tem raču- nali napajalne postaje.

Leta 1954 so začeli s pripra- vami. Glavna dela so se zače- la v letu 1955. Lani so progo elektrificirali že do Logatca.

Predvidevajo, da bodo z odo- brenimi 150 milijoni dinar-jev letos potegnili elek- trično žico do Borovnice. Stro- kovnjaki pa sodijo, da bodo lahko z denarnimi sredstvi, katere imajo že zagotovljene, v letu 1958 elektrificirali ves ostali del proge.

Romunski petroleji

Naftna polja v Romuniji so pred drugo svetovno vojno iz- koriščale inozemske družbe (Amerike, Anglije, Holandije, Nemčije in Francije).

Po nacionalizaciji so Ro-

muniji povečali število vrtin, našli so nova nahajališča in razširili stara. Od leta 1946 je poraslo število izvrtanih me-etrov za 34-krat. Začeli so izko- riščati nahajališča nafte v Olteniji, Moldaviji in Transil- vaniji.

Z razširitvijo del pri iskanju novih nahajališč so hkrati s tem tudi povečali proizvodnjo nafte. Tako so leta 1953 proiz- vedli 10.575.000 ton, a leta 1960 bo proizvodnja dosegla že 13.500.000 ton.

Uvedli so nov način vrtnja s turbinskim svetrom. V le- tu 1955 so na ta način izvrtali 11 odstoikov vseh vrtin. Poleg tega uporabljajo še druge teh- nološke postopke. Tako vrtajo s pomočjo vode, z uporabo hi- dravličnega izsesavanja, kar je pripomoglo, da se je proizvod-

nja znatno povečala.

Ena izmed najvažnejših me- tod pri pridobivanju nafte je postopek, pri katerem držimo pritisk nad sloji nafte ali pa brizgamo vodo in pline.

Z električnim postopkom bo- do nafto očistili soli in to v vseh rafinerijah, da bi tako zmanjšali razjedanje naprav. Zgradili bodo tudi naftovode. Nafta leta 1953 je bila 5 milijonov ton nafte letno. Prav tako bodo posvetili veliko pozornost iz- koriščanju plinov v rafinerijah in petrolejskih poljih, da bi tako dobili še več naftnih iz- delkov. V Budimpešti imajo inštitut, kjer vzgajajo inženir- je, ki so potrebni tej veji in- dustrije, razen tega pa imajo še šole, kjer se uporabljajo za praktično delo kvalificirani delavci, mojstri in tehniki.

ALI BO OSTRA IN DOLGA ZIMA?

Nihče ne more zanesljivo na- povedati, kakšna bo letošnja zima. Sicer je letos že mesec prej kot običajno pritisnil hud mrz od Vzhodnem morju, da je zalezenelo. Pomagati si mo- rajo z rušilci, da vzdržujejo promet v pristaniščih. Tempe- rature so dosegle že 14 in več stopinj pod ničlo.

Zgodnje in ostre zime so bile v vsakem stoletju. V letih 1046 in 1237 je prvi sneg zapadel že v septembru. Sadej je bilo že na drevesih, vode pa so že zamrzle. Leta 1308 so že sredi oktobra vozili s sanmi, kakor je bilo tudi leta 1416. Septem- bra leta 1554 je zamrznilo gozd- je na trtah in vsa sadna letina je bila uničena.

Nastaja vprašanje, če se mrzle in zgodnje zime perio- dično ponavljajo. Tega mete-

reologi ne vedo točno, ker manjkajo natančni statistični podatki iz minulega tisočletja. Vest starih kronistov, ki pri- povedujejo o zimah, da so zamrzle ptice v zraku in cele vasi izumrle, češ da so ljudje pomrznili, so vsekakor preti- rane. Mi vsekakor od leta 1941 naprej ne pomnimo posebno dolgih in strogih zim, tako da lahko ugotavljamo, da so zelo mrzle zime redke.

PRVI AVTOBUS

Prve avtobuse so izdelali v Franciji pred 300 leti. Namesto motorja so jih vleklj konji. Z njimi so se vozili samo siro- mašnji ljudje, takrat, na primer, ko so šli k razpravam. Značilno je, da so se z avtobusom vozi- li samo tisti, ki si niso mogli privoščiti kočije.

komnostjo. Za trenutek se je pokazala na licu možakova duša kakor hudobno obličje na oknu poštna hiše.

Plačal bo po ena petinosemdeset, je spre- govoril Dodson. »Bolivar ne more nositi dvo- nega bremena.«

Prevedel Simon Pirc

»Stari Bolivar je že skoraj na koncu,« je po- časi nadaljeval. »Bolj bi mi bilo všeč, ko se tvoji ko- bili ne bi ničesar primerilo.«

»Meni tudi,« je Bob prisrčno dejal, »toda ni- česar ni mogoče spremeniti. Bolivar je žitova kost, nosil naju bo tako dolgo, dokler ne dobiva bolj- ših mrh. Prekleti nazaj, Lopovček, tole sem mislil, kako posrečeno je to, da ti pride nekdo iz tvojega doma, da ti prinese nekaj dobrega.«

»Iz države New York,« je odvrnil Dodson in izgovoril nekaj besed, ki so mu prišle na um. »Rojen sem bil na neki fermi v Ulster County. Ko mi je bilo sedemnajst let, sem jo pobrisal zdoma. Cisto po naključju sem jo mahnil na zahod. Popotoval sem po cesti, obleko sem imel v culi in namenjen sem bil v New York. Tam sem nameraval zaslu- žiti kupo denarja. Zmeraj se mi je zdelo, da sem rojen za to. Nekega večera sem pripešal do kri- žišča, kjer se je cesta cepila. Nisem vedel, katero pot naj ubrem. Pol ure sem tuhtal, potem sem jo pa zavil na levo roko. Še tisto noč sem na- letel na taborišče nekega cirkusa z Divjega zahoda, ki je obiskoval majhna mesta, in z njim sem jo mahnil na zahod. Mnogokrat sem se spraševal, ali bi nemara postal čisto kaj drugega, ko bi jo tedaj ubral po drugi cesti.«

»Oh, mislim, da ne bi bilo preveč razlike,« je dejal Bob Tidball vedno in filozofsko. »Ne gre za ceste, ki jih ubiramo; gre za to, kaj je v nas.«

Lopov Dodson je vstal in se naslonil na drevo. »Precej ljubše bi mi bilo, ko si tvoja kljusa ne bi ničesar storila,« je spet dejal, skoraj za- nosno.

»Enako,« mu je Bob ponovno pritrdil. »Bila je prvotna stara kost. A tudi Bolivar naju bo lahko sijajno odnesel. Najbolje bo, da vzameva pot pod noge, kaj, Lopovček? To šaro bom pa treščil nazaj v vrečo, potem pa si poiščeva nove steze.«

Bob Tidball je pospravil plen v vrečo in jo krepko zavezal z vrivico. Ko je pogledal kvišku, je bil najbolj nenavaden predmet v njegovem zornem polju odprtina Dodsonovega samokresa, ki je brez najneznatnejšega drhtenja meril na- ravnost vanj.

»Pusti tvoje šale,« je dejal Bob in se režal. »Izkoristiš morava ugodno sapa.«

»Tiho bodi,« ga je zavril Dodson. »Nobenega vetra ne boš več izkoristil, Bob. Teško mi je govoriti o tem, toda možnosti ima le še eden izmed našu. Bolivar je precej izdelan in ne bo mogel nositi dvojnega bremena.«

»Ti in jaz, Dodson,« je Bob mirno dejal, »sva bila tri leta tovariša. Mnogokrat sva skupaj tve- gela življenje. Zmeraj sem igral pošteno igro in imel sem te za moza. Silal sem bil sicer neke zgozdbe, češ da si enega ali dva možaka na čuden način pospravil v sveta, pa jim nikoli nisem verjel. Torej, če bi si rad samo privoščil šalo, odmakni tvoje železo, potem pa zajahajva Bolivarja in jo poberiva. Če pa hočeš streljati — streljaj, ti zlobni sin tarantele!«

Iz obraza Lopova Dodsona je sijala globoka zaskrbljenost.

»Ne več, kako težko mi je pri srcu,« je vzdihnil, »ker si je tvoja mrha zlomila nogo, Bob.«

Izraz na Dodsonovem obrazu se je preli v hladno krutost, pomešano z neizprosno lakom- nostjo. Za hip se je pokazala možakova duša kakor hudoben obraz v oknu poštna hiše.

Nedvomno Bob Tidball ne bo nikdar več iz- koristil ugodne sapa. Smrtonosni revolver nezve- stega prijatelja je počil in napolnil sotesko z gmenjem, ki se je odbijalo od sten s srditim odmevom. In Bolivar, nezavedni sokrivec, je naglo odnesel proč poslednjega izmed plenilcev »Sunset Expressa«, ne da bi mu bilo treba pre- našati dvojno breme.

Medtem, ko je Lopov Dodson jadno galo- pil, so mu jeli godovi zginavati spred oči; re- volver v desnici se mu je spremenil v zakrivljen naslon mahagonijevega naslanjača; njegovo sedlo je postalo nenavado oblaženo in ko je odprl oči, je zapazil, da mu noge ne tičijo v stremenih, temveč mu mirno počivajo na robu štiridelnih hrastovih pisalne mize.

Pripovedoval sem, da je Dodson, solastnik tvrde Dodson in Decker, poslovni človek iz Wall- steeta, odprl oči. Prokurist Peabody je stal zraven stola in se obotavljal govoriti. Od spodaj je donelo zmeden drhanje mnogih koles, v sobi je uspaval počivalec električni ventilator.

»Hm, Peabody!« je Dodson mežikaje sprego-

Takole se zbirajo delavci med svojim odmorom, berejo »Delavsko enotnost« in razpravljajo, kako gospodarijo v drugih podjetjih. Tako se uči, da bi sami znali bolje gospodariti!

Razširimo krog bralcev »Delavske enotnosti«

Od naših sindikalnih podružnic in zaupnikov Delavske enotnosti ter od posameznikov prejemamo dnevna obvestila o novih naročnikih. Se veči iz tistih kolektivov, kjer sindikat in delavski svet posvečata vprašanju delavskega tiska vso pozornost, so naročeni na Delavsko enotnost vsi člani kolektiva. Tako smo prejeli iz tovarne žitnih izdelkov »Žitna« Celje 40 novih naročnikov, iz sindikalne podružnice GPZ Posavje Brežice so nam poslali spisak 49 novih naročnikov. Sindikalna podružnica lesno industrijskih obratov Bled-Vintgar-Gorje nam sporoča, da je pridobila 12 novih naročnikov. Sindikalna podružnica kovinarskih in obrtnih delavcev Kamna gorica na Gorenjskem, kjer je malo zaposlenih, nam je poslala naročilo za 9 novih naročnikov.

Veliko število naročnikov na Delavsko enotnost je še zlasti v tistih kolektivih, kjer so dobri zaupniki Delavske enotnosti. Na primer samo zaupnik DE v ščetinarni na Vrhniki je v mesecu decembru 1956 pridobil 42 novih naročnikov. Tovariš Gorjank Gabrijel, zaupnik DE v Tovarni termoelektričnih proizvodov »Tobi« Bistrica-Limbuš pa je pridobil v enem mesecu 18 novih naročnikov itd.

Ze teh nekaj primerov nam jasno kaže, da se naši delovni ljudje močno zanimajo za svoj list. Resnica je tudi, kar ugotavljamo na mnogih sindikalnih zborovanjih in posvetovanjih, da je dosti boljše delavstvo in družbeno upravljanje, gospodarjenje in sindikalno delo v tistih kolektivih in ustanovah, kjer bera naš list. Zato je naša naloga, še posebno pa naloga sindikalnih organizacij in delavskih svetov, da našemu glasilu posvetimo vso pozornost.

Seveda moramo, če hočemo, da bodo stvari lepo potekale, povsod kjer se nimajo zaupnikov DE, ali sedanji niso dovolj aktivni, izvoliti dobre člane in

delo poživiti. Prav bi bilo tudi, če bi pri vseh občinskih sindikalnih svetih ustanovili komisije za tisk z nalogo, da pomagajo sindikalnim podružnicam pri njihovi vsakodnevni aktivnosti in propagandi za pridobivanje novih naročnikov za delavski tisk in za razširitev dopisovanja v našo Delavsko enotnost.

V. V.

KNAPOVSKI HUMOR

Zaradi številnih norčij je poklical ravnatelj Petjo v pisarno. »Tvojih prisiljenosti sem že sit. Vsak dan napraviš no-neumnost.«

»Vsak dan že me,« odvrne Petja.

»Zdaj me boš pa lovil za besede!« vzkipi ravnatelj. »Teden dni suhega dopusta imaš, da veš! Ko boš brez denarja, te bo že minilo norce brti!«

Naslednji dan zjutraj je vzel Petja kitaro, se oglašil pri »Počivavšku« in nato odšel pred glavno pisarno, kjer je korakal gor in dol in poskočno pel:

»Juhej, juhej, teden dni sem frej...«

Ravnatelj je njegovo petje razkačilo. Ukazal je tajniku, naj sporoči Petji, da ima za kazneni štirinajst dni suhega dopusta.

Petja se je tajniku lepo zahvalil in odšel. Naslednje jutro je že spet korakal pod okni pisarne in pel:

»Juhej, juhej, štirinajst dni sem frej...«

Sedaj je dobil Petja tri tedne suhega dopusta. Spet je prišel naslednje jutro pod okno in zakrožil je vsem poznano:

»Juhej, juhej, tri tedne sem frej...«

Ravnatelj je uvidel, da Petja ne bo odneha. Ukazal je tajniku: »Pojdj ven in mu reci: če

ZALOŽNIŠKI SVET DELAVSKE ENOTNOSTI

Predsedstvo Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je na 6. seji, dne 11. januarja 1957 imenovalo na osnovi Odločbe, objavljene v Uradnem listu LRS števil 30 z dne 30. avgusta 1956 za člane Založniškega sveta sledeče tovariše:

1. Predsednik: Tone Bole, član Izvršnega sveta LRS
2. Henrik Zdešar, načelnik Pedagoškega centra pri Svetu za šolstvo Slovenije
3. Danilo Zbrizaj, predsednik Republiškega odbora Združenja učiteljev in profesorjev strokovnih Slovenije
4. Angelca Ocepik, predsednica Zveze ženskih društev Slovenije
5. Ivan Bertoncelj, načelnik oddelka za psihologijo dela pri Zavodu za organizacijo dela in varnosti pri delu LRS
6. Beno Zupančič, književnik
7. France Borštnik, predsednik Okrajnega sind. sveta Ljubljana

Član založniškega sveta je tudi vsakokratni odgovorni urednik Delavske enotnosti.

OBVESTILO

V letu 1956 smo prejeli nekaj denarnih nakazil in nismo mogli ugotoviti njihov namen. Vse plačnike smo pisмено zaprosili za pojasnila, toda do danes še nismo prejeli odgovorov. Zato pozivamo vse spodaj navedene, da nam do 31. januarja objasnijo, v kakšne namene je bil znesek nakazan, ker v nasprotnem primeru bomo zneske knjižili v dobro tiskovnega sklada »Delavske enotnosti«.

Kajšek Genovefa, Maribor	240 din
Simončič Franc, Kostanjevica	480 din
Oblak Janez, Ziri	825 din
Kapler Jože, Maribor	480 din
Kunar Stefan, Jesenice	120 din
Podlipnik Jože, Brezje	200 din
Gladek Marija, Tržič	107 din
Rozman Stane, Kamnik	450 din
Molnik Ivanka, Preserje	475 din
Petavs Jaka, Cerknica	400 din
Leše Franc, Loče	300 din
Zdravac Nandjel, Miklavž	240 din
Planštajner, Sentjur	120 din
Kranjc Katarina, Pesnica	515 din
Muršič Stanko, Ivanjkovi	640 din
S. p. Soline, Portoroč	2000 din
Novak Karlo, Rogatec	265 din
Hrastnik L., Teharje	435 din
Bobek Konrad, Ljubljana	305 din
Hočvar Ivan, Leskovec	500 din
Zbičajnik A., Slovenj Gradec	200 din
Selekar Ivan, Litija	485 din
Vindauer Hilda, Maribor	245 din
Ipavec Stane, Kočevje	490 din
Verekl Angela, Zalec	200 din
Perko, Kočevje	500 din
Mohorko L., Ptujška gora	501 din
Subic, Zali hrib	120 din
Kordež Alojz, Crna	210 din
Gasper Stefan, Lendava	240 din
Kampič Iva, Velenje	200 din
Bratuš Ema, Ajdovščina	480 din
Pintar Franc, Jesenice	100 din
Skofic Draga, Domžale	835 din
Fabjan Karlo, Polje	145 din
Perovec Ivan, Šostanj	513 din
Korošec Alojz, Zreče	200 din
Vengust Fani, M. Sobota	160 din
Bizjak, Zidani most	240 din
Ovčar, Ribnica	240 din

takoj izgine, ima tri šhte plačane, drugače bo pa odpuščeni!

Petja se je tajniku lepo zahvalil, naročil pozdrav za ravnatelja in jo mahnil k »Počivavšku«. Spotoma je brenkal in vriskal:

»Juhej, juhej, juhej, tri tedne sem frej...«

POZDRAV

Petja je pijan kolovratil iz gostilne. Po cestni nasproti je peljal mesar dva rejena puiška. Petja je dvignil klubektu pozdravil. Tudi mesar je pr-vzdignil klubektu in vrnil pozdrav.

»Kaj pa se ti odkrivaš?« je zarobantil Petja. »Kdo pa tebe pozdravlja? Ta dva sta zame gospodar!«

KOLIKO VRST PTIC JE V JUGOSLAVIJI

Naravoslovci so ugotovili, da je v Jugoslaviji kakih 508 vrst ptic. Vsaka vrsta ima svojega predstavnika v zbirkah prirodoslovnih muzejev. Najbogat-tejša tovrstna zbirka je v sara-jevskem muzeju, katerega pozna-jo tudi izven meja naše domovine.

NAJNEVARNEJŠA BOLEZEN

Malerija velja še vedno za eno izmed najnevarnejših bolezni v svetu.

KOLIKO LJUDI JE NEDOHRAJENIH

Statistiki so ugotovili, da je tretjina prebivalcev naše zemeljske krogle podhranjenih.

ZAHVALA

Lesno industrijsko podjetje Bled, posebej še Lesno industrijski obrat Gorje, se tem potom zahvaljuje za gasilsko in tovariško pomoč gasilskim enotam iz Gorji, Redica, Podhoma, Bleda, Radovljice in Bohinjske Bistrice, ob priliki uspešne udušitve požara na Lesno industrijskem obratu Gorje v decembru 1956.

Se enkrat vsem za izkazano pomoč, dobro voljo in tovarištvo iskrena hvala.

LIP BLEĐ

Kdo dela v uradih in ustanovah?

Zvezni zavod za statistiko je 1. oktobra 1956 izvršil popis uslužbencev v uradih in ustanovah. Tako smo dobili do danes neznano sliko razmerja moških in ženskih uslužbencev. Značilno je, da je število moških uslužbencev edino v Sloveniji manjše od ženskih. V Hrvatski je razmerje skoraj enako, v vseh ostalih republikah pa je po uradih in ustanovah več moških kot žensk.

PODJETJA, GOSPODARSKE ORGANIZACIJE IN USTANOVE OGLAŠAJTE V »DELAVSKI ENOTNOSTI«

»Delavska enotnost« je med našimi delavci in uslužbenci najbolj priljubljen in najbolj čitan delavski časopis. Ni kolektiva, v katerega bi »Delavska enotnost« ne prihajala vsak petek kot dober svetovalec, pobudnik in prijatelj. Kot tednik je njena vrednost toliko pomembnejša.

Zato po pravici smatramo, da je oglaševanje, zlasti razpisov delovnih mest in raznih objav, najuspešnejše prav v »Delavski enotnosti«.

Če hočete hitro dobiti dobre strokovne kadre za vodeča mesta, inženirje, ekonomiste, komercialiste, računovodje, tehnike, kvalificirane in visokokvalificirane delavce, objavljajte razpise v »Delavski enotnosti«.

Vse vrste komercialnih oglasov, razpisov za delovna mesta, za štipendije in druge važne objave pri- naša »Delavska enotnost«.

Za vse informacije in naročila se obračajte na Upravo »Delavske enotnosti«, Ljubljana, Čufarjeva 1, poštni predal 284, telefon 30-046.

Uprava
»DELAVSKE ENOTNOSTI«

Pozor gospodinje!

Pranje brez napora
Vam omogoča naš
pralni stroj

ODGOVORI NA ?

OTROŠKI DODATEK

P. L. Tržiče: Okrajni zavod za socialno zavarovanje je ukinil plačevanje otroškega dodatka s trditvijo, da ste lastnik posestva. Smatrate, da je tako ravnanje pravilno, ker stanujete v tovarniški hiši, plačujete najemninno, živite izključno od moškega zaslužka. Posestvo vam bo pripadlo šele po očetovi smrti. Dotlej pa uživa posestvo oče sam, ker je tako določeno v kupni pogodbi iz 1925. leta, ki je bila sklenjena sicer v vašo korist? — **Odgovor:** Iz vašega pisma je možno razbrati, da je okrajni zavod najbolj pravilno postopal. Upošteval je brčarsko določbo 38. čl. uredbe o otroških dodatkih. Po tej določbi se namreč upošteva lastništvo ne glede na to, ali upravičene posestvo oz. svoj solastninski del uživa ali ne. Zavod ne more mimo dejstva, da ste lastnik posestva, kar sami zatirjate v svojem pismu. Vsekakor pa pripadajo pritožbo na Zavod za socialno zavarovanje LRS. Oprite jo na dokaz, da je dejanski uživalec posestva v celoti oče in da ta tudi plačuje vse davke.

PLAČEVANJE, PREJEMKI

L. A. Ljubljana: Zaradi nastalih razlik pri določanju plač in nazivov ste do uredbe o povečanju plač uslužbencev in delavcev državnih organov in zavodov prejeli plačo vsredno razliko po 700 dinarjev na mesec. Ste v XII. plačilnem razredu, kjer znaša sedaj temeljna plača 11.600 dinarjev. Vprašujete, ali vam pripada povečanje v celoti, ali zmanjšanje za omenjeno razliko? — **Odgovor:** V 18. členu predpisuje uredba o povečanju plač uslužbencev in delavcev državnih organov in zavodov, da se ustavi izplačevanje razlik uslužbencev in delavcev ob tem povečanju za toliko, za kolikor presega povečanje plače po tej uredbi znesek 500 dinarjev. V vašem primeru se torej upošteva, da ste prejeli razliko v znesku 200 dinarjev. Potemtakem boste odslej prejeli temeljno plačo po XII. plačilnem razredu brez kakršnekoli razlike, ker je povečanje tolikšno, da v celoti zajema tudi razliko, ki ste jo doslej prejeli preko sicer pripadajoče temeljne plače.

D. J. Kranj: Do kakšne plače je upravičen delavec, ki je delal na dan 29. novembra? — **Odgovor:** Delo na dan 29. novembra, ni nadurno delo. Za delo na tak državni praznik dobi delavec torej tolikšno plačo, kolikor je pač zaslužil. N. pr. delavec je tega

dne delal 8 ur. Na uro ima 40 dinarjev. Za svoje delo torej 320 dinarjev to je 8x40 dinarjev, brez kakršnega koli povzajanja. Seveda pa dobi poleg tega še tisto plačilo, ki ga dobe vsi na tak dan ne glede na to ali delajo ali ne.

B. A. Piran: Zaradi premetitve ste odpovedali službo. V času odpovednega roka ste sicer delali na novem službenem mestu. Niste pa tudi iskali novega stanovanja. Ker pa so nastali zaradi premetitve večji stroški, hočete uveljaviti pravico do dodatka za ločeno življenje? — **Odgovor:** Predvsem bi morali povedati, ali ste zaposleni v podjetju, ali v državnem organu ali zavodu. Če ste zaposleni v podjetju, potem vam da lahko odgovor na vprašanje samo tarifni pravilnik podjetja. Ta pa najbrž ne prizna pravice do dodatka za ločeno življenje v primeru, ko premetiš nitekar ne ukrene za odpravo nastalih večjih stroškov preživljanja. Ta dodatek pa vam ne pripada, če ste zaposleni pri državnem organu ali zavodu. V zmoti ste, ko menite, da bi zaradi dane odpovedi ne smelo priti do premetitve. Nitekar niste ukrenili za zmanjšanje nastalih večjih stroškov in zato je sporno, ali bi bilo mogoče priznati vam v takem primeru dodatek.

VAJENICI

L. A. Laško: Ali imate pravico do odškodnine, ker je sin že končal dveletno učno dobo, pred izpitno komisijo pa ni bil klican, čeprav je že celo leto po izteku učne dobe? — **Odgovor:** Seveda bi lahko uveljavljali odškodnino. Toda to bi bila zelo dvomljiva pravda. Dokazati bi morali, da je odgovorni uslužbenec ljudskega odbora ravnal nezakonito in s tem povzročil efektivno škodo. To pa bi ne bilo posebnih lažnih dokazov, kajti kje je zagotovilo, da bi fant izpit opravil z uspehom. Vsekakor odlašanje, kot ga opisujete, ni na mestu in upamo, da je okrajni inšpektorat to zahtevo že uspel urediti. Odškodninskega zahtevka pa ne priporočamo.

Vajenci iz Tovarne in livarne Hoče: Na vašo zahtevo smo opozorili okrajni inšpektorat za delo OLO Maribor.

DOPUST

Tovarna usnja, Slovenj Gradec: Ali pripada dopust za 1. 1956 delavcu, ki je bil ves čas v bolniškem stanju, in delavcu, ki je 6 mesecev delal, šest mese-

cev pa je bil v mojstrski šoli? — **Odgovor:** Delavec, ki je bil skozi celo preteklo leto razen treh dni v bolniškem stanju, je sicer obdržal pravico do dopusta. Ker pa je bil v bolniškem stanju, ga ni mogel izkoristiti. Tega pa sveda ni krivo podjetje in zato delavec nima pravice, da bi sedaj zahteval odškodnino za neizkoriščen dopust v 1956. letu. Drugače pa je z delavcem, ki je obiskoval mojstrsko šolo. Če jo je obiskoval po odredbi podjetja kot svojo obveznost, potem ni mogel izkoristiti dopusta po krivdi podjetja. Zato mu je ta dolžan v januarju omogočiti dopust za preteklo leto, ali pa mu izplačati odškodnino. V vsakem primeru pa je treba ugotoviti, ali ni delavec bil deležen »počitnice«, ki jih je v takem primeru treba izenačiti z dopustom. Če pa je delavec obiskoval mojstrsko šolo po svoji lastni odločitvi in na svojo zahtevo, potem sicer ni izgubil pravice do dopusta. Seveda je pa ni mogel izkoristiti, česar pa spet ni krivo podjetje.

Sindikalna podružnica Mlekarna-Podnanos. Ali se šteje v delovno dobo, po kateri se določa trajanje dopusta, tudi čas, prebit v NOV, v internaciji, v ujetništvu, na javnih delih? — **Odgovor:** Če bi bolj vestno in sproti prebrali Delavsko enotnost, bi si že lahko kar sami odgovorili na vprašanje. Že večkrat smo namreč pojasnjevali, da zaenkrat še ni nikjer nobenega predpisa, ki bi določal, koliko dni dopusta pripada za določeno delovno dobo. Za sedaj je pripuščen delavskim svetom, da v pravihli podjetja predpišejo, katera merila se upoštevajo pri določanju trajanja letnega dopusta. Med taka merila spada tudi delovna doba in če v pravihli delavski svet predpiše, koliko dni dopusta pripada po delovni dobi, mora v pravihli ali s posebnim sklepom določiti še, kaj vse se vračuna v to dobo. Menimo, da bi bilo prav, če se upoštevajo tudi v vprašanju omenjeni časi.

B. M. Zalec: Citati ste, da pripada delavci, ki ima 27 let delovne dobe, 21 dni rednega letnega dopusta. Vodstvo ustanove pa trdi, da to velja samo za nameščenec, ne pa za navadno delavce. — **Odgovor:** V zmoti ste Vi, v še hušji zmoti pa je vodstvo vaše ustanove. Nikjer še ni predpisano, koliko dopusta pripada posameznikom po službenih letih! Citati ste kvečjemu kakšen predlog o tem. Predpisa pa še ni niti za delavce niti za uslužbence. Vodstvu ustanove pa poyejte, da uredba o plačnem rednem letnem dopustu ne dela prav nobene razlike med »navadnim«

delavcem in »nameščenecem z dekretom«. Delavcu pripada dopust od 14 do 30 koledarskih dni. Za ene in za druge pa velja pravilo, da se odmeri v tem okviru delavcu in uslužbencu trajanje dopusta po delovnih pogojih, po odgovornosti, po letih službe, po tem, ali je delo težavno, zdravju škodljivo. Ne samo nepravilno, temveč tudi nezakonito je tako razlikovanje, kakršnega navajate. Na trajanje dopusta nima dekret prav nobenega vpliva. Res imate pravico do najmanj 14 dni letnega dopusta. Toda prav tako je res, da je vodstvo dolžno pri določitvi dopusta v okviru od 14 do 30 dni upoštevati, da imate že toliko let službe in da je delo perice naporno in tudi zdravju škodljivo. Če bi se vodstvo ravnalo po predpisih, bi vsekakor moralo priznati več kot štirinajstdni dopust. Samo sedaj za leto 1956 te napake ni mogoče popraviti. V bodoče naj pa sindikalna podružnica sodeluje da bo vodstvo pravilneje in pravičneje postopalo pri določanju dopustov.

PRAVICE ZA ČAS NEZAPOSLENOSTI

K. I. Rogatec: Sedaj izven sezone v podjetju ni dovolj naročil za vse vrste naših izdelkov in zato bi tisti, ki smo začasno brez dela, radi kakšno podporo za ta čas. — **Odgovor:** Očividno se v vašem podjetju še vedno poslužujejo pošiljanja na brezplačni dopust tistih delavcev, za katere nimajo dovolj dela. O tem smo že večkrat pisali v našem listu in obrazložili, da takega pošiljanja naši pravihli predpisi ne poznajo in ne dovoljujejo. S takim pošiljanjem na brezplačni dopust podjetje delavce samo oškoduje za njihove pravice, ki jih imajo v času nezaposlenosti. Če podjetje nima dela, naj da takim delavcem odpoved in jih prijavi posredovalnici za delo. Tu bodo tisti, ki žive izključno od dela svojih rok, prejeli oskrbino, ki znaša do polovice mesečnega zaslužka, pa še otroške dodatke lahko dobe, če so upravičeni do njih po uredbi. Vsega tega tisti delavci, ki jih podjetje svojevoljno in nezakonito pošlje na »brezplačni dopust«, nimajo in ne morejo imeti. Stvar delavskega sveta vašega podjetja in vaše sindikalne podružnice je, da se preneha z nezakonitim ravnanjem, pa boste lahko prizadeti deležni pravic, ki jih predpisi dajejo začasno nezaposlenim.

M. A. Nova vas: Obrnite se na Državni sekretariat za pravosodno upravo LRS in o vlogi podrobno opišite ves dosedanj potek zadeve.

Marty

Zgodilo se je nekaj neverjetnega: skoro ob istem času smo lahko gledali v Ljubljani tri dobre filme: Prepovedane ženske, Ne kot tujec in Marty. Posebno zadnji je bil za ljubitelje filmske umetnosti — prijetno presenečenje. Iznemaj nas je, ker je prišel iz Amerike, od koder takšnega filma nismo pričakovali. Tudi v domovini, čeprav se je rodil izven zakona (nastal ni namreč v Hollywoodu, temveč v New Yorku), so priznali filmu njegove odlične. Dobil je kar tri Oscare: kot najboljši film leta, za režijo Delbert Mann in najboljšo moško vlogo (Ernest Borgnine).

Po svoji tehnični spominja film Marty na italijanske neorealistične filme, ki so s svojo revolucionarnostjo pomenili prijetno osvežitev v dokaj zatohlem povojnem filmskem ozračju. Vendar

bi bil film tako mojstrsko zrežiran in dobro zaigran, če ne bi bilo v njem toliko topline in človečnosti, bi nas najbrž težko ogrel. Pa pogledimo, kaj se v filmu pravzaprav zgodi:

Mesarski prodajalec Marty je dober in vesel fant. Tri križe nosi in v četrto desetletje leze, a je še vedno sam. Mlajši bratje in sestre so se poženili on pa — ali bo ostal za seme? Na videz sila preprosto, toda za vsakega človeka važno vprašanje. Marty ga še posebno bradko občuti. Ženske v prodajalni ga nadlegujejo, mati namiguje in on sam ve, da bi moral nekaj ukreniti. Vendar z ženskami nima sreče. »Debeluha in človeka z grdim obrazom ne marajo,« pravi. In res, vsaka se premisli, preden bi se morala z njim drugič srečati. In tako fant tiste sobote popoldne, ko se

pripeljal na ples njegovega prijatelja, da bi se je tako znebil, ker je našel drugo. Marty se kot pošten fant seveda razburi, ošteje neznanca, kako je mogoče tako ravnati z dekletom, ponudbe pa seveda ne sprejme. Vseeno pa ga zanima, kdo je deklet, ki je nenadoma odveč. Počasi gre za moškim, ki je medtem le premamil nekoga, da je zaigral prijatelja; zagledal je deklet, kako je osamljena sedela za mizo in čakala. Toda novi kavalir kljub nagradi ne zdrži pri njej. Odiše in pušči deklet samo. To je tudi zanj, ki je potrpečljivo čakala, preveč. Zbeži na balkon. Martyju se zasmili, stopi za njo in jo ogovori. Dekle se mu nesrečna zjoče na prsih...

Tako sta se našla, oba nesrečna, oba prikrajšana za pozornost, za ljubezen, oba z občutkom manjvrednih ljudi. On pravi o sebi, da je grda, tudi on ve, da ni lep. Toda prav občutek osamljenosti ju je združilo. Zaprtila sta plesno dvorano, ki jima nič ne pomeni, in odšla na ulico. Na sprehodu se Marty razživi. Zdi se sam sebi prerojen človek; naposled je le našel človeka, deklet, ki ga z razumevanjem posluša, ga razume in je srečna, da lahko stopa ob njem. Marty je po dolgih pričakovanjih zares srečen.

Dekle niti ne verjame, da je lahko še kakšnemu poštemu moškemu všeč. Preveč razočaran, tihih ponižanj je že doživela, da bi lahko še trdno upala na boljše, na uresničenje skritih želja. Življenje je natrlo njeno vero, njeno samozavest, ne verjame zlepa, čenavno na tihem še upa. Brez te zadnje iskrice upanja bi najbrž ne zdržala. Priti je moral prav tak človek kot je Marty, da bo naposled ona našla svoje pravo mesto v družbi. Marty bi bil lahko na videz tudi drugačen: dolgin ali droban fant, toda da bi vzljubil njo, je moral imeti prav tako mehko srce, čuteče srce.

Potem ko sta se našla, je prišlo vmes, kar ju je pešilo vse življenje. Ljudje ju niso hoteli priznati za par.

Martyjev prijatelj ju je na ulici zapustil, ko je videl na pogled tako nesimpatično deklet. Tudi mati, ki je sinu tako vroče želela, da bi si našel ženo, je razočarana. Boli jo dekletova zunanost in tudi njene besede, da si morajo mladi sami splesti svoje gnezdo brez vsake vsiljive skrbi staršev. Prvič v življenju je sinu prigovarjala, naj deklet zapusti.

Marty se ob tem znajde v precepu. Nima dovolj poguma, da bi telefoniral dekletu, jo povabil v kino, kakor je obljubil. V družbi prijateljev, ki ne vedo kaj bi počeli, da bi pregnali dolgčas, se muči, dokler se naposled ne odloči in telefonira...

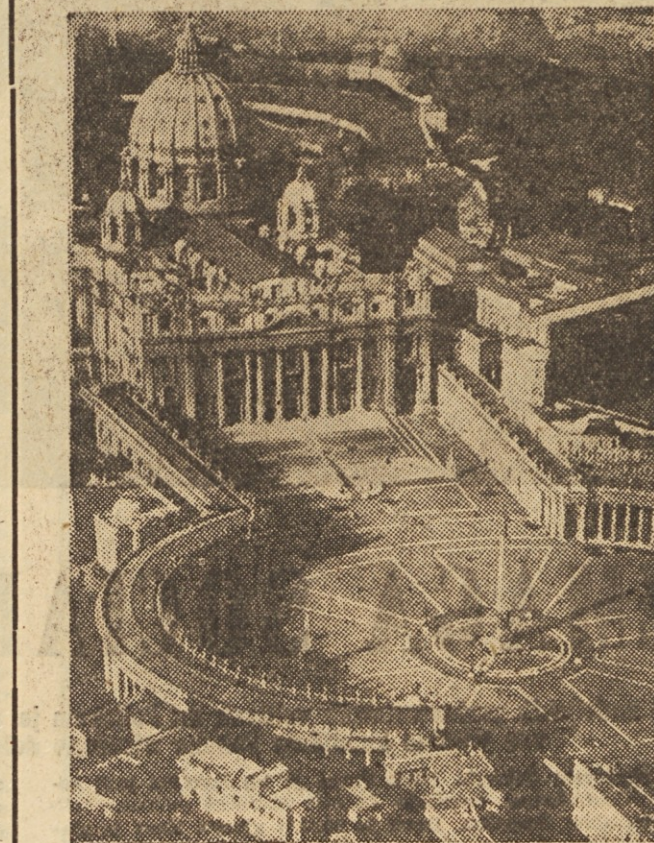
Marty se je odločil! Film nas s svojo preprostostjo in neposrednostjo, veliko umetniško močjo prisili k razmišljanju. Ves čas smo na razpotju: kako bo ravnal Marty, kako bi ravnali mi. Iz psihološko prefinjenih nadrobnosti spoznamo značaje ljudi globlje, kakor če bi v njih junaki govorili na dolgo in široko. Oglejmo si pobliže nekaj primerov:

Dve klepetulji, ki jima Marty tehta meso, nas mogoče opozorita, da fant ni oženjen, da so ga mlajši v družini že prehiteli in da je skrajni čas, da se odloči. Doma mu nagajne tudi mati. Zazdi se nam, da je to zakrknjen samec. Naš sum je potrdil tudi njegov prijatelj, ki ga je nagovarjal, da bi zvečer poklical deklet, s katerimi sta se spoznala v kinu. Marty se brani. Torej fant le počke: Doma pa zavrti telefon in kliče. Dekle se mu izmika in iz njunega razgovora spoznamo, da se ga drži smola, ker je z dekletki preveč neroden. Ko mati le ne preneha z nagovarjanjem, da je že skrajni čas za ženitev, se Marty razburi. Zakriči nad materjo, potem pa jezen odide v svojo sobo. Kmalu se vrne in mater poljubi. Martyju govorčenje o ženitvi že presega, duši ga kot pretesen ovratnik, zato se je razburil, matere pa ni hotel užaliti, ker je dober fant.

Iz teh skromnih, na videz manj pomembnih nadrobnosti,

sti, raste podoba glavnega junaka. Z nič manjšim smislom za prefinjeno karakteriziranje so orisane tudi druge osebe, ki so organsko vpletene v zgodbo. Tako na priliko Martyjev bratranec s svojo ženo, ki ne more živeti v slogi s taščo. Mlada dva ne najdeta drugega izhoda, kakor da naprosita teto in Martyja, če bi lahko prišla tašča k njima. Obadva, dobra kot sta, pristane. Težave pa imajo s taščo, ki je grozno užaljena, da je sinu odveč. Zgodba, ki se v življenju v različnih inačicah tako pogosto ponavlja. Recepta za rešitev ni. Rešitev je v ljudeh, v njihovih medsebojnih odnosih. Koliko je značaje, toliko je rešitev, toliko je variant. V filmu je nakazan problem in tudi en izhod, ki se nam ne zdi ravno najboljši. Takšnih drobnih biserov je v filmu precej. Skrbno so posejani in kot celota zbrani v velik diadem človeške plemenitosti in vere v človeka.

Martyju so izbrali za deklet igralko, ki ni lepa. Kako nenavadno, a nekam osvežujoče deluje v poplavi gladkopoltih, vitkih lepotic z idealnimi merami telesa, ki so jih skovale komisije na različnih tekmovanjih. Namesto večine teh lepotic, ki v filmu ne premorejo dosti več, kot da privabijo na svoj lepi obraz sladkoben nasmeš, je Betsy Blair zaigrala tako preprosto, neposredno, z izrednim smislom za življenje v preproste, psihološko pretehtane odtenke dekleta, ki se ji zdi, da je na svetu odveč, da vsakogar, ki gleda film tudi s srcem, razumom in ne samo z očmi, njena podoba ne moti. Bila je skladna s hotenjem scenarista in režiserja, da ustvari umetniško prepričljiv izsek iz sodobnega velenestnega življenja. Ne samo Betsy Blair in Marty (Ernest Borgnine); tudi ostali igralci, so bili skrbno izbrani in so kot celota presenetljivo dobro rešili svoje naloge. Nikjer nismo zasledili narejenosti, poziranja in nabrekli. Pred nami so se razgrinjale usode majhnih, preprostih ljudi, ki smo jih v

Gotska umetnost je bila drugje še v največjem razcvetu, ko se je v Italiji pojavil nov slog, ki so ga kasneje imenovali renesansa, to je preporod. Novim stremljenjem je pomagala antika. Sploh je v tem času študij antične kulture preplaval Italijo. V kiparstvu je zopet prišla do veljave idealna telesna mera — kanon, pri slikarstvu pa priučena perspektiva. Toda glavna učiteljica je bila kljub temu narava, saj so človeška telesa slikali in modelirali po naravi, študirali anatomijo itd. ...

Za tako hiter vzpon in napredovanje v renesansi je bilo važno tudi neprestano tekmovanje med meščanstvom, plemiškimi dvori in papežem, od katerih je vsak hotel imeti premoč in vodilno vlogo. To so dokazovali s tem, da so drug drugega prekašali v sijaju in napredku. Umetnike so potrebovali. Glavno središče nove umetnosti je bil hitro postal Rim, kjer so se ob papeževem dvoru zvrstili številni arhitekti, slikarji in kiparji in ustvarjali umetnine, ob katerih tudi danes strmimo. — Na sliki: Trg in cerkev Sv. Petra v Rimu, delo, ki ga je dala renesansa.

filmih, s katerekoli kraja sveta, le redko zasledili.

Koliko podobnih zgodb ustvarja življenje. Kako malo jih je doslej našlo mesto na filmskem platnu. V Ameriki pa so si še posebno vztrajno zapirali oči pred resnico. Ameriški film naj služi ameriški zunanji politiki, so naročili hollywoodskim filmskim producentom. Skupina filmskih umetnikov, ki je bila ob tej priliki, ko so preverjali njihovo miselnost, večkrat zaslišavana, in zaradi naprednega gledanja na filmsko umetnost v Hollywoodu potisnjena na stran, se je odločila za svojo pot. Preselili so se v New York, kjer so začeli ustvarjati pomembne filme, med njimi tudi film Marty. Tako je po njihovi zaslugi zopet približnil v svet delček resnice o življenju na obljubljenem kontinentu. Iz tega filma smo dobili določeno predstavlo, kako živijo majhni ljudje v ameriških velenestih, namesto zlagane, ki smo jo bili navajeni gledati doslej.

V tem filmu ljudje ne stanujejo v modernem opremljenih stanovanjih, s skrbno urejenimi vrtovi, nimajo služkinj in ne avtomobilov. Njihova stanovanja so preprosta, takšna, kot so približno stanovanja vseh preprostih ljudi na svetu, ki se trdo pehajo za svoj kruh. Vendar pa zunanji videz v filmu ni najvažnejši. Dragocenejša je spoznanje, da sredi velenestnega življenja preprostih ljudi s svojimi težavami, ki so v svoji končni stopnji podobne težavam vseh preprostih, skromnih in poštenih ljudi na svetu. Najdragocenejša v tem filmu pa je odnos ustvarjalcev do teh ljudi, njihova vera v dobro in plemenito v človeku. To ni nikak cenen, napihnjen in zlagan optimizem, ki smo ga tu in tam zasledili v kakšnem sovjetskem filmu. Trdna vera, hotenje, občutek za resnico, za umetniško povedano resnico, o življenju, preveva ves film.

Zgodilo se je nekaj neverjetnega: dobili smo tri dobre filme ob novem letu. Upamo, da niso zadnji v letu 1957 in da nam bodo podobne filme naši kinematografi še predvajali. V Martyju nismo zasledili skoraj nobenih fotografij, kajti to ni bil western ali podoben »tuti-fruti«. Bil je umetniški film, zato seveda ne potrebuje posebne propagande. To moramo napraviti ob likmonadah in podobni kramli. Umetniški film pa naj zdrzne mimo nas tako, kot se žal na Slovenskem dogaja. Počakajmo zopet, da se pojavi kakšna Lucrezia Borgia in podoben »tingelj-tangelj«, pa bomo spet lahko na vsakem koraku naleteli na poslikane lepake.

Toda, kljub tej skromni propagandi bo ostal film Marty vsem tistim, ki znajo film gledati s kritičnimi očmi, s srcem in razumom, še dolgo v zelo prijetnem spominu.

Mavil

Vinko Trinkaus

Med dobrimi in lepimi filmi, ki se vrste v naših kinematografih, je nedvomno tudi italijanski film »Plišča«. Vsebi na je povzeta po Gogoljevi povesti istega imena. Kolikšna obsodba brezdušnega uradniškega odnosa do malih preprostih ljudi, koliko človečnosti ponižanj nam odkriva. Sicer pa, ko nanese priložnost, si ga oglejte, ne bo vam žal!

lahko trdimo, da so šli ustvarjalci tega filma še dalje. Medtem, ko je bilo znano, da so kruta obtožba časa in razmer, lahko rečemo za film Marty, da se odlikuje še po izredni pretehtanosti in optimizmu. Veliko zaslug za uspeh tega filma ima scenarist Padri Čajevski, ki je pravi umetnik svoje stroke. Po tem uspelem filmu ga ne nazivajo zaman pesnika malih ljudi.

Pred dvema letoma je bilo ime tega ameriškega književnika židovskega porekla znano samo v ozkem krogu sodelavcev televizije. Padri Čajevski je pisal uspele radijske igre, pozneje tudi televizijske drame, ki so nateletele na zelo hvaležen odziv pri gledalcih. Pisatelj je prejemal številna zahvalna pisma, v katerih so mu gledalci izražali svoje navdušenje o njegovih delih, prežetih z nevsakdanjim realizmom. Ti uspehi so ga opogumili, da je poizkusil svoje znanje tudi na filmskem področju. Zanimiv je tudi njegov način pisanja scenarijev (Zdaj snemajo že tretji film po njegovem scenariju): pisatelj najprej skrbno izbira gradivo, nato proučuje učinek svojega dela na občinstvu s tem, da ga uprizarja na manjših odrih; če je občinstvo z delom zadovoljno, ga priredi za televizijske drame in čaka sodbo milijonov gledalcev. Šele potem, ko je prepričan, da je občinstvo hvaležno sprejelo njegovo delo, šele takrat začne svojo zgodbo prirejati za filmski scenarij. Njegove zgodbe imajo vedno v sebi pečat izvirnosti in pripovedujejo o ljudeh in njihovih problemih, ki so bili doslej zapostavljeni v ameriški kinematografiji.

Tudi zgodba filma Marty je na moč preprosta. Če ne

POMLAD V KLETI

Mrzel januarski večer je bil, ko sem jih srečal. Njihova razigranost je bila kot navkljub neprijetni ljubljanski megli in v smeju se je izgubljalo škripanje snega pod nogami. To so bili »filmariji« prvega jugoslovanskega lutkovnega barvnega filma. Pridružil sem se jim in z njimi stopil v klet stare hiše direktorije »Slovenija ceste«. V prostorih bivše menze so si uredili svoj filmski atelje. Scena, reflektorji, kamera, sto čudes... so me vsega prevzeli, tako kot so me prevzeli ti mladi snemalci s svojo skromnostjo in neverjetnim optimizmom.

Film, ki ga tu snemajo, ne bo osvojil samo otroških src, temveč tudi starejših. Delovni naslov mu je »Čebelica«. Ta naslov pa bo še nadalje ostal simbol mladih snemalcev. Prvi naslov filma pa bo »Najlepši cvet«.

Glavna igralka »Najlepšega cveta« sta marljiva čebelica in hudooben čmrlj. Gledali bomo skrbno čebelico, kako se v prvem soncu zbudi, pospravi svoj domek in se podaja dan za dnem na cvetoče poljane nabirati sladki med. Mnogokaj doživi na teh svojih poteh. Nekoč pa... Sreča se z gospodarjem najlepšega cveta, čmrljem. Ta jo hoče umoriti. V boju na življenje in smrt čebelica zmaga, hudooben čmrlj pa obtiči v pajkovi mreži.

Ali vidite čmrlja tam gori na polici? Negiben je in mrtev, v

njem ni mehanizma, ki bi ga oživel. Le kako potem igra ta »glavni junak«? Njemu in vsem »nastopajočim« vpliva življenje človeka, ki mora poznati vsak gib teh majhnih prebivalcev. Snemalec pa mora te gibe ujeti na filmski trak,

podobno kot pri risnem filmu. To je muketno delo! »Čebelica« bo imela 15 tisoč posnetkov in za vsak posnetek je treba te živalice posebej namestiti! Nekateri bodo rekli: »Kaj, samo sedem minut bo trajal ta film? To res ni nobeno delo!« Seveda so v veliki zmoti. Le žal, da je takih, ki tako mislijo, precej, kar kaže, da vrednost lutkovnega filma še ne cenijo dovolj.

Med pionirje slovenskega lutkovnega filma vsekakor štejemo Sašo Dobrila, ki je že leta 1950 posnel svoj prvi lutkovni film »Sedem na en mah«, naslednji dve leti pa še dva. In potem: vse tiho je bilo. Vzrok: ni sredstev. Šele v jeseni lanskega leta je nastal preporod slovenskega lutkovnega filma. In »Čebelica«, ki jo bomo sko-

raj imeli priložnost videti, bo tudi prvi barvni jugoslovanski lutkovni film. Njeni ustvarjalci že nestrno pričakujejo premiere.

Dovolite mi, da vam jih predstavim. Tisti, ki je oživel mrtve stvarce, je sam režiser in scenarist tovariš Saša Dobrila; glavne igralkice »Čebelica« in »Čmrlj« sta Marja Kraljeva; cvetje, ki nam tako prepričljivo pričara cve-

točo pomlad, pa je delo tovarišev Stane in Slobodana Bogunoviča. Inscenator filma je tovariš arhitekt Ivo Spindič.

Velika zasluga za lepoto filma gre tudi snemalcu, znanemu mojstru barvne fotografije, tovarišu Marjanu Pfeiferju. Asistenta sta Črt Škodlar in Peter Dougan. Tovariš Bojan Adamič pa nam ob sodelovanju tonskega mojstra tovariša Sergeja Dolenc v svoji muziki pričara opojno vzdušje cvetoče pomladi.

V odkrivanju lepote te vrste filmske umetnosti mi je čas prehitro minil. Skrajni čas je, da grem domov. Za mlade filmarje pa se je delovni dan šele začel. Kako velika je njihova ljubezen do ustvarjanja! Pri njih se dan spremeni v noč in noč v megleno jutro. Ob slovesu sem jim dejal: »na svidenje«. Saj tudi oni ne bodo napisali ob koncu svojega filma stari in obrabljeni »konec«, temveč »na svidenje«. Ni kraj njihove dejavnosti, saj so dobili od »Triglav« filma naročilo za šest lutkovnih filmov in tudi v Beogradu se zanimajo za njihova prizadevanja.

Nekod je ura odbila eno zjutraj. Mraz je in redki so, ki jih na poti domov srečujem. V snegu leskeče odsev cestnih luči, v meni pa je sončna in cvetoča pomlad, ki sem jo doživel v majhnem kletnem prostoru stare hiše.

Poljski delovni ljudje so v nedeljo dokazali, da zaupajo Gomulkovemu vodstvu in da podpirajo prizadevanja svojih novih voditeljev za izgradnjo resničnega socializma na Poljskem. Volitve v Sejm so se končale z zmago socialističnih sil.

Poljski delavci pozdravljajo Wladislawa Gomulko

ZMAGA SOCIALISTIČNIH SIL

Pri nedeljskih parlamentarnih volitvah na Poljskem je sodelovalo nad 90% vpisanih volivcev, ki so izvolili vse vodilne kandidate Poljske združene delavske partije in Fronte narodne enotnosti

V varšavski delavski četrti Praga je bil izvoljen prvi sekretar Centralnega komiteja Poljske združene delavske partije Wladislaw Gomulka. Dobil je 99,44% glasov. Zanj je glasovalo 226.348 volivcev, vseh volivcev pa je bilo 227.626.

Podrobni rezultati parlamentarnih volitev na Poljskem nam sicer še niso znani, vendar je že iz podatkov, s katerimi razpolagamo, razvidno, da so poljski delovni ljudje v nedeljo izrazili svoje zaupanje in priznanje Gomulkovemu vodstvu.

Te volitve so bile plebiscit, referendum »za« ali »proti« sklepm VIII. plenuma Centralnega komiteja Poljske združene delavske partije, ki so začrtali nove pot notranjega in zunanje političnega življenja socialistične Poljske. In ta plebiscit se je končal z zmago sil Oktobra, tistih sil, ki so se uprle birokratskemu pačenju socializma, začele odstranjevati stalinistično navleko in utrle pot »poljski poti« v socializem, v pogojih popolne nacionalne neodvisnosti in prijateljskega sodelovanja z vsemi državami, ki si tega želijo.

Vseh volivcev je bilo 18 milijonov, kandidatov pa 723, med katerimi je bilo le 80 poslancev nekdanjega Sejma. V nedeljo so izvolili v novi Sejm 450 poslancev.

Na volitvah je nastopila skupna lista Fronte narodne enotnosti, v kateri so zastopane tri stranke, ki so se sporazumele za skupni minimalni program socialistične graditve na Poljskem: Poljska združena delavska partija, Kmetijska stranka in Demokratska stranka.

Na nasprotni strani so bile

Indonezijski komunisti podpirajo vlado

Komunistična partija Indonezije je sklenila, da bo podpirala vlado predsednika Sastromadjoja. Centralni komitej KP sodi, da bi kriza vlade koristila le sovražnikom Indonezije.

STAVKA V TRSTU

Pretekli ponedeljek je bila v Trstu enournna splošna stavka, ki so jo enotno podpre vse sindikalne organizacije. S to stavko je tržaški proletarijat protestiral proti gospodarski krizi in znižanju življenjske ravni revnih slojev. Stavkali niso le namočenci in botniški službi, železničarji in poštni delavci.

reakcionarne sile in okoreli stalinisti. Nasprotniki svobodne in neodvisne socialistične Poljske so napeli vse sile, da bi izrgali krmilo države iz rok pobudnikov poljskega preporoda. Izkoriščali so demokratizacijo v političnem življenju, politično

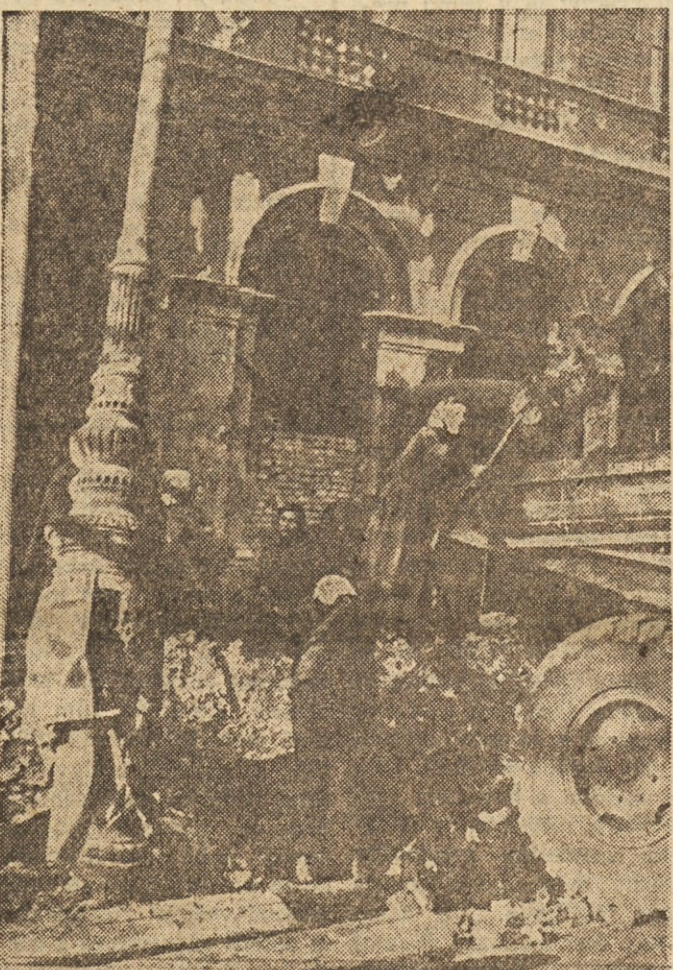
zmelo, ki je posledica dolgoletne stalinistične vladavine, madžarske dogodke in zlasti težavne gospodarske razmere, v katerih se je dežela znašla zaradi nesmotrne graditve. In vendar — kljub velikim težavam, ki pretresajo pooktrojsko Poljsko — niso uspeli. Velika večina Poljakov je glasovala za kandidate Fronte narodne enotnosti.

V Varšavi, glavnem mestu

Poljske, je volilo 95% vpisanih volivcev. V novem Sejmu bo Varšavo razen Wladislawa Gomulke zastopalo še 9 članov Poljske združene delavske partije, 2 člana Demokratske stranke, 3 nepartijski, 1 član Narodne stranke in 1 katolik.

V Lodžu je bil med drugimi vodilnimi kandidati Fronte narodne enotnosti izvoljen tudi Ignac Loga-Savinski, nedavno izvoljen predsednik poljskih sindikatov.

Vodilna zmaga poljskih socialističnih sil je izredno pomembna tudi za mednarodno delavsko gibanje. O teh in o ostalih pomembnih posledicah zmage pobudnikov poljskega socialističnega preporoda pa bomo obširneje spregovorili v prihodnji številki našega lista.

Madžarska se je po tragičnih dogodkih lansko jesen znašla v ogromnih težavah, gospodarskih in drugih, ki se zde skoro nepremagljive. Premoga ni, brezposelnost raste, grozi inflacija. Ljudje so apatični, ne zaupajo vladi. Vlada pa tudi ne zaupa dovolj ljudem, delavcem. In zato ni sposobna pridobiti širokega javnega mnenja za svoj program... Budimpešto čisti, odstranjuje ruševine. Ne z veseljem, z žalostjo v srcih, z mislijo na ljudi, ki so pred meseci privreli na te ulice in se zavzeli za odločitev vse Madžarske, za odstranitev stalinistične navlake, ki se je nabrala pod dolgoletno diktaturo Rakosijske klike. Na ljudi, ki so šli v boj za neodvisno socialistično Madžarsko in so za ta veliki cilj na teh ulicah tudi padli.

VATIKAN IN NAPAD NA EGIPT

Papež hujska na vojno

Papež Pij XII. sodi, da državam »ni nedovoljeno« poslušati se vojni, toda le tistim, ki imajo »demokratska predstavništva in vladne, izvoljene s svobodnimi volitvami.« To so po njegovem kapitalistične države. Vojna proti socialističnim deželam in državam, kot so Egipt ter ostale svobodoljubne države, je dovoljena. Papež odobrava anglo-francoski napad na Egipt in zločinski bombardiranje Port Saida, Kaira ter drugih egiptovskih mest.

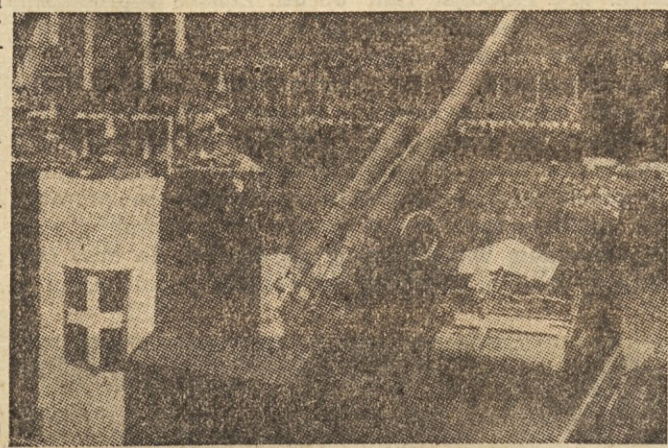
Takšnih vojnihujskaških gesel kar mrgoli v papeževi božični poslanici, ki je po svetu vzbudila veliko ogorčenje ne samo med socialisti in komunisti, ampak tudi med katoliki.

Precejšen del svoje poslanice je papež posvetil napadu na Egipt. On graja Združene države — seveda ne odkrito — ker so s svojim stališčem v Združenih narodih ob napadu na Egipt oslabilе zahodno solidarnost. »Evropska solidarnost«, pravi papež, »je eno od najvažnejših sredstev za doseg svetovnega mira, toda nima prave vrednosti, dokler vsi zahodni narodi ne spoznajo, da politični in ekonomski porazi enih škodujejo tudi drugim.« ZDA torej ne bi smele dopustiti, da Angleži in Francozi dožive v Egiptu poraz.

Papež dovoljuje »preventivne vojne«. Prav nič ga ni sram, ko spominja države na München, na kapitulacijo pred Hitlerjevo agresivnostjo, in pravi, da bi moral tedaj z vojaško akcijo zaustaviti Hitlerjevo Nemčijo. In tako bi moral tudi danes (ko »svobodnemu svetu in krščanski civilizaciji grozi nevarnost«) odpraviti to nevarnost (uničiti socialistične in napredne države) z vojno.

chena in odobrava preventivno vojno. Toda ko je Hitler leta 1939 napadel Poljsko, papež ni pozval nemških katolikanov, naj se upro tej vojni; on je celo nastavljal v Wehrmachtu vojaške škofo in kurate.

Tedaj je bil Hitler papežev prijatelj; Mussolini pa je bil »najboljši vojskac katoliške cerkve«. Papež jima je blagoslavljal topove, blagoslavljal je njune krvnike, pozival katolike, naj ju podpirajo. Danes, ko Hitlerja in Mussolinija ni več (in papežu je hudo, ker ju ni), išče Pij XII. nove vojskace za »sveto katoliško stvar«, poziva svoje zveste, naj gredo v boj proti »slam teme«. Njegova današnja politika se ne razlikuje od včerajšnje. Ostal je zvest samemu sebi, in kakor je nekoč bodril in blagoslavljal mednarodne zločince, tako jih bodri in blagoslavlja tudi danes.

Italijanski kler je blagoslavljal topove, s katerimi je Mussolinijeva fašistična vojska pobijala svobodoljubne Etiopce.

BELI TEROR V JUŽNOAFRIŠKI UNIJI

Sto petdeset ljudi v kletkah

Sto petdeset ljudi v kletkah... v železnih kletkah, kot divje zveri. Sto petdeset ljudi, obsojenih za veleizdajo, ker so trdili, da so črni tudi ljudje, in da bi morali imeti toliko pravic kot beli.

To se je zgodilo v Južnoafriški Uniji — v deželi rasističnega nasilja, ki so ga pred dnevi Združeni narodi vnovič obsodili.

Južnoafriška Unija ima 14 milijonov prebivalcev: skoraj 10 milijonov črncev, 3 milijone belcev (Burro in Angleži) ter milijon mešanecv in Indijcev. Belci imajo vse pravice, črnci, Indijci in mešanec pa nobenih. Ne smejo hoditi v šole, v katere hodijo otroci belcev, ne smejo se voziti z belci v istih avtobusih in tramvajih, ne smejo hoditi v iste trgovine kot belci, v iste bolnišnice, restavracije, banke, čakalnice. V parlamentu nimajo niti enega predstavnika. Volilno pravico ima le 50.000 mešanecv in še ti lahko volijo le belce. Črncev in Indijcev ne ščiti noben zakon. Prepusteni so na milost in nemilost samovolji belcev. Policija jih množično zapira. Leta 1955 so zapeli nad milijon črncev, 900.000 so jih obsodili. Najbolj priljubljena kazen je bicanje. Črnce in Indijce izseljujejo iz mest v po-

sebne rezervate. Do avgusta 1958 mora biti Johannesburg »popolnoma belo mesto«.

Združeni narodi so že večkrat obsodili rasistične stališče v Južnoafriški uniji. Vlada te dežele pa odklanja vsa priporočila in zahteve OZN, češ da se le-ta

vmešuje v njene notranje zadeve in v boje postavja. Južnoafriški rasisti namreč trde, da je rasizem božja postava, kajti bog je ustvaril črnce za hlapce in jih samo zato tuji črno poraval. Človek bi se smejal, če ne bi bilo vse to tako strahotno.

Prišel pa bo čas, ko se bo tudi južnoafriški rasizem znašel v ropotarnici zgodovine, kamor je človeštvo odrglo že toliko slabega iz svoja preteklosti.

Prizor iz Južnoafriške unije. Črni rudarji se iz zlatih rudnikov, v katerih so delali ves dan, vračajo v rezervate, kamor jih je nasilno preselila južnoafriška rasistična vlada.

KAJ ZAHTEVAJO SINDIKATI URUGVAJA?

BOJ SE NADALJUJE

»Zavedamo se, da je naš boj za zboljšanje razmer težak, toda prepričani smo, da bomo samo na tak način odpravili polvedne odnose v industriji in kmetijstvu ter zboljšali življenjske razmere delavcev naše dežele.«

To je pred nedavnim izjavil M. D. Troino, predsednik Sindikalne konfederacije Urugvaj, največje sindikalne organizacije v tej južnoameriški deželi.

Sindikalna konfederacija Urugvaja že nekaj let zahteva, naj se vlada zavzame za pravičnejšo razdelitev nacionalnega dohodka, kar pa je možno le z omejevanjem sodelovanja tujega kapitala v urugvajskem gospodarstvu.

V Urugvaju ima tuj kapital (zlasti ameriški) prevladujočo položaj. Tuje družbe so si prilastile pretežno del nacionalnega bogastva te dežele, zavzele so ključne pozicije v vseh važnih industrijskih vejah in brezobzirno izkoriščajo urugvajski proletarijat.

Sindikalna konfederacija med drugim zahteva, naj vlada ustanovi osrednji državni organ, v katerem bi bili tudi predstavniki delavcev. Ta organ naj bi vsakelej cene in delavske mezde ter sprejemal predpise in zakone o socialnem zavarovanju delavcev.

Krvava nedelja v Kamerunu

Več sto mrtvih in ranjenih, več sto zaprtih; atentati, sabotaže, požari in poulični spopadi — to so rezultati volitev, ki so jih 23. decembra lani uprizorile v Kamerunu francoske kolonialne oblasti. Vse tisto, kar se je tega dne dogajalo v Kamerunu, pravzaprav ne bi mogli imenovati »volitve«. Neki francoski novinar je uporabil izraz »krvava nedelja«.

Kamerun je pokrajina v Srednji Afriki, ob Gvinejskem zalivu. Leta 1860 so začeli v to deželo prodirati Nemci, ki so jo 1884. leta podjarmili in priključili svojemu kolonialnemu cesarstvu. Tedaj je imel Kamerun 775.600 kvadratnih kilometrov. Leta 1911 so morali Nemci prepustiti tretjino dežele (blizu 260.000 kvadratnih kilometrov) Francozom. Med prvo svetovno vojno so Kamerun zasedli Francozi in Angleži. Po vojni si je večji del dežele prilastila Francija. (430.000 kvadratnih kilometrov), manjši (80.000 kvadratnih kilometrov) pa Velika Britanija. Britanski del Kameruna so kasneje priključili angleški koloniji Nigeriji.

Po prvi svetovni vojni je bil francoski Kamerun mandatno ozemlje Francije. Po drugi svetovni vojni so Združeni narodi priznali Franciji skrbništvo nad Kamerunom. Danes živi v Francoskem Kamerunu kakih 3.200.000 prebivalcev, od katerih je 64% Bantu črncev, 38% Sudanski črncev in 6.000 Francozov. V skupščini Francoske Unije ima Kamerun pet predstavnikov (3 domačine, 2 Francoza, v francoskem parlamentu ima 4 poslanske mesta (3 za domačine, 1 za francoske priseljence), v francoskem senatu pa 3 sedeže (dva za črnce, enega za Francoze).

Francija ima v Kamerunu svojega komi-

sanja, ki ima vso oblast v deželi. Poslušati ga mora tudi Teritorialna skupščina, v kateri je 70 poslancev in ki predstavlja nekakšen parlament. Volivcev pa je v Kamerunu le 500.000; skoro milijon ljudi nima volilne pravice.

Kamerun je bogata dežela. Razvita je industrija, rudnega bogastva je precej, pa tudi poljedelstvo je zelo pomembno. Pridelujejo kakao, prosa in sorgo, riž, krompir in kikiriki; veliko je oljnih in kokosovih palm.

Domačini živijo bedno življenje. Belci so gospodarji, veleposesniki, lastniki rudnikov, industrialci. Uzakonjena je kruta rasna diskriminacija. Revščina in brezpravnost sta že povzročila več uporov, ki pa so jih Francozi v krvi zadušili. Veliki neredi, ki so izbruhnili maja 1955, so terjali 5.000 smrtnih žrtev. Francozi so celo bombardirali nekaj uporniških središč. Tudi lansko pomlad je prišlo do množičnih demonstracij in uporov proti francoski kolonialni oblasti.

V francoskem Kamerunu je več političnih organizacij. Najmočnejša je Zveza kamerunskega ljudstva (Union des Populations du Camerun). Člani in voditelji te organizacije so domačini. Francoska vlada trdi, da je Zveza kamerunskega ljudstva pod vplivom komunistov in da nastopa z izrazito nacionalističnimi gledi. Njen voditelj je Um Nyobe,

OKNO V SVET

ki ga v Parizu imenujejo »kamerunski Ho Si Minh«. Um Nyobe zahteva popolno neodvisnost in združenje obeh delov Kameruna.

Razen Zveze kamerunskega ljudstva deluje v tej deželi še Afrika demokratična skupnost (Rassemblement Democratique Africain), profrancoska organizacija, ki sodeluje s francoskim komisarjem in trdi, da mora Kamerun ostati v Francoski Uniji.

Zveza kamerunskega ljudstva je množična organizacija. Tesno sodelujejo z Generalno konfederacijo dela, največjo sindikalno organizacijo v Kamerunu. Nastopa tudi kot zagovornik delavskih zahtev in nekatere strani njenega programa so izrazito socialne, razredne. Zato je razumljivo, da jo kapitalisti sovražijo. Zanimivo je, da francoska vlada opravičuje svoje nasilje z gospodarskimi motivi, češ, da delovanje Zveze škoduje proizvodnji in izvozu iz Kameruna.

Med velimi neredi spomladi 1955 je

francoski visoki komisar prepovedal Zvezo kamerunskega ljudstva. Številne njene voditelje so zaprli, mnoge obsodili na dolgaletne ječe, nekateri pa so zbežali iz domovine in danes v tujini nadaljujejo boj za osvoboditev Kameruna.

Nasilje ni stilo Zveze kamerunskega ljudstva. Osvobodilno gibanje, ki je zajelo vso Afriko, zlasti Severno, je v Kamerunu poglavalno korenino. O tem nam pričajo tudi decembrske volitve v kamerunsko Teritorialno skupščino.

Francoska vlada je organizirala te volitve, da bi izigrala Združene narode (Kamerun je formalno še vedno skrbniško ozemlje OZN) ter vključila Kamerun v Francosko Unijo. V Parizu se namreč hudo boje rastoče moči osvobodilnih gibanj, ki so v OZN našla precejšnje razumevanje (Francija je v zadnjih letih izgubila Indokino, Tunis in Maroko, kmalu pa bo tudi Alžir), zato skušajo ostanke svojega imperija čim tesneje povezati z metropolo. To je bil tudi cilj volitev v Kamerunu. V Teritorialno skupščino, ki bo tudi v bodoče le izpolnjevala direktive francoske kolonialne gospode, naj bi prišli Franciji naklonjeni politiki. Kamerun naj bi postal tako imenovana avtonomna pokrajina v okviru Francoske Unije. Združeni narodi pa svojih protikolonialističnih idej ne bi več smeli širiti v tej afriški deželi. Da bi cilj dosegli, so pred volitvami zaprli nekaj tisoč naprednih domačinov, zlasti delavskih voditeljev, in razenjal zborovanja nacionalnih strank.

Pred volitvami je Um Nyobe kamerunski Ho Si Minh, ki o sebi in svojih sodelavcih trdi, da so marksisti, izjavil: »Vse nacionalne stranke v Kamerunu se bodo zavzele za popolno abstinenco če pred volitvami ne bodo proglasili splošne amnestije in če ne bodo vzpostavili vseh demokratičnih svoboščin ter ukinili dekret iz leta 1955, ki prepoveduje

delovanje najvažnejšemu ljudskemu gibanju v Kamerunu.«

Nyobe je tudi dejal, da je Francija s svojo nepomirljivostjo izgubila Indokino in Severno Afriko in da bo vsled svojih zablod izgubila tudi Kamerun.

Francija je odklonila zahteve nacionalnih strank. Zato so le-te pozvale volilce, naj ne volijo. In res je na volišča prišlo komaj 40% volivcev. Za odstotek pa bi bil še znatno manjši, če bi imeli volilno pravico vsi odrasli prebivalci.

Najmanjša volilna udeležba je bila v največjih in industrijsko najbolj razvitih krajih, zlasti ob obali in v Douali, kjer je največ delavcev. V Douali je od 69.000 vpisanih volivcev volilo le 14.000.

Ljudstvo se je uprlo volitvam. Prišlo je do demonstracij in spopadov. Nekaj profrancoskih poslanskih kandidatov in kolonialnih uradnikov je bilo ubitih in ranjenih. Udarne enote nacionalnih struk so zažigale volišča. V številnih krajih so se nacionalisti spopadli s Francozom naklonjenimi elementi. Policija je streljala v demonstrante. Točno število žrtev še do danes ni znano. Očitno, pripovedujejo, da je bilo ubitih in ranjenih več sto ljudi. Nekaj tisoč ljudi so zaprli.

V Parizu trde, da so kljub veliki volilni abstineni vendarle dosegli svoj namen. Prepričani so, da bo Teritorialna skupščina, v katero so prišli le njim bolj ali manj naklonjeni politiki (drugi sloji niso smeli kandidirati), izpolnjevala njihove direktive in da bodo z njeno pomočjo odpravili nezahvalno skrb Združenih narodov za to deželo. To pa bo, kot kaže, račun brez krmnarja. Združeni narodi niso nasedli francoski spletki. Ljudstvo Kameruna pa je tudi tokrat dokazalo, da se zaveda svojih pravic in da se ne namerava odpovedati boju za popolno osvoboditev svoje domovine.